

Le Dónbeenĩ bin-tente vūahũ na ó o Zãn túara

Vūahũ túaró jũhũ

O Zãn na hĩa lé o Yeesu ñi-kenínia ñi-kéní lé wón túara ho vūahũ na kà. O sansan wee bío míten bío, ò o le o ñi-kenínii búí (18.15), tàá o ñi-kenínii na ó o Yeesu wa (13.23; 19.26; 20.2; 21.7, 20,41).

Bí o Matiye là a Maaki là a Luki túara cèrèè ó orén wãa yí bĩnía yí tò yi mí vūahũ yi. Bí o Zãn túara mí vūahũ lé bío kà:

1. O zéénia le o Yeesu lé le Dónbeenĩ bíonĩ na wi fεεε, le o wó míten là a nùpue á buéé kará làa wεn. O zéénia bío ó o Zãn Batiisi fεεεa a Yeesu tũíá poni dǎní yi. O mu zéénia bío ó o Yeesu fòráa mín là 6a nùpua là mí síiwà (1).
2. O Zãn zéénia le o Yeesu ló le Dónbeenĩ cǎn, á mún zéénia bío o Yeesu kàráanna là 6a nùpua (2-12).
3. O zéénia bío ó o Yeesu kàráanna là mí ñi-kenínia ho tĩnàahũ na 6a wĩira a yi (13-17).
4. O Zãn bíá bío wó a Yeesu yi bío (18-19).
5. Ho vūahũ vaa véeníi, ó o mún bíá a vèeró, làa bío ó o zéénianáa míten là mí ñi-kenínia mí vèeró mǎn bío (20-21).

O Yeesu Krista lé le Dónbeenĩ Bíonĩ

¹ Mu jũhũ búεeníi, á yĩa lé le Bíonĩ á wi ká bío búí ñĩn yí léra. O páanía wi là le Dónbeenĩ. Orén mí bεεre lé le Dónbeenĩ. ² Mu bío búεn búεn jũhũ búεeníi, ká arén là le Dónbeenĩ páanía wi. ³ Lé orén

á le Dónbeenĩ ãn wán lé raráa mu bĩo búenbúen. Bĩo ó o níi yĩ kera lénló yĩ bún mía. ⁴ Orén lé yĩ le mukānĩ wee lé cǎn. Dén mukānĩ so ka lòn khoomu na wee zéení bĩo le Dónbeenĩ karáa lè 6a nùpua. ⁵ Mu khoomu mu wee dé le tĩbíri yĩ, á bĩa wi le tĩbíri mu yĩ wee pí mu bĩo.*

⁶ Nĩi búii hĩa wi bún á le Dónbeenĩ tonkaa. O yèni 6a le Zān.† ⁷ Lé orén 6uara 6ueé wó yĩ ka lòn khoomu seéraso, á wee mĩ ho tũiá o nĩi, bèra a na à 6a búenbúen tà le yĩ ka lòn khoomu á bĩo bon orén pánká yĩ. ⁸ Orén mí beere hĩa yínǎn yĩ ka lòn khoomu, ká a 6ueé wó o seéraso, á mà ho tũiá o nĩi. ⁹ Yĩ lé mu khoomu binbirĩ á 6uara ho ãmĩná yĩ á 6ueé wee dé mu khoomu 6a nùpua búenbúen wán.

¹⁰ Yĩ lé le Biónĩ á wi ho ãmĩná yĩ, ho ãmĩná na le Dónbeenĩ ãn orén wán á léra. Ee ká ho ãmĩná mu nùpua màhã yĩ zūna a. ¹¹ O 6uara mín kùrú lùe yĩ, á bĩa bĩo sã a yĩ pã a bĩo. ¹² Ká 6a tĩahũ á 6a búii màhã tà a bĩo, á dó mí sĩa wo yĩ. Bán ó o wó á 6a wó le Dónbeenĩ zàwa. ¹³ Ba yĩ wó le Dónbeenĩ zàwa làa bĩo 6a nùpua wee teráa 6a zàwa bĩo. Ba mún yĩ wó le Dónbeenĩ zàwa làa bĩo ó o báa là a hĩa wee páaní à yĩráa 6a zàwa bĩo. Le Dónbeenĩ mítén lé ãio wó á 6a lé le zàwa.

¹⁴ Yĩ lé le Biónĩ á 6ueé wó a nùpue, á kará làa wen. O sãamu nĩi mía. Lé orén wee zéení ho tũiá poni binbirĩ làa wen. Wa fá wa yĩo o cùkú yĩ, hĩa ó o Za kénĩ na ló mín Maá Dónbeenĩ cǎn wé yĩ.

* **1:5** á bĩa wi le tĩbíri mu yĩ wee pí mu bĩo: Le Dónbeenĩ biónĩ vǎnna búii yĩ, á mu bía ká síi: á le tĩbíri máa ãn mu bĩo. † **1:6** O Zān na bĩo bĩa hen lé yĩ hĩa wee bátízé 6a nùpua. Mĩ loĩ Matiye vũahũ 3.1-17

¹⁵ O Zān na lé o sɛ́éràsò á bía bïo kà pónpón o dǎní yi: «Yia kà lé yia á ï fèra bía bïo nɔn mia. I bía le o wi ï món bò o buen, ká a màhǎ po mi lé bïo ó o wi ï yahó hàánì.»

¹⁶ Mu bè-tentewà lè mí sǐiwà na lé o sǎamu na nii mía á wa búenbúen yú nàmaa mín wán. ¹⁷ Ho làndá lé o *Mɔ̀yize á le Dónbeenì bò yi nɔnnáa ho wɛn. Ká mu sǎamu lè ho tǔiá poni lé orén na lé o Yeesu *Krista á le Dónbeenì bò yi zééníánáa mu làa wɛn. ¹⁸ Nùpue na òn le Dónbeenì wón mía. Ká arén na lé o Za kéní na lé le Dónbeenì, yia páanía wi là a Maá Dónbeenì, lé wón nɔn ó o Maá bïo zūnáa.

Bïo ó o Zān Batiisi bia miten dǎní yi

(Matiye 3.1-12; Maaki 1.2-8; Luki 3.15-17)

¹⁹⁻²⁰ Wizonle búí á ba *zúifùwa júnása na wi ho Zeruzalɛmu yi á tonkaa ba yankarowà là a Levii nùwǎ le ba buee tùa o Zān yi le o lé o nùpue yén sǐí. O o yí sà mu, ò o mà ho tǔiá wéréwéré nɔn bia ba tonkaa yi: «Ìnén yínɔ́n o Krista, yia le Dónbeenì mɔn léra.» ²¹ A ba tùara a yi: «Á fo lé o nùpue yén sii? Fo lé le *Dónbeenì jì-cúa fɛero *Elii‡ le?» O o Zān le mí yínɔ́n Elii. A ba bǐnía tùara: «Á fo lé le *Dónbeenì jì-cúa fɛero na wa wee lòní§ le?» O o Zān le bùeé. ²² A ba wǎa bía nɔn wo yi: «Ûnén bèn lé o nùpue yén sǐí? Wa ko wa vaa zéení bïo búí à

‡ **1:21** Bïo le Dónbeenì jì-cúa fɛero Elii tonló sá vó, ó o guan yòora ho wáayi. Ba búí hía wee leéka le o ko ò o bǐnì buen à dí yia le Dónbeenì mɔn léra yahó, à buee wíoka a buenló bïo. Mi lorí Malasii 3.23 § **1:21** O jì-cúa fɛero na ba Farizɛwa tùara bïo lé o jì-cúa fɛero na ó o Mɔ̀yize bía bïo le o ka lè mínén bïo sii á le Dónbeenì khii tonka. Mi lorí Làndá zéeníló vūahǔ (Deutéronome) 18.15

na bía tonkaa wɛn yi. Fo léé wée?» ²³ O o Zãn bía: «Ínén lé yía le *Dónbeenĩ ɲi-cúa fɛero *Ezayii bía bío:

«Nii búii wee bío pónpón le dùure yi kà síi:

Mi wíoka ho wǎhǎ ká a Nùhúso o buen.»*

²⁴ Bía 6a tonkaa o Zãn cón búii lé 6a Farizíewa. ²⁵ A bán tùara a Zãn mu yi: «Ká fo yínón yía le Dónbeenĩ mɔn léra, á yínón o Elii, á mún yínón le Dónbeenĩ ɲi-cúa fɛero na wa wee lònóní, á léé webio nɔn fo wee bátízéráa 6a nùpua?» ²⁶ O o Zãn wáa bía nɔn 6a yi: «Ínén wee bátízé 6a nùpua lè mu ɲumu. Ɛε ká a búii wi mi tǎahǎ á mi yí zū bío. ²⁷ Inén fèra dú wón yahó. O nakáa tenló á ínén yàá pá yí koráa.» ²⁸ Bío ká búenbúen wó ho Betanii† lóhó yi, ho muhǎ na 6a le Zurudɛn món, hǎa ó o Zãn hǎa wee bátízé 6a nùpua yi.

O Yeesu ka lòn muinĩ pioza á le Dónbeenĩ nɔn

²⁹ Mu tá na léé tǎn, ó o Zãn mɔn ò o Yeesu mà a wee buen, ó o bía: «Yía ká ka lòn muinĩ pioza á le Dónbeenĩ nɔn à sénnáa ho dímíɲá nùpua bè-kora día.‡ ³⁰ Lé orén lé yía á í bía bío kà síi: Nùpue búii wi í món bò o buen, ká a màhǎ po mi lé bío ó o wi í yahó hàání. ³¹ I lá yí zū yía lé orén, ká í màhǎ buée wee bátízé 6a nùpua lè mu ɲumu, bèra a na ò o *Isirayεεle nǐpomu à zǔn wo.» ³² O Zãn mu pá bínía bía bío ká wéréwéré: «Í mɔn le Dónbeenĩ

* **1:23** Mi loĩ Ezayii vǎahǎ 40.3 † **1:28** Ho Betanii na 6a bía bio hen hón wi ho Zurudɛn muhǎ nísání. Ho wi mí dòn làa hǎa wi ho Zeruzalεemu nísání. ‡ **1:29** Ba zúifùwa fù wee wé ya hǎ muinĩ lè 6a bà-kùio, à càráa mí bè-kora séndíaró. O Zãn le o Yeesu ka lòn muinĩ pioza á le Dónbeenĩ nɔn, lé bío ó o Yeesu mu á 6a à búe 6a nùpua bè-kora séndíaró bío yi. Mi loĩ Ezayii vǎahǎ 53.

Hácírí à le lion o wán lòn háponi, á líí wi làa wo. ³³Í lá ò òn yí zū yíá lé orén, ká le Dónbeení na tonkaa mi le í bátízé 6a nùpua lè mu ò mu màhá bía nòn mií: «Fo ó mi le Dónbeení Hácírí ká le yóó ló wee líí o nùpue búí wán. Wón lé yíá á à bátízé 6a nùpua lè le Dónbeení Hácírí.» ³⁴Í mòn mu, á í wee bío mu wéréwéré le o lé le Dónbeení Za.»

O Yeesu lé yíá le Dónbeení mòn léra

³⁵Mu tá na lée tǝn, ká a Zān tǝn wi ho laho dà-kéní mu yí lè mí nǝ-kenínia nùwā òn, ³⁶ó o mòn o Yeesu ò o wee khíí, ó o bía: «Yíá wee khíí kà lé le *Dónbeení Pioza.» ³⁷O o Zān nǝ-kenínia nùwā òn mu òn á bío ó o bía, á 6a òn a Yeesu yí. ³⁸O o Yeesu yèrémáa khíí lora á mòn à 6a bò a yí, ó o tùara 6a yí: «Lée webio mi wee cà.» A 6a bía: «Arabii (bún kúará le: «nǝ-kàránlo»), lé wen fo wi yí?» ³⁹O o Yeesu bía nòn 6a yí: «Mi búen, á mi vaa mi hen na á í wi yí.» A 6a wáa bò a yí á vaá zūna bún. Mu wó le wi-háarè. A 6a wáa kará tò le wii bún làa wo.

⁴⁰O Zān nǝ-kenínia nùwā òn na òn a bíoní á bò a Yeesu yí nǝ-kéní 6a le Andere, o Simòn Piere bòn za. ⁴¹Yíá ó o Andere mu nín-yání van cón lé bòn za Simòn mu á vaá bía nòn wo yí: «Wa mòn o Mesii.» (Mesii lé mu heberemu. Ká mu kúará lè mu kerékimu 6a le Krista, bún kúará le yíá le Dónbeení mòn léra.) ⁴²O o fó a buararáa o Yeesu cón. O o Yeesu lora a yí ò o bía: «Fo lé o Simòn, o Zān za. Awa! Bío kà wán á 6a wé è ve fo làa Sefaasi.» (Sefaasi lé mu heberemu. Mu kerékimu yí 6a le Piere, bún kúará le búaaahó.)

⁴³Mu tá na lée tǝn, ó o Yeesu le mí ò va ho Kalilee kǝhú, ó o fò mín là a nǝ búí na yèni 6a le Filiipu,

ó o bía nɔn wo yi: «Bè mü.» ⁴⁴ O Filiipu mu wee lé ho Betesayidaa lóhó yi, hen na ó o Àndere là a Piere wee lé yi. ⁴⁵ Bún món ó o Filiipu òn vaá fò mín là a Natanayεεle, ó o bía nɔn wón yi: «Yia ó o *Mɔyiize bía bïo ho làndá vɔnna yi, wón na ɓa ni-cúa fεerowà mún bía bïo, á wa yú. O lé o Nazareete n̄i Yeesu, o Zozεεfu za.» ⁴⁶ Ó o Natanayεεle bía nɔn wo yi: «Bè-tente so dà a lé Nazareete yi le?» Ó o Filiipu bía nɔn wo yi: «Buen á fo vaá mi a.» ⁴⁷ Bïo ó o Yeesu mɔn o Natanayεεle ò o vará mà a, ó o bía bïo kà o d̄n̄i yi: «Yia kà á k̄uaak̄uaamu mía yi. O lé o *Isirayεεle n̄i binbir̄i.» ⁴⁸ Ó o Natanayεεle t̄ara a Yeesu yi: «Fo wó kaka z̄unanáa mi?» Ó o Yeesu bía nɔn wo yi: «ĭ f̄era mɔn fo ká ũ kará le v̄ind̄ε na ɓa le fik̄iyée tá, ká a Filiipu yáa d̄n̄i yí von fo.» ⁴⁹ Ó o Natanayεεle bía nɔn wo yi: «N̄i-kàránlo, fo lé le Dónbeen̄i Za. Fo lé o Isirayεεle n̄ipomu b̄εε.» ⁵⁰ Ó o Yeesu bía nɔn wo yi: «Fo dó ũ s̄i mü lé bïo á ĭ bía le ĭ mɔn fo ho *fik̄iyée tá. Awa! Bè-beera ɓúi yáa kh̄ii wé fo ò mi ká mu po bïo kà.» ⁵¹ Ó o pá b̄n̄iá bía: «Le ĭ m̄i ho t̄uía na mia: Mi kh̄ii mi ho wáayi ká ho h̄era, á le Dónbeen̄i wáayi tonkarowà wee bè o *N̄upue Za yi à liiráa à b̄n̄i yòo.Š»

2

O Yeesu yéréké bïo na ó o nin-yáni wó

¹ Hã wizooní bïo t̄in zoñ, à b̄n̄i mu yaamu s̄anú ɓúi wee dí ho Kalilee k̄sh̄ú lóhó na ɓa le *Kanaa yi.

Š **1:51** Bïo ó o Yeesu bía hen á bïo ɓonmín lè le yòon̄i na ó o Zakoobu h̄ia mɔn h̄a kònkórá yi ká ho wáayi tonkarowà wee lii à b̄n̄i yòo làa de. Mu wee zéeni le o Yeesu ka lòn yòon̄i na wi le Dónbeen̄i lè ɓa n̄upua p̄ah̄ú. Mi loñ Bïo j̄uh̄ú ɓúεn̄i v̄uh̄ú (Genèse) 28.12-13

O o Yeesu bàn nu kera bín. ² Ba mún von o Yeesu lè mí nǐ-kenínia mu yaamu mu sánú díiníi. ³ Bǐo ho *dǐvén hǐa wó, ó o Yeesu bàn nu bueé bía nǎn wo yi: «Ba dǐvén wó.» ⁴ Ká a Yeesu màhǎ bía nǎn wo yi: «Hǎa mu, lé ũnén ko ũ zéení bǐo á ĩ ko à ĩ wé làa mi le? I pǎahǔ dǐn yí dǎn.» ⁵ O o Yeesu bàn nu wǎa bía nǎn ba ton-sáwá yi: «Bǐo búenbúen na ó o hǐa à bǐo le mi wé, à mi wé mu.»

⁶ Numu sǎa bǐo hèzǐn wi bín. Hǎ lé hǎ huaa á ba tan. Hǎ mí dà-kéní kéní á liiterewa khǐmàni síi dà à kúee yi. Ba *zúifùwa wee wé kúee mu ñumu hǎ yi, à seeka lè mítén làa bǐo ba làndá bòráa mu à ceéráa mítén. ⁷ O o Yeesu bía le ba ton-sáwá hà mu ñumu síiní hǎ sǎa mu. A bán síiní hǎ yòò bó mí ñi-kǎa yi. ⁸ O o Yeesu wǎa bía nǎn ba yi: «Mí kǐ mu cǐinú à vaa na yǐa dú ho sánú tonni yahó yi.» A ba kǎ mu vaá nǎn wo yi, ⁹ ó o dǐndíio à mu lé ho dǐvén. O o yí zū hen na á hón dǐvén so ló yi, ká ba ton-sáwá na hà mu ñumu, bán zū hen na ho ló yi. O o von o hǎ-fia bàn báa ¹⁰ á bía nǎn wo yi: «Ba nùpua búenbúen wee wé dá ho dǐvén na sí ho yahó. Ká pǎahǔ na á bǐa ba von yǐo hǐa wee ví ba, à ba màhǎ wé dá hǐa yí tà yí sí. A ũnén wón bèn bàrá hǐa sí fúuu fúaa hǎ laà na kà wán.»

¹¹ Bǐo kà lé o Yeesu nín-yání yéréké bǐo na wee zéení le o ló le Dónbeení cǐn na ó o wó. Mu wó ho Kalilee kǎhǔ lóhó na ba le Kanaa yi. Bǐo ó o wó kà lé bǐn zéení o beemu, ó o nǐ-kenínia wíokaa dó mí sǎa wo yi. ¹² Bǐn món ó o Yeesu lè mín nu, lè mín zàwa, lè mí nǐ-kenínia á bò mín van ho *Kapεεnyuumu lóhó yi. Ba kará bín wó hǎ wizooní bǐo yen.

*O Yeesu zoó nɔn ɔa duanlowà
(Matiye 21.12-13; Maaki 11.15-17; Luki 19.45-46)*

¹³ Bïo ɔa *zúifùwa sánú na ɔa le *Paaki díró wà ɔueé sùará, ó o Yeesu wà yòora ho Zeruzalεemu lóhó yi. ¹⁴ Bïo ó o vaá zon le *Dónbeenĩ zĩ-beenĩ lún yi, ó o zoó yú ɔa nùpua bín à ɔa wee yèé ɔa nàwa, lè ɔa pia, lè ɔa ɔ̀uaaɔ̀uuní. O mún zoó yú bĩa wee p̀arí le wá rí bín, à ɔa karáka mí tàbá ríwa júná yi.* ¹⁵ O o wáa lá ho húló pá lè le làbàanĩ, á nɔn lè ɔa ɔ̀uenɔ̀uen á ɔa ló lè mí nàwa lè mí pia. A ɔa wén-p̀arílowà wá rí ó o p̀nkaa kúaará, á lílkaa ɔa tàbá ríwa kúaaka. ¹⁶ O o bía nɔn ɔa ɔ̀uaaɔ̀u-yèérowa yi: «Mi khuii ɔa le ɔa lé. Mi yí wé ĩ Maá zii làa duanló zii.» ¹⁷ O o nĩ-kenínia há cí rí yòó ɔuara le Dónbeenĩ bionĩ v̄uahũ bionĩ na kà wán: «Dónbeenĩ, bïo á ĩ heníanáa ũ zii bïo ɔ̀entĩn hĩa máa ká mi†» ¹⁸ A ɔa zúifùwa júnása na wi bín t̀uara a yi: «Lé mu yéréké bïo yén á fo dà à wé á à zéení le bïo fo wó kà b̀an wé ró p̀anká á fo yú le Dónbeenĩ c̀on?» ¹⁹ O o Yeesu bía nɔn ɔa yi: «Ká le Dónbeenĩ zĩ-beenĩ na kà mi lá fù, á ĩnén n̄ bínĩ ì so le hã wizoonĩ bïo t̄in yi.» ²⁰ A ɔa zúifùwa júnása bía nɔn wo yi: «Le Dónbeenĩ zĩ-beenĩ na ɔa son hã lúlúio ɔ̀uará-jun làa bïo hèzĩn‡ lé dén á ũnén le ká

* **2:14** Le wá rí p̀aríló: Ba zúifùwa na hĩa wee lé hã kã-vio yi ɔuen á wee ɔuee p̀aríka hã kã-vio wá rí na ɔa ɔuan lè mín k̄hũ wá rí, à dà n̄ yàráa ɔa bà-kúio ɔa muiní yaró bïo yi, lè le Dónbeenĩ zĩ-beenĩ lànpó c̀aló bïo yi. † **2:17** Mi lorí Lení v̄uahũ (Psaumes) 69.10 ‡ **2:20** Le Dónbeenĩ zĩ-beenĩ soró jũhũ ɔ̀ua yú hã lúlúio ɔ̀oní ó o Yeesu tonnáa. B̄n p̄ahũ ká a Heroode Nĩ-beenĩ lé yĩa lé ho Zudee k̄hũ béε. O Yeesu teró món lúlúio ɔ̀uará-t̄in làa bïo náa lé b̄n le zĩ-beenĩ mu son vó yi. B̄n p̄ahũ ká a Heroode Akiripaa lé yĩa ɔ̀en lé o béε.

6a lá fù, á fo dà à bíní ì so hã wizooní bïo tïn yi le?»

²¹ Εε ká le Dónbeenĩ zi-beenĩ na ó o Yeesu wee bïo bïo lé orén mí bæere sãnía. ²² O Yeesu vèeró món lé hón pãahũ so ó o ñi-kenínia hácírí bínía ßuara hã bioní na ó o hĩa bía wán. A 6a tà le le Dónbeenĩ bioní vūahũ bioní á bon, á mún tà le o Yeesu bioní á bon.

O Yeesu zū bïo wi 6a nùpua sĩa yi

²³ Pãahũ na ó o Yeesu hĩa wi ho Zeruzalεemu yi ho *Paaki sãnú bïo yi, á 6a nùpua cèrèe mən mu yéréké bïowa na ó o wee wé, á 6a tà a bïo. ²⁴ Ká a Yeesu màhã yí dó mí sïi 6a yi, lé bïo ó o zū bïo wi 6a nùpua ßúenßúen yi. ²⁵ O màkóo mía à 6a zéení bïo wi o nùpue yi làa wo. Orén míten zū bïo wi o nùpue sïi yi.

3

O Yeesu zéenia le mukānĩ binbiri bïo

¹ Nii ßúí hĩa wi bín á yèni 6a le Nikodεemu. O lé 6a *zúífùwa nùhũso ßúí á mún lé 6a *Farizlεwa kuure nùpue ßúí. ² Tìnàahũ ßúí, ó o ßuara a Yeesu cón á ßueé wee bïo làa wo: «Nì-kàránlo, wa zū le ùnén lé yĩa le Dónbeenĩ tonkaa. Lé bïo á nùpue yí dà máa wé mu yéréké bïowa làa bïo ùnén wee wéráa mu ká le Dónbeenĩ yí nən mu wéró pánká ßànso yi.» ³ O o Yeesu bía nən wo yi: «Le ì mĩ ho tũíá na foñ: Nùpue yí dà máa zūñ le *Dónbeenĩ béení bïo, ká ßànso yí bínía yí ton.*» ⁴ O o Nikodεemu tũara a Yeesu yi: «O nùpue na yïo tñn dà à bíní ì te kaka? Bïo ó o màhã yí dà máa bíní máa zo

* **3:3** Yí bínía yí ton: Mu kεεεkimu yi á le bioní mu na yèrémáa ká ßàn kúará mún lé bïo ká: Yí ton ho wáayi.

mín nu píohó yi á máa te.» ⁵ O o Yeesu bía nɔn o Nikodεemu yi: «Le í mǐ ho tǔiá na foñ: Nùpue yí dà máa keñ le Dónbeenĩ béenĩ dǐiníi, ká òanso yí ton mu jumumu lè le Dónbeenĩ Hácírí yi. ⁶ Yíia ton o nùpue yi, wón mu ñipomu mukāñ wi yi. A yíia ton le Dónbeenĩ Hácírí yi, wón le Dónbeenĩ Hácírí na wee na le mukāñ binbirí wi yi. ⁷ Awa, á bǐo á ñ bía nɔn foñ le mi búenbúen ko à mi bǐnǐ te, ũ cén yí le mu wé fo coon. ⁸ Ho pinpiró wee wé và lùe lée lùe na bǐo sí ho yi. A fo ò jí ho sǎ, ká fo yí zū hen na ho ló yi, làa hen na ho wee va yi. Lé ká síi ó o nùpue na ton le Dónbeenĩ Hácírí yi á bǐo karáa.» ⁹ O o Nikodεemu wǎa bía nɔn o Yeesu yi: «Ho bǐnǐ teró mu bǐo á dà à wé kaka?» ¹⁰ O o Yeesu bía nɔn wo yi: «Ũnén ñi-kàránlo na yèni ló a *Isirayεele ñipomu tǎahǔ, á pá yí zū bǐn le? ¹¹ Le í mǐ ho tǔiá na foñ: Bǐo wa zū làa bǐo wa mɔn á lé mu sɛéràsa, bǐn lé bǐo wa wee bǐo bǐo wéréwéré. Ká mi màhǎ yí wi à mi tà mu yi. ¹² Hen ká í wee bǐo bǐo wee wé ho tá wán làa mia, à mi máa tà bǐo á ñ wee bǐo yi. A mi bèn ñ wé kaka à tàráa bǐo á ñ wee bǐo yi ká í wee bǐo bǐo wee wé ho wáayi làa mia?»

¹³ Nùpue ñin yí yòora ho wáayi. O *Nùpue Za mí dòn lé yíia ló ho wáayi á lion.

¹⁴ Bǐo ó o Isirayεele ñipomu hǐa wi ho tá hení yi, ó o *Mɔyiize hǐa can ho hǎnló háa le búenĩ yi á hoonía fǎrá.† O Nùpue Za mún ko ò o ca le búenĩ yi à hooní fǎrá làa bǐn síi, ¹⁵ bèra a na ká nùpue lée

† **3:14** Pǎahǔ búii ó o Isirayεele ñipomu á 6a háwá hǐa wee hàa ho tá hení yi, à 6a hí. Ká yíia yòó lora a háa na o Mɔyiize wó lè ho hǎnló á hoonía fǎrá yi, à wón fen. Mi loí Míló vùahǔ (Nombres) 21.9

nùpue dó mí s̄i wo yi, à b̄anso yí le mukāñi binbir̄i na máa vé.

¹⁶ Mu bon. Le Dónbeen̄i wara ho ðimíj̄ná nùpua dàkhíina, fúaa le n̄on mí za kéní, bèra a na ká nùpue léee nùpue na dó mí s̄i wo yi, à b̄anso b̄io yí yáa, ká a yí le mukāñi binbir̄i na máa vé. ¹⁷ Le Dónbeen̄i yí tonkaa mí Za ho ðimíj̄ná yi à síinínaa ba nùpua j̄úná, ká le tonkaa wo ò o buee k̄ání ba.

¹⁸ Yia dó mí s̄i wo yi, wón b̄anso j̄úh̄ú máa sí. Ká yia yí dó mí s̄i wo yi, wón j̄úh̄ú sú vó. B̄anso j̄úh̄ú sú lé b̄io ó o yí dó mí s̄i le Dónbeen̄i Za kéní yi.

¹⁹ B̄io n̄on á ba nùpua j̄úná súráa lé b̄io kà: Yia na lé mu khoomu binbir̄i ló buara ho ðimíj̄ná yi. Ká b̄io ba nùpua wárá yí seka á ba wara le t̄ibír̄i á po a.

²⁰ Mu bon, nùpue léee nùpue na wee wé mu bèkora, wón wee j̄in mu khoomu. O yí máa tà léee ðin mu yi ò o wén-kora à mi wéréwéré. ²¹ Εε ká yia wee bè le Dónbeen̄i t̄iáa poni yi, wón wee wé lé mu khoomu yi, à ba mi wéréwéré le o wee bè le Dónbeen̄i bíoni yi.

B̄io ó o Zān Batiisi bia a Yeesu ðani yi

²² B̄in m̄ón ó o Yeesu lè mí n̄i-kenínia ló ho Zeruzalεemu yi wà van la-veere ho *Zudee k̄oh̄ú yi. O vaá kará b̄in á c̄akaa làa ba, á wee bátízé ba nùpua.

²³ O Zān wón mún h̄ia wee bátízé ba nùpua ho lahó na ba le En̄on yi, ho wi ho Saliimu lóhó n̄is̄ání, lé b̄io mu j̄umu boo b̄in. Ba nùpua h̄ia wee buen o c̄n ò o bátízé ba. ²⁴ Mu wee wé ká a Zān ba ðin yí dó ho k̄asó yi.

²⁵ Wizonle búii, ó o Zān n̄i-kenínia nùw̄a yen búii w̄añia là a zúifù n̄ii búii b̄io ho làndá le ba wé wé ceéráa m̄iten wán. ²⁶ O o Zān n̄i-kenínia mu wà van o c̄n, á vaá bíaa n̄on wo yi: «N̄i-kàránlo, ũ

hácírí so ɓuara a nùpue na nònzoñ wi làa fo khií ho Zurudēn món ɓio yi le? Yia fo mà ho tũíá jii. Awa, lé o wáa wee bátízé ɓa nùpua, á ɓa nùpua cèrèè mún wee va a cǎn.» ²⁷ O o Zân bía nɔn ɓa yi: «Nùpue yí dà máa yí ɓio ká Dónbeenĩ yí nɔn mu wo yi. ²⁸ Minén mi ɓeere jí ho tũíá na á ĩ mà le ĩ yínɔñ yia le Dónbeenĩ mɔn léra, ká ĩ lée nùpue na le Dónbeenĩ tonkaa á ĩ dú a yahó ɓuara. ²⁹ Mu ka lòn há-fla, wón ɓio sã mín báa yi. Ee ká ɓàn báa mu ɓàn ɓónlo wón wee wé ðĩn o nĩsání, à wé jí a bióní. O sii wé wa a há-fla ɓàn báa bióní yi. Lé ɓĩn á ĩnén sii mún wee waráa. Lé ĩ sĩ-wεε mu jii màhá wáa sú ɓio ká wán. ³⁰ Yia mi bía ɓio ko ò o ɓio jùhũ wé, à wé dé wán, ká ĩnén ɓio ko mu tĩ yi.

³¹ «Yia ló ho wáayi lion, wón po ɓa nùpua ɓúenɓúen. Yia ɓio sã ho tá yi, wón wee wé ɓa nùpua wará, á wee bío ɓa nùpua bióní. Ká yia ló ho wáayi lion wón po ɓa nùpua ɓúenɓúen. ³² ɓio ó o mɔn làa ɓio ó o jí ho wáayi le Dónbeenĩ cǎn, lé ɓĩn ɓàn tũíá ó o wee mĩ na ɓa nùpua yi. Ká ɓa nùpua màhá yí máa tà ɓio ó o wee zéení yi. ³³ Yia tà ho tũíá na ó o mà nɔn ɓa yi, se ɓànso wee zéení le ɓio le Dónbeenĩ bía lée tũíá poni. ³⁴ Yia le Dónbeenĩ tonkaa wón wee fεε le ji-cúa, lé ɓio le Dónbeenĩ wee na mí Hácírí ɓànso yi à yòo puuní. ³⁵ O Maá Dónbeenĩ wa a Za, á bàrà a mu ɓio ɓúenɓúen jùhũ wán. ³⁶ Yia dó mí sii o Za yi, se ɓànso yú le mukāñĩ binbirĩ na máa vé. Ká yia pã a Za mu ɓio, se wón yí yú dén mukāñĩ so. Ká le Dónbeenĩ sii pá wé è cĩ ɓànso yi fεεε.»

O Yeesu là a Samarii hĩnzoró fò mìn le buii wán

¹ Ba *Fariziɛwa ná le o Yeesu mɔn nùpua á po a Zân nùpua, ó o mún wee bátízé 6a nùpua po a. ² (O Yeesu mí bεere yí máa bátízé 6a nùpua. O nĩ-kenínia lé bĩa wee bátízé 6a). Bĩo ó o Yeesu ná bĩo 6a bía a dǎní yi, ³ ó o ló ho *Zudee kǎhũ yi lè mí nĩ-kenínia á bĩnía nɔn ho Kalilee kǎhũ. ⁴ Ká 6a màhǎ ko 6a kǎa ho *Samarii kǎhũ yi à varáa bĩn. ⁵ Ba wà á vaá sùaráa ho Samarii lóhó búí na 6a le Sikaare yi. Ho lóhó mu bó ho mǎhũ na ó o *Zakoobu yánkaa nɔn mí za Zozεεfu yi.* ⁶⁻⁸ Buii búí ó o Zakoobu yánkaa có bĩn. Bĩo ó o Yeesu bueé dǎn dǎn buii so nùhũ yi, ò o san le vεenĩ yi, ó o líí kará bĩn wee vũńka. O o nĩ-kenínia bán wà zoó yà mu bè-dínii ho lóhó yi. Mu wó à le wii yòó fàrá.

O o Samarii hĩnzoró búí ló wà bueé hà mu nɔmu, ó o Yeesu bía làa wo: «Hǎa mu, hǎ mi lè mu nɔmu le 1 nɔ.» ⁹ O o hǎa bía nɔn wo yi: «Éee! Unén zúifù nĩ wó kaka wee fio mu nɔn-nunii ínén na lé o Samarii hĩnzoró cǎn?» O hǎa bía bũn lé bĩo 6a *zúifùwa fù yí máa páaní bĩo búí yi lè 6a Samariisa hùúu. ¹⁰ O o Yeesu bía nɔn o hǎa mu yi: «Fo lá zũ bĩo na le Dónbeenĩ le mí ì hǎ làa fo, á lá zũ yia wee fio mu nɔmu ù cǎn, ùnén lé fo lá à fio mu nɔmu, ó o lá à na mu nɔmu na wee na le mukǎnĩ binbirĩ foñ.» ¹¹ O o hǎa bía nɔn o Yeesu yi: «Nĩ-kàránlo, le buii ná yi, á ù hũló mún mía máa hàráa. A fo lá à wé kaka á à yíráa mu nɔmu na wee na le mukǎnĩ binbirĩ mu? ¹² Wàn 6úaa Zakoobu lé yia có le buii mu. Orén mí bεere nɔn le nɔmu, ó o zàwa là a sánii mún nɔn

* **4:5** Mi loń Bĩo nùhũ búεenii vũahũ (Genèse) 33.19; 48.22; Zozue vũahũ 24.32

mu. A ùnén so dà à bío le fo po wón le?» ¹³ O o Yeesu bía nɔn wo yi: «Nùpue lée nùpue na wee ju le buii na kà ju mu, wón á le ju-hǎní pá wé è dàń. ¹⁴ Εε ká nùpue na à ju mu ju mu na á ï na bǎnso yi, wón á ju-hǎní máa bǐní máa dàń hùúu. Mu ju mu na á ï na a yi, á à wé lòn ju n-dǎní na yí máa fí hùúu bǎnso yi, á mu ù na le mukǎní binbirí.» ¹⁵ O o háa bía nɔn o Yeesu yi: «Nì-kǎránlo, yáá wǎa na bǐn ju mu so mi, à le ju-hǎní yí bǐní yí dàń mi, à ï wǎa yí bǐní yí ðuee hà ju mu hen.»

¹⁶ O o Yeesu bía nɔn o háa yi: «Lén zoo ve mǐn báa à mi ðuee lé.» ¹⁷ O o háa bía nɔn wo yi: «Í yí yan.» O o Yeesu bía nɔn wo yi: «Û túiá sí à ù bío le fo yí yan. ¹⁸ Bǐo fo bía bon. Ba báawa na fo yan yú ða nùwǎ hònú, á yǎ làa fo páanía wi kà yínɔn mǐn báa.» ¹⁹ O o háa wǎa bía nɔn o Yeesu yi: «Wàn yàró, í wǎa zū le ùnén lé le *Dónbeení ni-cúa fεero búí. ²⁰ Warén wàn ðàaawa á ðàaanía le Dónbeení le búee na kà wán, ká minén zúifùwa bán wee bío le hen na le Dónbeení ko le wé ðàaaní yi á wi ho Zeruzalεmu yi. A lé mu yén wǎa bǐo bon?» ²¹ O o Yeesu bía nɔn wo yi: «Háa mu, tà bǐo á à ï bío yi. Pǎahú búí khíi dǎ, á le Dónbeení ðàaaníló le búee na kà wán lè ho Zeruzalεmu yi á bǐo ju hú máa wé. ²² Minén Samariisa wee ðàaaní le Dónbeení ká mi yí zū le. Warén zúifùwa bán zū le Dónbeení na wa wee ðàaaní lé bǐo le Dónbeení dǐn warén wán á wee kǎnínáa ða nùpua. ²³ Εε ká pǎahú búí khíi dǎ, ho yáá wǎa dǎn vó, á le Dónbeení ðàaanílowa binbirí á wé è ðàaaní a Maá Dónbeení lè lerén mí bæere Hácírí pánká, lè ho túiá poni na le zéénia làa ba. Mu bon, bán ðàaanílowa so lé bǐa ó o Maá síi vá yi. ²⁴ Le Dónbeení lé le hácírí, á bǐa wee ðàaaní

le ko 6a 6uaani le le lerén mí bæere Hácírí pànká, le ho tũíá poni na le zéenia làa ba.»

²⁵ O o hãa bía non o Yeesu yi: «ĩ zũ mu le *Yia le Dónbeenĩ m̄n lera yia 6a le *Krista, á wà à buen. Ká a khiĩ 6ueé d̄n, ó o 6ueé zéeníka mu biowa búenbúen yara làa wen.» ²⁶ O o Yeesu bía non wo yi: «Inén na wee bío làa fo kà lé orén mí bæere.»

²⁷ Bũn p̄ahũ ò o Yeesu nĩ-keninia binia 6ueé d̄n. Bío 6a 6ueé m̄n ò o Yeesu wee bío là a hãa, á mu wó 6a coon. Ká barén ó o búí mahã yí tũara a yi le mu wó kaka tàá lée webio non ó o wee bíoráa là a hãa mu. ²⁸ O o hãa wãa día mí jumu d̄e b̄n, ò o wà zon ho lóhó yi à zoó wee bío le 6a nũpua ²⁹ le 6a 6uee lée loĩ o n̄i na zũna bío á mí wó búenbúen á bía. Le o mahã à wé Yia le Dónbeenĩ m̄n lera na 6a le Krista lée? ³⁰ A 6a nũpua ló mà a Yeesu.

³¹ Hón p̄ahũ so yi, ó o Yeesu nĩ-keninia le o dí. Ba wee bío: «Nĩ-karánlo, sáberé à ù dí.» ³² Ká a mahã bía non 6a yi: «ĩ bè-dinii á mi yí zũ s̄i.» ³³ A 6a nĩ-keninia wee tũaka mín yi le o búí mahã buan bè-dinii 6ueé non wo yi lée. ³⁴ O o Yeesu bía non 6a yi: «Yia tonkaa mi s̄i b̄io wéró, le ho tonló na ó o le í sá à s̄iní jii, bũn lé b̄io lé í d̄nló. ³⁵ Minén wee wé bío le hen làa piina b̄io náa ká ho d̄nló láró d̄n. Ká inén b̄en wee bío na mia: Mi loĩ hã manawà sese, ho d̄nló bon d̄n á pan mí láró. ³⁶ Yia wee lá ho d̄nló d̄enia búakáa mí tonló á wee yí mí s̄ánii. Ho d̄nló na ó o wee lá lé 6a nũpua na à keĩ le mukãnĩ binbirĩ na máa vé yi. Lé kà síi ó o d̄iro là a láro s̄ia wee wé p̄aaní waráa. ³⁷ Bío bía kà 6̄ent̄in bon: O d̄iro wi, á yia wee lá ho d̄nló wi. ³⁸ Awa, inén wãa tonkaa mia 6a nũpua c̄n b̄era a na à mi yí 6a 6uennáa làa b̄io ho d̄nló lárówà wee láráa ho

ho mǎhũ na á ɓa yí sá yi ɓio síi. Ni-vio lé ɓia ɓúa ho tonló mu ɓúhũ, á minén á à sá à sĩ ɓii.»

³⁹ Ho Samariisa na wi ho lóhó mu yi cèrèe dó mí sía o Yeesu yi, lé ɓio ó o háa míten ɓía nɔn ɓa yi le o Yeesu ɓía ɓio mí wó ɓúenɓúen nɔn mí yi. ⁴⁰ Lé ɓún nɔn ká ɓa Samariisa ɓueé dɔn, á ɓa yankaa wo le o keení làa mí. O o Yeesu kará ɓín há wizooní ɓio ɓun. ⁴¹ A ɓia dó mí sía wo yi wíokaa dó wán há ɓioní na ó orén mí ɓeere ɓía nɔn ɓa yi ɓio yi. ⁴² A ɓa ɓía nɔn o háa yi: «Bìo ká wán, á wa wáa dó wa sía wo yi lé ɓio warén wa ɓeere ɓá a ɓi-cúa, ká mu yínɔ́ ɓio fo ɓía nɔn wɛn mí dòn ɓio yi. Wa wáa zũ le orén lé ho dímíɓása kǎnílo.»

O Yeesu wéera a ya-dí beeni ɓúí za

⁴³ Bìo ó o Yeesu lè mí nǐ-kenínia wó há wizooní ɓio ɓun ho lahó mu yi, á ɓa ló ɓín wà van ho Kalilee kǎhũ yi. ⁴⁴ O Yeesu míten háa ɓía le *Dónbeení ɓi-cúa fεero máa wé yi le kǎnbii mín kùrú kǎhũ yi. ⁴⁵ Eε ká ɓio ó o vaá dɔn ho Kalilee, á ho kǎhũ mu nùpua ɓuan wo se. Lé ɓio á ɓán mún van ho *Paaki sǎnú díró ho Zeruzalεemu yi, á vaá mɔn ɓio ɓúenɓúen na ó o wó ɓín.

⁴⁶ O Yeesu ɓínía van ho Kalilee kǎhũ lóhó na ɓa le *Kanaa, hen na ó o háa yèrémáa mu ɓumu wó lè ho dǐvén yi. Ho kǎhũ mu ɓéε tonni ya-dí beení ɓúí wi ɓín á za lò yí here wi ho *Kapεεnayuumu yi. ⁴⁷ Bìo ó o tonni ya-dí beení mu ɓá le o Yeesu ló ho *Zudee kǎhũ yi á ɓuara ho Kalilee, ó o ló van o cǎn, á vaá yankaa wo le o ɓuen ho Kapεεnayuumu, à ɓuee wéé mí za na día mu húmú ɓii wán. ⁴⁸ O o Yeesu ɓía nɔn o nǐ yi: «Yínɔ́ mi wé yí mɔn mu yéréké ɓiowa na wee zéení le Dónbeení pǎnká, á

mi máa dé mi sĩa miĩ lon?» ⁴⁹ Ó o bée tonni ya-dí beenĩ bía nɔn o Yeesu yi: «Nì-kàránlo, sáberé à ù wa bè mín va hen na á ĩ za wi yi ò o yí hí.» ⁵⁰ Ó o Yeesu bía nɔn wo yi: «Lén va, ù za á dèè búí máa wé.» Ó o nǐi dó mí sǐi bío ó o Yeesu bía nɔn wo yi ó o bǐnía wà.

⁵¹ Mu tá na lée tǔn, ó o ton-sáwá ló bueé sá a yahó, á bía nɔn wo yi le o za wáa wan. ⁵² Ó o tùara ho pǎahũ na ó o za mu bío díká dó yi làa ba. A 6a bía nɔn wo yi le mu wó ho hǐihũ ká le wii dá yeenía. Lé hón pǎahũ so á le tènǐ búakáa ló a sǎnía yi. ⁵³ Ó o za bàn maá wáa zǔna le mu wó ho pǎn-kéní na ó o Yeesu bía nɔn wo yi le o za á dèè búí máa wé. Ó orén lè mí zǐi nùpua búenbúen dó mí sĩa o Yeesu yi. ⁵⁴ Bǔn lé bío wó a Yeesu cúa-pun nǐi yéréké bío na wee zéení le o ló le Dónbeenĩ cǎn na ó o bǐnía bueé wó ho Kalilee kǎhũ yi, ká a ló ho Zudee kǎhũ yi buara bǐn.

5

O Yeesu wéera a mùamúa búí

¹ Wizoóní bío yɛn bǔn món, à bǔn 6a *zúífùwa sǎnú búí díró dǎn, ó o Yeesu wà yòora ho Zeruzalɛmu. ² Ho lóhó mu yi á súeení la-beenĩ búí wi yi á 6a wee ve lè mu heberemu le Betezadaa. Le 6ó ho zǔajii na 6a wee ve làa Pia Zǔajii. Hǎ sǎnsáwá bío hònú son kǐnía le súeení la-beenĩ mu yi. ³ Lé hǎn tá á 6a vǎnvárowà cèrèè hǐa wee wé da yi. Ba vǎnvárowà mu tǎhũ á 6a muiiwà, lè 6a lóní, lè 6a mùamúawà wi yi. [Ba hǐa wee da bǐn à pa bío mu jumu hǐa à bùcǎn. ⁴ Lé bío á pǎnna búí, à le Dónbeenĩ wáayi tonkaro buee bùcǎn mu. Ká a vǎnváro na zon mu yi ho yahó, hàrí mu wé vǎmú

lée vǎmú tò à o ò pá wa.] ⁵ Vánváro búí hǎa wi bǐn á vǎmú míana a wán yú hǎa lúlúio bóní làa píru láa bǐo hètín. ⁶ Bǐo ó o Yeesu mǎn wo ò o dǔma, ó o zǔ le o lò yí here míana, ó o tǔara a yi: «Fo wí à ù wa le?» ⁷ Ó o nǐi bía nǎn wo yi: «Nì-kàránlo, nùpue na à lá mi líí dé mu jumu yi mu bùcánló pǎahǔ á mía. Hen ká í dǎmákaa le í líí zo, bǐn ká a búí zon vó.» ⁸ Ó o Yeesu bía nǎn wo yi: «Lii hǐnǐ, lá ù dǎmu dèè à ù varáka.» ⁹ Mí lahó yi ó o nǐi mu dèenía wan, á lá mí dǎmu dèè ò o wee varáka.

Èè ká bǐo mu wó 6a *zúifùwa vǔrǐló wizonle na 6a le *Sabaa zòh, ¹⁰ á 6a zúifùwa júnása wee bío là a nǐi na wan: «Wa làndá yi, á fo yí ko à ù lá ù dǎmu dèè 6ua, lé bǐo ho Sabaa lé ho zuia.» ¹¹ Ó o nǐi bía nǎn 6a yi: «Yia wèéra mi lé yia bía nǎn miì le í lá í dǎmu dèè à í varáka.» ¹² A 6a wǎa tǔara a yi: «Yia le ù lá ù dǎmu dèè ù varáka lée wée?» ¹³ Ká a nǐi màhǎ yí zǔ yia wèéra a, lé bǐo ó o Yeesu vǔnun 6a nùpua na wee jàa mín bǐn tíahǔ.

¹⁴ Bǐn mǎn, ó o Yeesu vaá fò mín là a nǐi mu le *Dónbeenǐ zǐ-beenǐ lún yi, ó o bía nǎn wo yi: «Loñ lon. Bǐo ká wán, á fo wǎa wan. Awa. Ká fo yí wi à mu búí na po bǐo yú fo khǐina à bǐnǐ yí fo, à ù yí bǐnǐ yí wé bè-kohó.» ¹⁵ Ó o nǐi wá vaá bía nǎn 6a zúifùwa júnása yi le lé o Yeesu wèéra mí. ¹⁶ Lé bǐn nǎn á 6a zúifùwa júnása và bòráa o Yeesu yi wee sèé, bǐo ó o wèéra a nùpue ho Sabaa zòh bǐo yi. ¹⁷ Ká a Yeesu màhǎ bía nǎn 6a yi: «Í Maá Dónbeenǐ wee sá fèèè, á ínén mún wee sá.» ¹⁸ Dén biónǐ so na ó o Yeesu bía bǐo yi, á 6a zúifùwa júnása wíokaa sòobáa mítén o búéro bǐo yi. Lé bǐo á mu yínǎrí bǐo ó o wó khon ho Sabaa bǐo yi mí dòn, ká lé bǐo ó o le le Dónbeenǐ lé mín kùrú Maá. Bǐn wee zéení le o

màniá mîten lè le Dónbeenĩ.

Le Dónbeenĩ Za pànká

¹⁹ O Yeesu wíokaa lá le biónĩ ò o bía nòn 6a yi: «Le ì mĩ ho tũíá na mia: O Za* yí máa wé bío 6úi mîten. Bío á 6àn Maá Dónbeenĩ wee wé ò o mi, bũn lé bío ó o wee wé. Bío á 6àn Maá wee wé búenbúen ó o mún wee wé. ²⁰ Mu bon, o Maá wa a Za, á bío ó orén mí bæere wee wé ó o wee zéení làa wo. O pá à bíní ì zéení a lè mu bè-beera na po bío mi mòn á 6ueé 6ó ho zuia yi, ó o ò wé, á mu ù wé mia coon. ²¹ Làa bío síi ó o Maá wee vèenínáa 6a nĩ-hía à na le mukānĩ binbirĩ 6a yi, lé làa bũn síi ó o Za mún wee nanáa le mukānĩ binbirĩ bĩa ó o wi ò o na le yi. ²² O Maá mún yí máa cítí nùpue, ká a màhá nòn le cítí fló pànká búenbúen o Za yi, ²³ bèra a na à 6a nùpua búenbúen wé kònbi o Za, làa bío 6a wee kònbiráa o Maá. Yia yí máa kònbi o Za, se 6ànso mún yí máa kònbi o Maá na tonkaa wo. ²⁴ Le ì mĩ ho tũíá na mia: Yia wee tà jí ì bióní, á dó mí síi ì Maá na tonkaa mi yi, wón 6ànso yú le mukānĩ binbirĩ na máa vé hã làa na kà wán. Bànso á ì máa cítí. O dèenía ló mu húmú yi, á yú le mukānĩ binbirĩ. ²⁵ Le ì mĩ ho tũíá na mia: Ho pãahũ 6úi khíi dã, ho yáá wãa dõn vó, á bĩa yí yú le mukānĩ binbirĩ, na ka lòn nĩ-hía á à jí le Dónbeenĩ Za tãmu. Bĩa á à jí mu, bán á à yí le mukānĩ binbirĩ. ²⁶ Mu bon, làa bío ó o Maá á le mukānĩ binbirĩ wee lé cõn, lé làa bũn síi ó o wó ó o Za á le mukānĩ binbirĩ mún wee lé cõn. ²⁷ O nòn ho pànká wo yi ò o fináa le cítí, lé bío ó o lé o *Nùpue Za.

* **5:19** Hen ká a Yeesu sansan le Za tàá Dónbeenĩ Za se lé orén Yeesu mí bæere wee bío mîten bío.

28 «Mi yí le bïo bíá kà wé mia coon, lé bïo á pãahũ 6úi khií dã, ká 6a nĩ-hía 6úen6úen á à jí a Nùpue Za tãmu, 29 á 6a à vèe. A bíá wó mu bè-tentewá á à yí le mukãñi binbirĩ na máa vé. Ká bíá wó mu bè-kora bán júná à sí. 30 Inén yí dà dèe máa wé iten. I wee wé fi le cítii à héha lè í Maá ji-cúa na ó o mà nòn miĩ. A ĩ cítii filó mún téréna, lé bïo á ĩ yí máa fi le làa bïo á ĩ sũ vá yi. I wee fi le làa bïo ó o Maá na tonkaa mi sũ vá yi.

31 «Mu lá lé inén ĩ dòn á wee mĩ ho tũiá ĩ jii, á mi lá dà a pĩ ĩ tũiá. 32 Eε ká nĩ-veere lé ĩ seérà, á ĩ zũ le ho tũiá na ó o wee mĩ ĩ jii á bon. 33 Minén lé bíá tonkaa 6a nùpua á 6a van o Zãn Batiisi cǎn, á wón vaá mà ho tũiá ĩ jii á nòn 6a yi. 34 Inén wón màkóo mía à nùpue wé ĩ bïo seéràso. Ká ĩ màhã bíá mu bèra a na à mi dàñ kãní.

35 «Bïo ó o Zãn hĩa wee bío ka lòn fĩntãní na khoomu yenkeen, á mi tà zãmakaa mu khoomu mu bïo yi ho pòn-za dèe yi. 36 Bïo 6úi wi bĩn á wee zéení bïo á ĩ bío karáa. Bũn po ho tũiá na ó o Zãn mà ĩ jii. Mu bío mu lé mu bè-wénia na á ĩ Maá le ĩ wé, bío á ĩ wee wé kà, lé bũn wee zéení le lé ĩ Maá tonkaa mi bío bon. 37 A ĩ Maá na tonkaa mi wón mí bεere mún wee mĩ ho tũiá ĩ jii. Mi yí jí a bíonĩ, á mi mún yí zũ a. 38 Mi yí tà a bíonĩ yi binbirĩ, lé bïo mi yí tà yĩá ó o tonkaa bío. 39 Mi wee kàrán le Dónbeenĩ bíonĩ à cikon, lé bïo mi wee leéka le lé lerén wee na à mi zũn bío mi ì wé á à yírãa le mukãñi binbirĩ na máa vé. Awa, lé dén bíonĩ so lé dño wee zéení bío á ĩ bío karáa wéréwéré, 40 à mi màhã pá yí wi à mi 6uen ĩ cǎn à yírãa le mukãñi binbirĩ.

41 «Inén màkóo mía à 6a nùpua khòonĩ mi. 42 Eε

ká minén bán á ì zū bǐo mi karáa. Le Dónbeenì mi yí wa. ⁴³ I Maá lé yíá á ì buara yèni yi, á mi pá ì bǐo. Ká a búí màhǎ lá buara mí kùrú yèni yi, á mi ì tà wón bǐo. ⁴⁴ Minén na wi mi wé khòoní mín, à mi yí wi à mi cà à ò lé le Dónbeenì mí dòn à khòoní mia, á à wé kaka à déráa mi sía ìnén yi? ⁴⁵ Mi yí leéka le lé ìnén khíi kooní mia le Dónbeenì yahó dé. Bùéé. O *Mòyiize na mi wee lòní le o ò séení mia lé wón wee kooní mia le Dónbeenì yahó. ⁴⁶ O Mòyiize bǐo mi lá tà kénkén, se ìnén á mi mún lá à tà bǐo, lé bǐo á ìnén lé yíá ó o Mòyiize bíá bǐo mí vǒnna yi. ⁴⁷ Εε ká bǐo ó o túara ì dǎní yi á mi yí tà yi, á mi mún yí dà máa tà ìnén bíoní yi.»

6

O Yeesu òiníá 6a zámáa
(*Matiye 14.13-21; Maaki 6.30-44; Luki 9.10-17*)

¹ Bún mǒn ó o Yeesu lè mí nǐ-kenínia zon ho woohú á khú ho Kalilee vǔ-beenì mǒn, hǎa 6a mún wee ve làa Tiberiade vǔ-beenì. ² A 6a minka zámáa bò a yi, lé bǐo 6a vánvárowà na ó o wee wéé à 6a mi á bǐo wee wé ho yéréké. ³ O o Yeesu wà vaá yòora le búee búí, á yòó kará bǐn lè mí nǐ-kenínia. ⁴ Mu wee wé, à 6a *zuífùwa sǎnú na 6a le *Paaki díró sùaráa. ⁵ O o Yeesu le mí ì loí, à 6a minka zámáa wee buen wo yi, ó o túara a Filiipu yi: «Lé wen á wa à yí mu bè-dínii yi á à na 6a minka nùpua na kà búenbúen yi?» ⁶ O Yeesu túara a Filiipu yi kà, lé bǐo ó o wi ò o khén o kúará, ká arén wón zū bǐo ó o ò wé. ⁷ O o Filiipu bíá nǒn o Yeesu yi: «Hàrí wa lá yí le wén-hǎani khíá-nun*»

* **6:7** Le wén-hǎnló dà-kéní wee yí o nùpue nǐ-kéní wizon-kùure sámú sǎání.

à vaa yà lè ho búurú òuee cèeka wíníwíní, á 6a búenbúen pá máa yí.» ⁸ O o ñi-kenínia ñi-kéní, o Simòn Piere bân za Andere á bía nòn o Yeesu yi: ⁹ «Yàronza búí wi hen á 6a cezàwa bùaa ñun, lè ho búurú bi-zàwa bïo hònú na wó lè mu bïo búí na 6a le ooze† dũmu á wi cón. Ká lée webio á bïn ñ wé lè 6a minka zãamãa na kà?» ¹⁰ O o Yeesu wãa bía: «Mi bío le 6a búenbúen lii κενί.» Le ñíní sà le lùe mu yi boo, á lé dén 6a wãa líí kará wán. Ba báawa mí dòn á à yí muaaseé hònú síi. ¹¹ O o Yeesu fó ho búurú bi-zàwa, á dó le Dónbeení bárakà, ò o nòn ho le 6a sankà na bïa kará bïn búenbúen yí. Lé bïn bân síi ó o mún wó lè 6a cezàwa, á 6a búenbúen dú làa bïo 6a sïa vá yí. ¹² Bïo 6a búenbúen dú sù, ó o Yeesu bía nòn mí ñi-kenínia yi: «Mi yí díá le bïo dú ká à yáa. Mi khuii mu búenbúen.» ¹³ A 6a khuiira mu, á ho ooze búurú bi-zàwa bïo hònú bïo na là ká á sú hã sàkiwá píru ñun. ¹⁴ Bïo 6a nùpua mòn mu yéréké bïo na ò o wó, á 6a bía: «O ñii na kà bènñin lé le *Dónbeení ñi-cúa fεero, yïa lá ko ò o buen ho ñimíjã yí.» ¹⁵ Bïo ó o Yeesu zũna le 6a nùpua òueé fé mí á à wé lè mí béε lè ho pánká, ó o ñin wà yòora le òuee wán mí dòn.

*O Yeesu varákaa mu ñumu wán
(Matiye 14.22-27; Maaki 6.45-52)*

¹⁶ Ho ziihũ, ó o Yeesu ñi-kenínia wà lion ho vũ-beení ñii, ¹⁷ á líí zon ho woohũ wee khí lè ho *Kapεenayuumu lóhó cón. Ho tá hũn ká a Yeesu ñin yí òueé ñn 6a. ¹⁸ Ho pinpiró wee và lé mí pánká, á ho vũ-beení ñumu wee yànbónka. ¹⁹ Bïo

† 6:9 Ooze: Mu lée bè-vànií búí na 6a zúifùwa hïa wé và à wé lè 6a nàwa ñinlò. Ho ooze mu dũmu á 6a ñi-khenia wee è wé lè ho búurú. Horén dũmu yàwá sí.

ba vá zon á à yí lòn kilomεeterewa bïo hònú tàà bïo hēzīn síi lè le bónbóore‡, á ba m̄n o Yeesu ò o wee varáka mu jumú wán wà bueé sùará ba yi, á ba zāna. ²⁰ O o Yeesu bía n̄n ba yi: «Mu lé ínén, mi yí z̄n.» ²¹ A ba w̄a wi ba bío le o Yeesu yòo zo ho woohú yi, à b̄n ba d̄enía d̄n hen na ba wee va yi vó.

O Yeesu ka lòn d̄nló na wee na le mukānī binbirī

²² Mu tá na lée t̄n, á ba z̄amāa na khii wi lè ho vū-beenī m̄n á zūna le lée woohú dà-kéní mí dòn lá wi b̄n. Ba zūna le o Yeesu yí zon ho woohú lè mí n̄-kenínia, ká lé barén wà mí dòn. ²³ Εε ká wonna búí ló ho Tiberiade lóhó yi bueé d̄n ho lahó na ó o Yeesu dó le Dónbeenī b̄arákà ò o n̄n ho búurú ba là yi. ²⁴ Bïo ba z̄amāa m̄n ò o Yeesu mía b̄n, ó o n̄-kenínia mún mía b̄n, á ba yòo zon h̄n wonna so yi n̄n ho *Kapεenayuumu lóhó, á wà khii cà a.

²⁵ Bïo ba b̄nía khii yú a Yeesu ho vū-beenī m̄n, á ba wee tùa wo yi: «Nì-kàránlo, fo buara hen dià?»

²⁶ O o Yeesu bía n̄n ba yi: «Le í m̄ ho t̄iá na mia: Mi wee cà mi yín̄í bïo mi zūna mu yéréké bïo na á í wó b̄n kúará, ká lé bïo mi yú ho búurú á là sù bïo yi. ²⁷ Mi wé yí sá ho d̄nló na dà wee yáa bïo yi, ká mi wé sá h̄a yí máa yáa bïo yi, h̄n na wee na le mukānī binbirī na máa vé. H̄n d̄nló so lé o Nùpue Za á à na ho mia, lé bïo ó orén lé ȳa ó o Maá Dónbeenī z̄enía bïo le mí n̄n mu bïo búenb̄en wérò p̄nká yi.» ²⁸ A ba tùara a yi: «Lé ho tonló yén á le Dónbeenī wi à wa sá?» ²⁹ O o Yeesu bía n̄n ba yi: «Bìo le Dónbeenī le mi wé, lé à mi dé mi sía ȳa le tonkaa yi.»

‡ **6:19** Ho Kalilee vū-beenī: Ho vū-beenī mu tóntómú á à yí kilomεeterewa bóní síi, ká ho bùaaró á à yí kilomεeterewa píru jun síi.

³⁰ Bïo ó o bía kà síi, á 6a bía nɔn wo yi: «Ūnén 6èn lé mu yéréké bïo yén fo dà à wé á wa à mi á à dérása wa sía fon? Wé mu 6úi le wa mi! ³¹ Páahú na á wàn 6úawa hía wi ho tá hení yi, á 6a yú ho *maane á là, làa bïo mu túararása le Dónbeení bióní vūahú yi: «O hía nɔn ho dínló na ló ho wáayi 6a yi á 6a dú.Š» ³² O o Yeesu 6èn bía nɔn 6a yi: «Le í mǐ ho tūiá na mia: Mu yínɔn o *Mɔyiize lé yia hía nɔn ho búurú na ló ho wáayi mia. Lé í Maá Dónbeení nɔn ho mia. Lé orén mún wee na ho dínló binbirí na ló ho wáayi mia. ³³ Mu bon, ho dínló binbirí na le Dónbeení wee na lé yia ló ho wáayi lion. Lé orén wee na le mukānǐ binbirí ho dímíjása yi.» ³⁴ A 6a bía nɔn wo yi: «Nì-kàránlo, wé na hón dínló so wen féεε.»

³⁵ O o Yeesu wáa bía nɔn 6a yi: «Ínén lé yia lé ho dínló na wee na le mukānǐ binbirí. Yia bò mií á dó mí síi mií, á híni làa ju-hānǐ máa 6úe 6anso hùúu. ³⁶ Í bía mu nɔn mia le mi mɔn bïo á í wó, à mi jɔn pá yí dó mi sía mií. ³⁷ Bia á í Maá wee wé à 6a bïo sí mií le mí nǐ-kéní kéní wé è bè mií. Yia bò mií, á í máa bío le o bíní hùúu. ³⁸ Lé bïo á í yí ló ho wáayi yí wà 6ueé wé í síi bïo. Yia tonkaa mi lé wón síi bïo á í wà 6ueé wé. ³⁹ Yia tonkaa mi síi bïo lé à í yí vīnǐ bío ó o kàràfáa mií nǐ-kéní 6úi, ká í vèení 6a ho dímíjá vé nònzoñ. ⁴⁰ Mu bon, í Maá síi bïo lé à bía 6úen6úen na fá mí yío o Za yi á dó mí sía wo yi, à yí le mukānǐ binbirí na máa vé, à í vèení 6a ho dímíjá vé nònzoñ.»

⁴¹ A 6a *zúifùwa wáa wee khí mí kíó yi, lé bïo

Š 6:31 Mi loñ Lení vūahú (Psaumes) 78.24; Léró vūahú (Exode) 16.1-15. 'Ba zāamáa bía le bióní mu à zéení le o Mɔyiize lé yia hía nɔn ho dínló mín 6úawa yi.

ó o bía le mǐnén lé ho dǐnló binbirǐ na ló ho wáayi lion. ⁴² A 6a bía: «Yínǎn orén lé o Zozεεfu za Yeesu le? Wa zū bǎn maá lè bǎn nu. Ó o wǎa à wé kaka á à bíoráa le mí ló ho wáayi lion?» ⁴³ Ó o Yeesu bía nǎn 6a yi: «Mí yí khí mi kíó yi. ⁴⁴ Nùpue woon yí dà máa bè miǐ, ká a Maá na tonkaa mi yí buan wo yí buararáa, á ínén á à vèení bǎnso ho dǐmǐná vé nǎnzoñ. ⁴⁵ Bǐo kà lé bǐo túara le Dónbeenǐ jicúa fεεrowà vǎnna yi: «Le Dónbeenǐ khíi kàrán 6a búenbúen.*» Nùpue lée nùpue na wee jí a Maá Dónbeenǐ tǎmu, á wee día mǐten ò o kàrán, wón á à bè miǐ. ⁴⁶ Bǐn yí máa zéení le ǐ le nùpue búí mǎn o Maá. Yǐa ló le Dónbeenǐ cǎn buara, lé wón mí dòn mǎn wo. ⁴⁷ Le ǐ mǐ ho tǔiá na mia: Yǐa dó mí sǐi wo yi, wón yú le mukǎnǐ binbirǐ na máa vé. ⁴⁸ Inén lé ho dǐnló na wee na le mukǎnǐ binbirǐ. ⁴⁹ Mǐn 6úaawa là ho *maanε ho tá henǐ yi, εε ká bǐn màhǎ yí hò 6a húmú. ⁵⁰ Ká ínén lé ho dǐnló binbirǐ na ló ho wáayi lion. Yǐa dú ho, á bǎnso ò yí le mukǎnǐ binbirǐ na máa vé. ⁵¹ Inén lé ho dǐnló na wee na le mukǎnǐ binbirǐ, hǎa ló ho wáayi lion. Yǐa dú ho, á bǎnso á à yí le mukǎnǐ binbirǐ na máa vé. Ho dǐnló na á ǐ ò na bèra a na à ho dǐmǐnása yí le mukǎnǐ binbirǐ, lé ǐ sǎnía.»

⁵² Bǐo 6a *zúífùwa jí há bióní mu, á 6a wee kán mǐn lè mí sòobεε. Ba wee bío: «O nǐi mu dà a wé kaka a nanáa mí sǎnía wen á wa a là?» ⁵³ Ó o Yeesu bía nǎn 6a yi: «Le ǐ mǐ ho tǔiá na mia: Hen ká mí yí là a Nùpue Za sǎnía, á yí jún o cǎni, á le mukǎnǐ binbirǐ máa kεí mia. ⁵⁴ Yǐa là ǐ sǎnía, á jún ǐ cǎni, wón bǎnso yú le mukǎnǐ binbirǐ na máa vé. ǐ ò vèení bǎnso ho dǐmǐná vé nǎnzoñ. ⁵⁵ Mu bon, ínén

* **6:45** Mi loñ Ezayii vǔahǔ 54.13

sãnía lé ho d̄ĩnló binbirì, á ì cãni lé mu bè-ḡunii binbirì. ⁵⁶ Yia là ì sãnía á ḡun ì cãni, se wón páanía làa mi á ìnén páanía làa wo. ⁵⁷ O Maá na tonkaa mi lé wón mí b̄εεre wee na le mukāñi binbirì. A lé orén pánká yi á le mukāñi binbirì mún wiráa ìnén yi. Lé làa b̄ũn síi, á yia là ì sãnía, á b̄anso mún ñ yí le mukāñi binbirì ìnén pánká yi. ⁵⁸ Ìnén lé ho d̄ĩnló na ló ho wáayi lion, hón yí ka làa h̄ia á m̄ĩn b̄uaawa yánkaa dú b̄ĩo síi. Bán dú hón à b̄a pá h̄urun. εε ká yia dú ho d̄ĩnló na ló ho wáayi lion, á b̄anso á à yí le mukāñi binbirì na máa vé.» ⁵⁹ O Yeesu bía h̄a b̄ioní na ká, ká a wee k̄ar̄án b̄a n̄upua b̄a zúif̄uwa k̄ar̄ánló z̄ii ho *Kapεεnayuumu lóhó yi.

Le mukāñi binbirì na máa vé b̄ioní

⁶⁰ B̄io á b̄ia b̄ò a yi ḡá a b̄ioní, á b̄a c̄èr̄è b̄ia: «O ñi mu b̄ioní b̄ènt̄ĩn hereka. N̄upue na dà à tà h̄a yi á mía.» ⁶¹ O o Yeesu z̄ũna le b̄ia b̄ò a yi wee khí mí kíó yi b̄io ó o b̄ia b̄io yi, ó o b̄ia: «H̄a b̄ioní mu b̄oonía mia lée? ⁶² εε ká mi b̄èn w̄aa kh̄ii m̄on o *N̄upue Za ká a b̄ĩnía wee yòo hen na ó o ló yi b̄uara h̄á? ⁶³ Le Dónbeen̄i Hácírí lé d̄io wee na le mukāñi binbirì. O n̄upue m̄iten yí dà d̄èe máa vé. H̄a b̄ioní mu na á ì b̄ia n̄on mia ká lé le Dónbeen̄i Hácírí á h̄a ló c̄on. H̄a wee na le mukāñi binbirì. ⁶⁴ εε ká b̄a n̄uw̄a ȳen b̄ui mi t̄lah̄ũ á yí d̄ó mí sía m̄i.» A mu b̄èn bon, mu ḡuh̄ũ b̄úεen̄i á b̄ia yí d̄ó mí sía o Yeesu yi ó o z̄ũna b̄io, á mún z̄ũna yia á à dé o ò na b̄io. ⁶⁵ O o Yeesu pá b̄ĩnía bía ká síi: «Lé b̄ũn te b̄io á ì b̄ia mu n̄on mia le n̄upue yí dà máa bè m̄i, ká a Maá Dónbeen̄i yí n̄on mu wéró pánká b̄anso yi.»

⁶⁶ A w̄aa lá b̄ũn ḡii wán, á b̄ia b̄ò a yi c̄èr̄è b̄ĩnía o m̄on, á yí máa bè làa wo. ⁶⁷ O o w̄aa t̄uara mí ñi-kenínia píru ḡun yi: «Minén mún máa b̄iní le?»

68 O o Simɔn Piere bía nɔn wo yi: «Núhúso, lé o yén á wa à bíní vaá bè yi? Ʋnén lé yía le mukānĩ binbirĩ na máa vé bioní wee lé cón. 69 Warén dó wa sĩa foñ, á zũ le Ʋnén lé yía lé le Dónbeenĩ nùpue yi poni bànso na le tonkaa.» 70 O o Yeesu bía nɔn ba yi: «Mu so yínɔn ínén hueekaa minén pírú ñun le? Ʋε ká mi nĩ-kéní búí màhã pá lé o *Satāni nùpue.» 71 Mu lé o Simɔn Isikariote za Zudaa ó o wee bío bío. Mu bon, ba pírú ñun mu t̄ahũ ó orén lé yía à dé o ò na.

7

O Yeesu bàn zàwa yí dó mí sĩa wo yi

1 Bũn mɔn, ó o Yeesu tò ho Kalilee kōhũ yi. O yí wi ò o zoo tè ho *Zudee kōhũ yi, lé bío ba *zúífùwa ñúnása wi ba búe o. 2 Bío ba zúífùwa sánú na ba le *Bùkúwá Sánú díró wà búeé sùará, 3 ó o Yeesu bàn zàwa bía nɔn wo yi: «Fo lá ko à ù lé hen à lén va ho Zudee kōhũ yi, à bĩa bò foñ bín mún mi mu bè-wénia na fo wee wé. 4 Nùpue na wi ba zúní wo, wón bè-wénia máa wé sánka wé. Mu bè-beera na fo wee wé, á fo ko à ù wé à ba nùpua búenbúen mi.» 5 Mu bon, o Yeesu bàn zàwa mí bεεre yí dó mí sĩa wo yi. 6 O o Yeesu bía nɔn ba yi: «Ínén á ho p̄ahũ ñín yí ñn cón, ká minén bán á ho p̄ahũ wi cón wà fεεε. 7 Ho ñímíñá nùpua yí dà máa ñin mia, ká ínén wón ba ñina, lé bío á ï wee mĩ ho t̄iá le ba wára yí seka. 8 Minén lén va ho sánú ñiní. Inén wón máa va, lé bío ho p̄ahũ ñín yí ñn ï cón.» 9 O Yeesu bía hñn bioní so nɔn ba yi ò o kará ho Kalilee kōhũ yi.

O Yeesu van hã bùkúwá sánú ñiní

10 Bío ó o Yeesu bàn zàwa wà van ho sánú ñiní, ó orén mún wà van. Ká a màhã sánkaa mítén

vannáa, ò o bïo yí zūn. ¹¹ Ba *zúifùwa júnáasa wee cà a ho sánú mu díiní. Ba wee héε tùaka hen na ó o Yeesu mu wi yi. ¹² O Yeesu bïo wó le wāaní làa sòobée ba zāamáa t̄ahú. Ba búi wee bío le o n̄i mu lée n̄i-tente. Ba búi b̄en le o wee v̄iní ba n̄upua. ¹³ Ká n̄upue na màhá à hení mí s̄i á à bío mu wéréwéré ba n̄upua yahó wón mía, lé bïo ba zāna ba zúifùwa júnáasa.

¹⁴ Ho sánú dú zon ho t̄ahú lòn wizooní bïo náa s̄i ó o Yeesu zonnáa le *Dónbeen̄i z̄i-been̄i lún yi, á zoó wee kàrán ba n̄upua. ¹⁵ Ba zúifùwa wee wé coon o bïo yi, á ba wee bío: «O n̄i mu kàránló n̄on yí van yahó ò o pá zū le Dónbeen̄i b̄ion̄i v̄uhú bïo kà s̄i le we?»

¹⁶ O o Yeesu bía n̄on ba yi: «B̄io á ĩ wee kàrán làa mia á yí ló ínén ĩ b̄εεre c̄n. Ȳia tonkaa mi lé ȳia mu ló c̄n. ¹⁷ Ȳia tà wee wé le Dónbeen̄i s̄i b̄io, wón b̄anso á à zūn ká ĩ kàránló ló le Dónbeen̄i c̄n, tàá ká ĩ wee bío ĩ kùrú b̄ion̄i. ¹⁸ Ȳia wee bío mí kùrú b̄ion̄i, wón wee cà le yèni. Ká ȳia wee cà le yèni à na ȳia tonkaa wo yi, wón wee m̄i ho t̄iá, o t̄érinna. ¹⁹ O *M̄oyiize so yí n̄on ho làndá mia le? A ȳia màhá wee bè ho yi mi t̄ahú wón mía. Lée webio n̄on mi wi mi búeráa mi?» ²⁰ A ba zāamáa bía n̄on wo yi: «O c̄iná wi foñ! Ȳia wi ò o búe fo lé o ȳén?» ²¹ O o Yeesu b̄in̄ia lá le b̄ion̄i ò o bía n̄on ba yi: «Ī wó mu ȳéréké b̄io dà-kéní mí dòn wa v̄úrló wizonle na lé ho *Sabaa zon̄, á mi búenb̄uen wó coon mu b̄io yi. ²² O M̄oyiize b̄o mu hen̄ia n̄on mia le mi wé *kúio mi zà-báawa, á mi ȳáá wee kúio ba hàrí ho Sabaa zon̄. Ho làndá mu ȳáá ȳin̄n̄ M̄oyiize búá ho j̄uhú, mu lé m̄in̄ búaaawa. ²³ Awa, ká min̄én dà wee kúii o za báa ho Sabaa zon̄, bèra a na à mi yí

wé yí khe o Mɔ̀yiize làndá dǎní yi, á léé webio nɔ̀n á mi sía wee cínáa mi, lé bǐo á ǐ wó ó o nǐ-kùure wan cun ho Sabaa zon? ²⁴ Bǐo mi wee mi à dǐn wán cítíráa o nùpue à mi khí yi. Mi wé cítí o nùpue làa bǐo téréna le Dónbeenǐ cǎn.»

O Yeesu lé yía le Dónbeenǐ mɔ̀n léra

²⁵ A ho Zeruzalɛmusa búí wáa wee bío: «Éee! Yía ká so yínɔ̀rí o nǐi na á wa júnása wí ɓa búe le? ²⁶ Nín-yía wee bío ɓa nùpua yahó, ò o búí yí dó mí jii wo yi. Wa júnása màhǎ wáa zūna le lé orén lé yía le Dónbeenǐ mɔ̀n léra léé? ²⁷ Yía ká wón á warén zū léení. Ɛɛ ká yía le Dónbeenǐ mɔ̀n léra khíi ɓuara, á nùpue woon máa zūrí hen na ó o ló yi.» ²⁸ Bǐo ó o Yeesu wee kàrán ɓa nùpua le *Dónbeenǐ zǐ-beenǐ lún yi, ó o bía bǐo ká pǎnpǎn: «Mi so zū mi kénkén, á zū ǐ léení le? Inén yí ɓuara ɪten, ká ho tǔiá poni ɓànsò lé yía tonkaa mi. Mi yí zū a, ²⁹ ká inén wón zū a, lé bǐo á mu lé orén á ǐ ló cǎn ɓuararáa. Orén lé yía tonkaa mi.» ³⁰ A ɓa wáa wee cà a wǐiró yahó, ká nùpue woon yí wǐira a, lé bǐo ó o pǎahǔ dǐn yí dǎn. ³¹ Ɛɛ ká ɓa zǎamáa mu tǎahǔ, á ɓa cèrèè nɔ̀n pá tà a bǐo. Ba wee bío: «*Yía le Dónbeenǐ mɔ̀n léra khíi ɓuara, ó o so ɓueé wé yéréké ɓiowa na po bǐo ó o nǐi na ká wee wé le?»

Ba tonkaa ɓa parowà le ɓa vaa wǐi o Yeesu

³² A ɓa *Farizǐɛwa búí jǎ bǐo ɓa zǎamáa wee hǔahǔaaka a Yeesu dǎní yi, á ɓa Farizǐɛwa mu kuure lè le *Dónbeenǐ yankarowà júnása tonkaa ɓa parowà búí le ɓa vaa wǐi wo. ³³ O o Yeesu bía: «ǐ kɛnló mi tǎahǔ máa wé bǐo na á à mía. Hen làa cǐinú ká ǐ ǐ ɓíní ǐ va yía tonkaa mi cǎn. ³⁴ Mi khíi wé è cà mi, ká mi máa yí mi, á hen na á ǐ ǐ kɛn yi

á mi múń yí dà máa va yi.» ³⁵ A 6a *zúifùwa wee tùaka mń yi le lé wen o ò va ká mí máa yí o coon? Lé 6a zúifùwa na héera wika bía yínǎń 6a zúifùwa t̄ahũ ó o màhã wi ò o lén va c̄ń lée? O màhã wi o ò vaa kàrán bía yínǎń 6a zúifùwa lée? ³⁶ Bĩo ó o bía le wa khíi wé è cà mí ká wa máa yí mí, á hen na mí ì k̄ń yi á wa yí dà máa va yi, bún kúará lée webio?

O Yeesu le bía le ɲu-hãní dà buen mí c̄ń

³⁷ Ho sãnú dí vé n̄nzoń d̄en wizonle so lé d̄io ɲúhũ wi po h̄ã ká. Bún zoń ó o Yeesu d̄ĩn 6a zãamãa yahó ò o bía p̄õnp̄õn: «Hen ká ȳã le ɲu-hãní dà, à 6ãnsò buen í c̄ń á ì ì na mu ɲumu wo yi ó o ò ɲu. ³⁸ Ȳã dó mí s̄i m̄ĩ, là b̄io mu túararãa le Dónbeenĩ b̄ionĩ v̄ũahũ yi ká s̄i: «A wón 6ãnsò s̄i á à wé lòn ɲun-dãní, á mu ɲumu na wee na le mukãní wé è tá á à lé yi.» ³⁹ Mu lé le Dónbeenĩ Hácírí ó o Yeesu wee b̄io b̄io ká s̄i, d̄io á b̄ia dó mí s̄ia wo yi khíi yí. Mu p̄ãahũ ká le Dónbeenĩ d̄ĩn yí n̄n mí Hácírí b̄ia dó mí s̄ia o Yeesu yi, lé b̄io le Dónbeenĩ d̄ĩn yí léra a yèni.

Ba zãamãa ɲi-cúa wi m̄in ɲúnd̄ yi o Yeesu b̄io yi

⁴⁰ Ká 6a zãamãa na wi b̄ĩn ɲá a Yeesu b̄ioní mu, á 6a 6úí wee b̄io le ȳã ká wón 6̄ẽnt̄ĩn lé le *Dónbeenĩ ɲi-cúa f̄εεro. ⁴¹ Ba 6úí bán 6̄ẽn le o lé *Ȳã le Dónbeenĩ m̄õn léra. Ba 6úí 6̄ẽn le mu so bon ká ȳã le Dónbeenĩ m̄õn léra ko ò o lé ho Kalilee k̄õhũ yi le. ⁴² Mu so yí túara le Dónbeenĩ b̄ionĩ v̄ũahũ yi le o *Daviide n̄nkãni, là a Daviide mu 6a lóhó Beteleh̄εmu lé b̄ĩn á Ȳã le Dónbeenĩ m̄õn

léra ko ò o lé yi le? ⁴³ A 6a zâamâa ni-cúa wó mín júnáa yi o Yeesu mu bïo yi. ⁴⁴ Ba zâamâa mu tîahú á nùwá yèn búí wi 6a wíi wo, ká nùpue woon yí tũaa wo yi.

Ba zúifuwa júnásaa yí tà a Yeesu bïo

⁴⁵ Bïo 6a parowà na le Dónbeenĩ yankarowà júnásaa lè 6a Farizíewa tonkaa bíníaa 6uara, á bán tũara 6a yi: «Lée webio nòn á mi yí 6uannáa wo yí 6uararáa?» ⁴⁶ A 6a parowà bía: «Hã bíoní na ó o nùpue mu wee bío bân síi á wa ðín yí já a búí jii yi yí mòn hùúu.» ⁴⁷ A 6a Farizíewa bía nòn 6a yi: «Minén mún día miten ó o khà lon? ⁴⁸ Warén júnásaa tîahú lè warén Farizíewa tîahú á ñi-kéní kà so tà a bïo le? ⁴⁹ Ká lé 6a zâamâa na ká mí ðòn, bán na yí zũ ðèe o Mòyiize làndá bïo yi, bán le Dónbeenĩ dánkáníaa.» ⁵⁰ A 6a Farizíewa ñi-kéní na 6a le Nikodemu, yíaa van o Yeesu cón ho tînáahú búí, ⁵¹ á bía nòn 6a yi: «Wa làndá yi, á wa yí dà máa síiní nùpue jùhú ká wa yí já bânso ni-cúa, á yí zũna ká a wó khon.» ⁵² A 6a bía nòn wo yi: «Ûnén mún wee bío lòn Kalílee ñii! Kàrán le Dónbeenĩ bíoní vũahú à cikon, á fo ò mi mu le *Dónbeenĩ ni-cúa fèero ñi-kéní ká yí máa lé Kalílee yi.»

[⁵³ Lé bún á 6a búenbúen wà khíbon wán,

8

¹ ò o Yeesu wón wà yòora le 6úee na 6a le Olivewa 6úee wán.

O hã-bá-fé na ó o Yeesu káníaa

² Mu tá na lée tñn yínbíi búiríi, ó o bíníaa van le *Dónbeenĩ zĩ-beenĩ lún yi, á 6a zâamâa 6ueé káníaa

* **7:42** Mi loñ Samuwèele jùn níi vũahú 7.12; Mísee vũahú 5.1

wo yi. O o líí kará ò o wee kàrán 6a. ³ A ho *lándá bïo zéenílowa lè 6a *Farizíewa buan o háa búí na 6a zù yi là a bá-veere bueé zonnáa, á zoó díníá wo 6a nùpua búenbúen yahó, ⁴ à 6a bía nòn o Yeesu yi: «Nì-kàránlo, o háa na kà 6a zù yi là a báa. ⁵ A wa lándá yi, ó o *Moyiize bò mu henía nòn wen le ká wa wé yú bán háawa so síi, à wa lèeka 6a lè há huuaa búe.* Awa, ùnén bèn le we mu dání yi?» ⁶ Ba bía bún à khúaanáa o Yeesu nìi yi à yíráa wo kooní yi. Ká a Yeesu màhá líí lúnlúrá, ò o wee túa ho tá púnpùró yi lè mí nín-kíza. ⁷ Bïo 6a dín lan wee túa wo yi, ó o líí hínòn yòó dín, ò o bía nòn 6a yi: «Yia dín yí wó bè-kohó hùúu mi t̄ahú, à wón wáa lèe wo lè le huee ho yahó.» ⁸ O o Yeesu bíníá líí lúnlúrá, á wee túa ho tá púnpùró yi. ⁹ Bïo ho lándá bïo zéenílowa lè 6a Farizíewa mu ná hón bioní so, á 6a wee lén lè mí nǐ-kéní kéní, à búaká lè 6a nǐ-kíá, á ká a Yeesu là a háa ho t̄ahú. ¹⁰ O o Yeesu wáa líí hínòn yòó dín ò o wee bío là a háa: «O, o, háa mu, 6a nùpua mu bò làa wen? O búí mía máa síiní ũ n̄úhú le?» ¹¹ O o háa bía nòn o Yeesu yi: «Núhúso, o búí mía máa síiní ho.» O o Yeesu wáa bía nòn wo yi: «Àwa, á ìnén mún máa síiní ũ n̄úhú. Fo dà a lén, ká ũ bèn yí bíní yí wé bè-kohó.»]

O Yeesu ka lòn khoomu ho d̄im̄n̄ása c̄ón

¹² O Yeesu pá bíníá bía bïo kà nòn 6a zâamáa yi: «Ìnén ka lòn khoomu ho d̄im̄n̄ása c̄ón. Yia tâ bò m̄i, se b̄anso yú mu khoomu na wee na le muk̄an̄i binbir̄i. O máa k̄én t̄ibír̄i yi hùúu.» ¹³ A 6a Farizíewa bía nòn o Yeesu yi: «Ūnén wáa wee m̄i

* **8:5** Mi loń Lándá zéeníló v̄uhú (Deutéronome) 17.6-7

ho tũiá ũ jii, à bũn à bĩo fo wee bío á nùpue yí ko ò o tà yi.» ¹⁴ O o Yeesu bía nɔn ɔa yi: «Hàrí ká í wee mĩ ho tũiá í jii, se bĩo á í wee bío ó o nùpue ko ò o tà yi. Lé bĩo á í zũ hen na á í ló yi ɔuararáa, á í mún zũ hen na á í wee va yi. Ká minén bán yí zũ í léení, á mún yí zũ hen na á í wee va yi. ¹⁵ Minén wee fĩ ɔa nùpua cítii fló sǐ, ká ínén wón máa cítii nùpue. ¹⁶ Ká í lá ko à í fĩ cítii, á í cítii mu jũhũ á à wé. Lé bĩo mu yínɔ́ ínén í dòn á à fĩ le cítii mu. Mu lé ínén lè í Maá na tonkaa mi á à páaní ì fĩ le. ¹⁷ Mi làndá vũahũ yi á mu túara le ká seéràsa nùwã jũn mà ho tũiá mu bĩo dà-kéní bĩo yi, se bũn bĩo so á nùpue ko ò o tà yi. ¹⁸ Inén wee mĩ ho tũiá í jii. A í Maá na tonkaa mi mún wee mĩ ho tũiá í jii.» ¹⁹ A ɔa túara a yi: «Mìn maá mu wi wen?» O o Yeesu bía nɔn ɔa yi: «Mi yí zũ mi, á mún yí zũ í Maá. Ká mi lá zũ mi, se mi mún lá à zũn í Maá.» ²⁰ O Yeesu bía hǔn bíoní so ká a wee kàrán ɔa nùpua le *Dónbeenĩ zĩ-beenĩ lún yi, mu hãmu kúeenĩ lahó nĩsání. Nùpue yí wĩira a lé bĩo ó o pãahũ ðĩn yí ðĩn.

O Yeesu wee bío mí varó mìn Maá cǔn bĩo

²¹ O Yeesu pá bĩnía bía bĩo ká nɔn ɔa yi: «Ínén ñ lén á mi ì càráa mi. Eε ká mi màhá à hí lè mi bè-kora. Hen na á ínén wee va yi, á minén yí dà máa va yi.» ²² A ɔa *zũífùwa wee bío mìn yi: «O wi ò o ɔúe mĩten lée? Bĩo ó o màhá le hen na minén wee va yi á warén yí dà máa va yi.» ²³ O o Yeesu bía nɔn ɔa yi: «Minén ló ho tá yi. Ká ínén ló ho wáayi. Minén bĩo sã ho ðímíjã na ká yi, ká ínén wón bĩo yí sã ho yi. ²⁴ Lé bũn te bĩo á í le mi ì híráa lè mi bè-kora. Mu bon, hen ká mi yí tà le ínén lé yĩa wi féeε, á mi ì hí lè mi bè-kora.» ²⁵ A ɔa túara a yi: «Ũnén

lé o yén?» O o Yeesu bía nòn ɓa yi: «Ĩ wee bío mu na mia féeε hàrí mu ɲúhú búεení. ²⁶ I dà à bío bïo cèrèε mi dání yi, á dà à fi le cítii mi bïo cèrèε wán. Ká yia tonkaa mi lé ho tũíá poni ɓánsò, á bïo á ĩ ɲá a cón, bũn lé bïo á ĩ wee bío na ho dímíɲása yi.»

²⁷ Ba yí zū ká lé o Maá Dónbeenĩ ó o wee bío bïo.

²⁸ O o Yeesu wáa bía nòn ɓa yi: «Ká a *Nùpue Za á mi can le búεení wán hoonía fará, bũn ká mi ì zũn ká ĩnén lé yia wi féeε. A mi ì zũn ká ĩ yí máa wé bïo woon ĩten. Bïo á ĩ Maá bía nòn mi, bũn lé bïo á ĩ wee bío. ²⁹ I Maá na tonkaa mi á wi làa mi, o yí díá mi ĩ dòn, lé bïo á ĩ wee wé bïo sí a yi féeε.» ³⁰ Bïo ó o Yeesu wee bío kà, á ɓa nùpua cèrèε dó mí sía wo yi.

Le Dónbeenĩ tũíá poni wee wé ó o nùpue kerĩ mĩten

³¹ O o Yeesu wáa bía nòn ɓa zúífùwa na dó mí sía wo yi: «Ká mi wee bè ĩ bionĩ yi, se mi màhá lé ĩ ñikenínia bïo bon. ³² Mi ì zũn ho tũíá poni binbirĩ na ló le Dónbeenĩ cón. Lé bũn ñ wé á mi ì kerĩ mĩten.»

³³ A ɓa bía nòn wo yi: «Warén lé o *Abarahaamu mòmànía. Wa yí wó a búí wobáaní yí mən. A léε webio nòn á ũnén bíaráa le wa à kerĩ waten?»

³⁴ O o Yeesu bía nòn ɓa yi: «Le ĩ mi ho tũíá na mia: Nùpue léε nùpue na wee wé mu bè-kora wón ka lòn wobá-nii mu bè-kohó níi yi. ³⁵ A mi zū le o wobá-nii bïo yí sã ho zĩ-ɲúhú yi féeε. Ká a za na ton ho zĩ-ɲúhú yi, wón bïo sã ho yi féeε. ³⁶ Ká le Dónbeenĩ Za wáa wó mia lè ɓa nùpua na wi mĩten, á mi ì wé mĩten binbirĩ. ³⁷ I zū le mi lé o Abarahaamu mòmànía, èε ká mi màhá wee cà à mi búε mi, lé bïo á bïo á ĩ wee kàrán làa mia yí máa zo mia. ³⁸ Bïo á ĩ Maá zéénía làa mi, lé bũn á ĩ wee bío, ká minén ɓèn wee wé bïo á mĩn maá bía nòn

mia.» ³⁹ A 6a bía nɔn wo yi: «Warén wàn maá lé o Abarahaamu.» O o Yeesu bía nɔn 6a yi: «Ká mi lá lé o Abarahaamu zàwa bïo bon, se mi lá wee wé hã wárá na ó o Abarahaamu wó bân síi. ⁴⁰ A mi yí máa wé hñn, à mi wi mi búe ínén na mà ho tũíá poni nɔn mia, hĩa na á ĩ ná ĩ Maá Dónbeenĩ cón. Bũn ó o Abarahaamu yí wó. ⁴¹ Mi wee wé mĩn maá wárá.» A 6a bía nɔn wo yi: «Wàn maá lé le Dónbeenĩ mí dòn. Wa yínɔn zíní zàwa.» ⁴² O o Yeesu bía nɔn 6a yi: «Ká mĩn maá lá lé le Dónbeenĩ, á mi lá à wań mi, lé bïo á ínén ló le Dónbeenĩ cón 6uara. I yí 6uara ĩten. Lé lerén tonkaa mi. ⁴³ Bïo nɔn á mi yí máa zũńnáa hã bióní na á ĩ wee bío na mia kúará lé mu yén? Lé bïo á mi yí wi mi jí hã. ⁴⁴ Yĩa lé mĩn maá lé o *Satãni. A mĩn maá síi bïo lé bũn á mi wi à mi wé. O lé o nĩ-6úe hàrí ho ðmíná lénló pãahũ. O yí dà máa mĩ ho tũíá poni, lé bïo á tũíá poni mía wo yi. Hen ká a fã le sabéré, se lé orén mí beere síi ó o wee zéeni, lé bïo ó o lé o sabín-fũaalo. Orén lé yĩa á hã sabióní wee lé yi. ⁴⁵ Eε ká ínén wee mĩ ho tũíá poni, lé bũn nɔn á mi yí tàráa ĩ bióní yi. ⁴⁶ Minén fãhũ, ó o 6úi so dà a bío le ĩ wó bè-kohó le? Ká ĩ wee mĩ ho tũíá poni, á lée webio nɔn mi yí tàráa ĩ bióní yi? ⁴⁷ Bĩa na lé le Dónbeenĩ zàwa binbirí wee wé jí le Dónbeenĩ bióní. Eε ká minén yínɔn le Dónbeenĩ zàwa, lé bũn nɔn mi yí máa jínáa le bióní.»

O Yeesu le minén po a Abarahaamu

⁴⁸ A 6a *zúifùwa bía nɔn wo yi: «À bũn wa tũíá

sí à wa bío le fo lé o *Samaríi nni†, á wa mún tũíá sí à wa bío le o cíná wi foñ.» ⁴⁹ O o Yeesu bía n̄n 6a yi: «Ínén á cíná mía yi. I Maá lé yia á ï wee k̄nbi. Ká minén bán wee zùarí miĩ. ⁵⁰ Inén yí máa bío le nùpue dé cùkú miĩ. O búí wi á à bío le 6a dé ho miĩ, á lé wón mún lé o cítí-fi. ⁵¹ Le ì mi ho tũíá na mia: Yia tà bò ì bioní yi, á 6anso máa hí máa cén.»

⁵² A 6a zúifùwa bía n̄n wo yi: «Hã laà na kà wán, á wa wãa láa mu yi kénkén le o cíná wi foñ. O *Abarahaamu húrún, á le *Dónbeenĩ ñi-cúa f̄erowà húrunka. A ùnén pá wee bío le ká yia tà bò ù bioní yi á 6anso máa hí máa cén. ⁵³ Ùnén 6èn wee leéka le ù ñúhũ so wi po a Abarahaamu le? Wón húrún, á le Dónbeenĩ ñi-cúa f̄erowà mún húrunka, á ùnén 6èn wee leéka le fo léé wée?»

⁵⁴ O o Yeesu bía: «Í lá wee dé ho cùkú ìten yi, se mu ñúhũ mía. Yia wee dé ho cùkú miĩ lé ì Maá, yia mi le o lé mìn Dónbeenĩ. ⁵⁵ A mi ñn̄n yí zū a. Ká ínén wón zū a. I lá le ì yí zū a, se ì lé o sabín-fũaalo lè mi b̄io síi. Eé ká ì zū a, á wee bè o bioní yi. ⁵⁶ Mìn maá Abarahaamu h̄ia wee leékaa le mí ì mi ì 6uenló, ó o z̄amakaa mu b̄io yi. O o 6èn m̄n ì 6uenló, á s̄i wan mu b̄io yi.» ⁵⁷ A 6a zúifùwa bía n̄n wo yi: «Ùnén na lúlúio máa yí ho 6úará-ñun làa píru á m̄n o Abarahaamu wen?» ⁵⁸ O o Yeesu bía n̄n 6a yi: «Le ì mi ho tũíá na mia: O Abarahaamu á à bío le mí ì te, à b̄in à ínén wi.»

⁵⁹ A 6a wãa s̄ekaa h̄ã huua le mí ì lèeka làa wo á à 6úe. O o Yeesu s̄a m̄iten ló le *Dónbeenĩ z̄i-beenĩ lún yi léé wà.

† 8:48 Samaríi nni: Ba zúifùwa c̄n á 6a Samariisa yí máa ce le Dónbeenĩ yahó. Ba yí máa bè le Dónbeenĩ làndá yi. Ba von o Yeesu lè le yèni mu hen á là làa wo.

9

O Yeesu weéra a n̄i na ton ká a lé o muii

¹ B̄io ó o Yeesu lè mí n̄i-kenínia wee khíí, á 6a fò mín làa n̄i búí na ton ká a lé o muii. ² Ó o n̄i-kenínia t̄àara a yi: «N̄i-kàránlo, lée webio n̄on ó o n̄i na ká ton ká a lé o muii? Lé orén kùrú bè-kora b̄io yi lée, tàá lé b̄àn n̄uwā bè-kora b̄io yi?» ³ Ó o Yeesu b̄ía n̄on 6a yi: «Mu yín̄n̄ orén bè-kora b̄io yi, á mu mún yín̄n̄ b̄àn n̄uwā bè-kora b̄io yi. O n̄i mu ton ká a lé o muii, lée bèra a na à b̄io le Dónbeen̄i dà a wé à 6a n̄upua búenbúen mi a yi. ⁴ B̄io mu khoomu wi h̄a làa na ká wán, á wa ko wa wé le Dónbeen̄i na tonkaa mi bè-wénia. Le t̄íbírí h̄ía wi, á n̄upue máa dàñ máa wé b̄io búí. ⁵ B̄io á ĩ wi ho d̄ím̄j̄ná yi h̄a làa na ká wán, á ĩ ka lòn khoomu ho yi.» ⁶ B̄io ó o Yeesu b̄ía h̄n̄n̄ b̄ioní so vó, ó o p̄uinía mí j̄ins̄ání, á khan lè le t̄íní, á kh̄ira là a muii ȳio, ⁷ ò o b̄ía n̄on wo yi: «Lén vaa s̄εε ũ yahó le s̄úeení la-been̄i na 6a le Silowee yi.» (Ho Silowee mu kúará le «tonkaro».) Ó o muii wà vaá s̄εera mí yahó, á b̄inía wee búen, ò o wee mi. ⁸ A b̄ia làa wo kará 6ó mín yi, làa b̄ia lá wee wé mi a ká a wee fioka, á w̄aa wee t̄uaka mín yi: «Yia ká so yín̄n̄ o n̄i na lá wee wé k̄εení fioka le?» ⁹ A 6a búí le mu lé orén. Ba búí 6èn le mu yí bon, le o làa wo 6onmín. Ó o n̄i le mu lé mínén. ¹⁰ A 6a t̄àara a yi: «Fo wó kaka wee mináa?» ¹¹ Ó o n̄i b̄ía n̄on 6a yi: «O n̄i na 6a le Yeesu, lé wón khan le t̄íní lè mí j̄ins̄ání, á kh̄ira lè ĩ ȳio, ò o le ĩ lén vaa s̄εε ĩ yahó ho Silowee yi. A ĩ wà van b̄in̄ vaá s̄εera ĩ yahó, á ĩ wee mi.» ¹² A 6a t̄àara a yi le o n̄i mu wi wen, ó o le mí yí z̄u.

Ba Fariz̄ewa wee t̄uaka a muii yi là a waró b̄io

13 A 6a bò là a n̄i na lá lé o muii vannáa 6a *Farizíewa c̄n. 14 Yaa b̄io ó o Yeesu khan le t̄n̄i lè mí n̄ins̄n̄i á w̄éera a n̄i ȳio, á wó ho *Sabaa zoñ. 15 Lé b̄un n̄on á 6a Farizíewa b̄èn s̄a wee tùa o n̄i yi làa b̄io wó wó ó o wee mináa. A wón b̄ia n̄on 6a yi: «O khiira le t̄i-sio lè ì ȳio, á ì s̄eera ì yahó, á ì w̄aa wee mi.» 16 A 6a Farizíewa n̄uw̄a ȳen b̄úi w̄aa b̄ia: «O n̄i na wó b̄io kà á Dónbeen̄i ȳi tonkaa, lé b̄io ó o ȳi bò ho Sabaa làndá yi, ò o s̄a ho tonló.» Ba b̄úi bán b̄èn wee b̄io: «Bè-kora wéro so dà wee wé yéréké b̄io na wee zéení le Dónbeen̄i p̄ánká na á ȳia kà wó b̄an s̄ii le?» A b̄arén n̄i-cúa b̄in̄ia wi mín n̄úná yi. 17 A 6a b̄in̄ia tùara a n̄i yi: «Lé mu yén ùnén b̄èn wee leéka o n̄i mu d̄án̄i yi, b̄io á lé orén w̄éera ù ȳio?» A wón b̄ia: «O n̄i mu lé le *Dónbeen̄i n̄i-cúa f̄eero.»

18 B̄io ó o n̄i lá lé o muii, á ȳio b̄in̄ia wee mi, á 6a zúifùwa n̄únása ȳi tà yi. 19 A 6a von b̄an n̄uw̄a wee tùa yi: «Ȳia kà lé minén te mi za le? Lé orén á mi le o ton ká a lé o muii le? A mu wó kaka ó o wee mináa?» 20 O o n̄i b̄an n̄uw̄a b̄ia: «Lé warén te wa za, á ton ò o lé o muii. 21 Ká b̄io wó wó ó o wee mináa á wa ȳi z̄ú, á ȳia w̄éera a ȳio á wa mún ȳi z̄ú. Mi tùa wo yi, o ȳio t̄ñ, o dà wee b̄io mí b̄io mítén.» 22 Ba b̄ia kà s̄ii lé b̄io 6a z̄ana 6a zúifùwa n̄únása. Bán wó le n̄ii le ká n̄upue b̄ia wéréwéré 6a n̄upua yahó le o Yeesu lé *Ȳia le Dónbeen̄i m̄on léra, á b̄anso 6a à hè lè mí k̄aránló z̄i zoró. 23 Lé b̄un n̄on á b̄an n̄uw̄a b̄iaráa le 6a tùa orén mí b̄eere yi, le o ȳio t̄ñ.

24 A 6a zúifùwa n̄únása b̄in̄ia von o n̄i na lá lé o muii, á b̄ia n̄on wo yi: «Loñ le Dónbeen̄i yi à ù b̄ènt̄n̄ m̄i ho t̄úíá. Warén bán z̄ú le o n̄i mu lé o bè-kora wéro.» 25 O o n̄i b̄ia n̄on 6a yi: «O n̄i mu

lé o bè-kora wéro lée, o yínǎń o bè-kora wéro lée, bǔn á ǐnén yí zǔ. Bǐo dà-kéní lé bǐo á ǐ zǔ, ǐ lá lé o muíi, ká bǐo ká wán á ǐ wee mi.» ²⁶ A ǐa bía nǎn wo yi: «Lée webio ó o wó làa fo. O wó kaka á wééraráa ũ yǐo?» ²⁷ O o nǐi bía nǎn ǐa yi: «ǐ lá bía mu nǎn mia, á mi yí ǐá lè ǐ cǎn. A lée webio nǎn á mi wi à ǐ bǐnǐ bǐoráa mu na mia? Minén yáa mún wáa wi à mi wé o nǐ-kenínia sá?» ²⁸ A ǐa wee là a, à ǐa bía: «Ũnén lé yǐa lé o nǐi mu nǐ-kenínii kèè. Warén bán lé o *Mǎyǐize nǐ-kenínia. ²⁹ Wa zǔ le le Dónbeenǐ bía là a Mǎyǐize. Ká yǐa ká wón á wa yí zǔ léení.» ³⁰ O o nǐi bía nǎn ǐa yi: «Mu ǐèntǐn lée bè-vǐnǐkanii. Mi yí zǔ a léení, èè ká arén lé yǐa màhá wéera ǐ yǐo. ³¹ Wa zǔ le le Dónbeenǐ yí máa ǐí a bè-kora wéro floró. Ká yǐa wee kǎnbi le, á wee wé le sǐi bǐo, wón lé yǐa á le wee ǐí floró. ³² Bǐo ho ǐǐmǐǐá wi wi, á wa ǐǐn yí ǐá ká nǔpue na ton ká a lé o muíi ó o búii wéera yǐo. ³³ O nǐi na ká lá yí ló le Dónbeenǐ cǎn, á bǐo ó o wó ká ó o lá máa dàń máa wé.» ³⁴ A ǐa bía nǎn wo yi: «Ũnén na ton lè mu bè-kora mí ǐii yí lé fo wee kàrán warén le?» A ǐa nǎn wo ó o ló, á hò a lè mí kàránló zǐi zoró.

Bǐa lé ǐa muiiwà binbiri

³⁵ Bǐo ó o Yeesu ǐá à ǐa hò a nǐi lè mí kàránló zǐi zoró, ó o wà vaá yú a, á bía nǎn wo yi: «Fo dó ũ sǐi o *Nǔpue Za yi le?» ³⁶ O o nǐi bía: «Nǐ-kàránlo, zéení a làa mi bèra a na á ǐ dàń dé ǐ sǐi wo yi.» ³⁷ O o Yeesu bía nǎn wo yi: «Fo mǎn wo, ǐnén na wee bǐo làa fo lé orén.» ³⁸ O o nǐi wáa bía: «Núhúso, ǐ dó ǐ sǐi foń.» O o líí ǐúrá a yahó. ³⁹ O o Yeesu wáa bía: «ǐnén ǐuara ho ǐǐmǐǐá yi le cítii bǐo yi, bèra a na à ǐa muiiwà à wé mi. Ká ǐia wee mi, à bán

wé 6a muiiwà.» ⁴⁰ Bïo 6a *Farizîewa nùwã yen 6úi na wi bïn ná hã bïoní mu, á 6a bía nòn o Yeesu yi: «Á lé warén mún lé ùnén muiiwà le?» ⁴¹ O o Yeesu bía nòn 6a yi: «Ká mi lá lé 6a muiiwà binbirí, á bè-kohó bïo lá máa mĩ máa léé mia. Éε ká bïo mĩ le mi wee mi, lé bïn nòn á mu bè-kohó bïo wee mĩ lééráa mia.»

10

Le pi-loore wàhiire

¹ O Yeesu bía nòn 6a yi: «Le í mĩ ho tũíá na mia: Yia yí máa zo le pi-loore yi lè le 6àn zũajii, ká a wee zo le yi làa lòn-veere, wón 6ànso léé kònlo làa nĩ-wàahũ. ² Yia wee zo lè ho zũajii, wón lé o pi-pa. ³ Yia wee pa le pi-loore yi wee hén le jii ò o zo. A 6a pia wee jí a cǎn. O wee ve mí pia lè 6a yènnáa à léráa ho khũuhũ. ⁴ Ká a von mí pia 6úen6úen 6a ló, ò o dí 6a yahó lén à 6a bè món, lé bïo 6a zũ a tãmu. ⁵ Ká yia 6a yí zũ wón 6a máa bè món. Ba yàá à lùwí á à khèn làa wo, lé bïo 6a yí zũ a tãmu.»

⁶ O Yeesu wà dén wàhiire so nòn 6a yi, ká bïa ó o wà le nòn yi màhã yí zũna a bïoní kúará.

O Yeesu ka lòn pi-pa tente

⁷ O Yeesu pá bïnía bía: «Le í mĩ ho tũíá na mia: Inén ka lòn pi-loore 6àn zũajii. ⁸ Bïa dú í yahó 6úen6úen léé kònlowà làa nĩ-wàanna. Éε ká í pia yí ná 6a cǎn. ⁹ Inén ka lòn zũajii. Yia zon làa ho, á wón ñ fen. Bànso dà wé è zo ká a lé mítén, á mún ñ yí mí bè-dínii. ¹⁰ O kònlo wón wee wé 6uen ho nuaaló, lè ho 6úeró, lè ho yáaró bïo yi mí dòn. Éε ká inén wón 6uara, bèra a na à í pia yí le mukāñ binbirí na 6àn síi mia.

11 «Inén ka lòn pi-pa tente. O pi-pa tente wee tà dé mí mukānī na mí pia bïo yi. 12 Ká yĩa wee pa 6a pia le wárí bïo yi, wón ká a mɔn o dakhínkhín ò o lùwí ká a díá 6a, à wón yí 6a búí wíika, à bïa ká kéná. O wé lùwí lé bïo 6a pia bïo yí sã a yi. O yínɔ́n pi-pa binbirí. 13 O wee sá le wárí bïo yi, ká 6a pia bïo yí ciran wo.

14 «Inén ka lòn pi-pa tente. Bïa bïo sã miĩ ka lòn pia. I zū 6a, á 6a mún zū mi, 15 làa bïo ó o Maá zūnáa mi á ï mún zūnáa wón bïo síi. I wee dé ï mukānī na ï pia bïo yi. 16 ï pia búí pá wi, á ñín yí zon le pi-loore na kà yi. Bán á ï mún ko à ï hè 6uennáa. Ba à jí ï tãmu, á 6a à wé pi-6oohũ dà-kéní, làa pi-pa ñi-kéní. 17 O Maá wa mi, lé bïo á ï wee tà dé ï mukānī na, à bñí yíráa le. 18 Nùpue yí dà máa vñíní ínén mukānī làa pánká. Inén lé yĩa wee tà dé le na ïten. Le 6àn naló pánká wi ï cón, á le 6àn bñí yíró pánká mún wi ï cón. Bñn lé bïo á ï Maá nɔn le jii le ï wé.»

19 Hón bíoní so bïo yi, á 6a *zúífùwa jii-cúa tñn wó mín júná yi. 20 Ba tñahũ, á 6a cèrèè wee bío bïo kà: «O cíná wi o yi, o wee khée. Mi yí jí a cón.» 21 Ba búí 6èn wee bío: «Nùpue na á cíná wi yi yí dà máa bío hã bíoní na kà 6àn síi. Cíná so dà a wéé muiiwà ylo le?»

Ba zúífùwa júnáa pã a Yeesu bïo

22 Mu wó le tènñi pãahũ, ká 6a *zúífùwa wee dí le *Dónbeenñi zĩ-beenñi ceéró sánú ho Zeruzalɛmu yi, 23 ó o Yeesu zoó wee varáka ho sãnsá na 6a le Salomɔn sãnsá yi, le Dónbeenñi zĩ-beenñi lún yi. 24 A 6a zúífùwa wãa 6ueé kñnía wo yi, à 6a tùara a yi: «Fo màhá à díá wɛn hã yilera yi á vaá dã ho pãahũ

yén coon? Hen ká fo lé *Yia le Dónbeenĩ mən léra, à ù bío mu wéréwéré na wɛn.» ²⁵ O o Yeesu bía nən 6a yi: «Ĩ bía mu nən mia, á mi yí tà mu. Hã wárá na á ínén wee wé lè ĩ Maá pánká, lé hǎn wee zéení ĩ léení. ²⁶ Εε ká bío nən á minén yí tàráa mu, lé bío á mi yí máa mĩ dé bía bío sã mĩ jii. ²⁷ Bĩa bío sã mĩ wee jí ĩ cǎn làa bío 6a pia wee jí náa o pi-pa cǎn bío. I zũ 6a, á 6a wee bè mĩ. ²⁸ I wé è na le mukānĩ binbirĩ na máa vé 6a yi. Ba bío máa yáa hùúu. O búu máa fé 6a ĩ níu yi. ²⁹ O Maá na kàràfáa 6a mĩ, wón po mu búenbúen, ó o búu máa fé 6a ĩ Maá níu yi máa yí. ³⁰ Inén lè ĩ Maá lée dà-kéní.»

³¹ A 6a zúífùwa tĩn khuiira hã huua le mí ì lèeka làa wo ò búe. ³² O o Yeesu wáa bía nən 6a yi: «Ĩ wó mu bè-tentewà cèrèè lè ĩ Maá pánká á mi mən. A lé mu yén bío yi á mi le mi ì lèekaráa mi lè hã huua á à búe?» ³³ A 6a bía nən wo yi: «Mu yínǎ ĩ bè-tente búu na fo wó bío yi á wa le wa à lèekaráa fo lè hã huua á à búe. Ká lé bío fo wee là le Dónbeenĩ. Ùnén núpue káamáa á le fo lé le Dónbeenĩ.» ³⁴ O o Yeesu wáa bía: «Mu túara mi làndá vūahú yi kà síi: «Inén Dónbeenĩ bía le mi lé hã doffina.»* ³⁵ A wa nǎn zũ le bío túara le Dónbeenĩ bíonĩ vūahú yi á yí dà máa khíní yi. Wa mún zũ le minén làndá yi á le Dónbeenĩ bía le 6a núpua na le nən mí bíoní yi lé hã doffina. ³⁶ Ká ínén wón ó o Maá Dónbeenĩ mən léra á ĩ bío sã a yi á tonkaa ho đmíjá yi. A mi ì wé kaka à bíoráa le ínén wee là le Dónbeenĩ lé bío á ĩ bía le ĩ lé le za? ³⁷ Hen ká ĩ yí máa wé bío á ĩ Maá wee wé, à mi yí tà ĩ bío. ³⁸ Ká ĩ wee wé mu, hàrí ká mi le mi máa tà ĩ bíoní yi, à mi pá wáa tà bío á ĩ wee

* **10:34** Mi loń Lení vūahú (Psaumes) 82.6

wé yi, bèra a na à mi zũn kénkén le o Maá páanía làa mi, á ã páanía làa wo.»

³⁹ A 6a tĩn le mí ì wĩ wo, ká a màhá porónna wà ò o díá 6a.

⁴⁰ O Yeesu bĩnía khú lè ho Zurudèn muhũ món, hen na ó o Zân lá wee bátizé 6a nùpua yi, á khíi kará bĩn. ⁴¹ Nùpua cèrèè buara a cón. Ba wee bío: «O Zân yí wó hàrí yéréké bĩo dà-kéní na wee zéení le Dónbeenĩ pánká. Ká bĩo búenbúen na ó o bía a nĩi mu dání yí 6èntĩn lée tũíá.» ⁴² A 6a nùpua cèrèè dó mí sĩa o Yeesu yi bĩn.

11

O Lazaare hũmú làa vèeró bĩo

¹ Nĩi búí na 6a le Lazaare hĩa lò yí here. O Lazaare mu lè mín hĩnni nùwã ñun, o Maate là a Mari, á wi ho Betanii lóhó yi. ² O Mari mu lé yĩa hĩa kúaa ho ñiló na sãmu sí o Yeesu zení wán á bĩnía sùukaa lè mí ñún-vání.* Lé wón bàn za Lazaare á lò yí here. ³ O o Lazaare mu bàn hĩnni mí nùwã ñun tonkaa o búí le o vaa bío bĩo kà na a Yeesu yi: «Núhũso, mĩn bĩnlo á lò yí here.» ⁴ Bĩo 6a vaá bía mu nòn o Yeesu yi, ó o bía: «Mu vãmú mu yínón bĩo na à wé o ò hí ì cén. Mu ù wé á le Dónbeenĩ yèni á à lé. Mu ù wé á le Dónbeenĩ Za cùkú á à mi.»

⁵ O Yeesu á wa a Maate là a Mari lè bàn yàró Lazaare. ⁶ Èé ká bĩo ó o ñá a Lazaare vãmú bĩo, ó o bĩnía wó hã wizooní ñun hen na ó o wi yi. ⁷ Bũn món, ó o bía nòn mí nĩ-kenínia yi: «Mi bĩnĩ le wa lén va ho *Zudee kũhũ.» ⁸ O o nĩ-kenínia bía nòn wo yi: «Nì-kàránlo, yínón bĩn á 6a còonía le mí ì

* **11:2** Mi loĩ Zân vũahũ 12.3

lèeka fo lè hã huua á à búe le? A lé bín á ù pá wi à ù bíní va yi le?» ⁹ O o Yeesu bía nɔn ɔa yi: «Hã léèrèwa píru nɔn lé hã wi le wizon-kùure yi, tàá? Ká a nùpue wee varáka le wisoni yi, ò o máa hũaa mítén, lé bío á mu khoomu wi. ¹⁰ Εε ká a nùpue wee varáka ho tɔnàahũ, ò o wé hũaa mítén, lé bío mu khoomu mía.» ¹¹ Bío ó o Yeesu bía hɔn bióní so wó, ó o pá bíní bía: «Wàn bɔnlo Lazaare dũma, ká í màhá vaá síní a.» ¹² O o nĩ-kenínia bía: «Hen ká a dũma, se o vãmú díká wee dé, o ò wa.» ¹³ O Yeesu wi ò o bío le o Lazaare húrun. Ká a nĩ-kenínia bán wee leéka le lé mu dãmu binbirí ó o bía bío. ¹⁴ O o Yeesu wãa bía mu wéréwéré nɔn ɔa yi: «O Lazaare húrun. ¹⁵ Bío mu yí wó yí yú mi bín á í wee zãmaka minén bío yi, lé bío á lé bɔn á à na á mi ì wíoka à dérãa mi sía mií. Mi wãa wa lén va hen na ó o Lazaare mu wi yi.» ¹⁶ O o Toma na ɔa wee ve làa Hénbéní á wãa bía nɔn ɔa nĩ-kenínia na ká yi: «Mi mún wa lén va, à vaa páaní hí làa wo.»

¹⁷ Bío ó o Yeesu wà vaá zo ho Betanii lóhó yi, ó o ná à ɔa le o Lazaare nùuna á yú hã wizooní bío náa. ¹⁸ Ho Betanii lè ho Zeruzalεemu yí nà yi mín yi. Mu máa yí kilomεeterewa bío tɔn sese, ¹⁹ á ɔa *zúífùwa cèrèè ló ho Zeruzalεemu yi ɔuara a Maate là á Mari cɔn, á wà ɔueé tɛɛní bàn yàró yúmú. ²⁰ Bío ó o Maate ná à ɔa le o Yeesu bò o buen, ó o ló lée sã a yahó, ò o Mari wón kará le zii yi. ²¹ Bío ó o lée yú a, ó o bía nɔn wo yi: «Núhũso, fo nònzoñ lá wi hen, se wàn yàró yí húrun. ²² Εε ká í zũ le hã laà na kà wán pá, á bío búenbúen na fo ò fio le Dónbeení cɔn, á le è wé.» ²³ O o Yeesu bía nɔn wo yi: «Mìn yàró á à vèe.» ²⁴ O o Maate bía: «Í zũ le ká le Dónbeení wee vèení ɔa nĩ-hía ho dímíjá vé nònzoñ, ó o ò vèe.»

²⁵ O o Yeesu bía nɔn wo yi: «Ínén lé yía wee vèení 6a nǐ-hía á wee na le mukǎnǐ binbirǐ. Yía dó mí sǐi miǐ, ó o mukǎnǐ á à keń, hàrǐ à 6ànsò hí. ²⁶ A nùpue lée nùpue na dó mí sǐi miǐ á yú le mukǎnǐ binbirǐ, wón máa hí máa cén. Maate, fo tà bǔn le?» ²⁷ O o Maate bía: «Ūuu Nùhũso, ǐ tà le fo lé *Yia le Dónbeenǐ mɔn lera, le Dónbeenǐ Za na ko ò o 6uen ho ðimǐjá yi.»

²⁸ Bǐo ó o Maate bía bǔn vó, ó o wà 6ueé von mín hǐnló wee hũmɔnkaráa: «O nǐ-karánlo lée wi hen. O le ū 6uen.» ²⁹ Bǐo ó o Mari ná bǐo bía, ó o ðeńía hǐnɔn bánbáa mà a Yeesu. ³⁰ Mu pǎahũ ò o Yeesu lá ðĩn yí 6ueé zon ho lóhó yi. O wi hen na ó o Maate lée sá a yahó yi. ³¹ Bǐo 6a zúifùwa na lá wi le zǐi yi làa Mari, á wee hǐí o sǐi mɔn wo ò o hǐnɔn bánbáa ló, á 6a bò a món. Ba wee leéka le o bò ò lé le búure wán á lée wá. ³² Bǐo ó o Mari vaá ðǎn hen na ó o Yeesu wi yi, ó o líí búrá a yahó, ò o bía nɔn wo yi: «Nùhũso, fo nònzoń lá wi hen, se wàn yàró yí húrún.» ³³ Ká a Yeesu mɔn ò o wee wá, á 6a nùpua na bò làa wo mún wee wá, á mu vá a yi làa sòobéε, ó o sò mí yahó. ³⁴ O o tùara 6a yi: «Lé wen á mi nùuna a yi?» A 6a bía nɔn wo yi: «Nùhũso, 6uen 6uee loń.» ³⁵ O o Yeesu yèn-caa wee lé. ³⁶ A 6a zúifùwa na wi bǐn á wee bío: «Mi loń bǐo ó o lá wa làa wo.» ³⁷ Ká 6a nùwǎ yen búí bán 6èn wee bío: «Orén na weéera a muíi yǐo, á so mún lá yí dà máa hè o Lazaare hómú le?»

³⁸ Bǐo 6a wee va hen na le búure wi yi, ó o Yeesu á mu wíokaa vá yi làa sòobéε. Le búure mu lée 6ó-łeεhó búí kǎhũ, á jii pon lè le hue-beeni. ³⁹ O o Yeesu bía: «Mi bǐinǐ le huee lén bǐn.» O o Maate na lé yía húrún 6àn hǐnló, á bía nɔn o Yeesu yi: «O sǎmu á à wé, lé bǐo ó o wi le búure yi yú hǎ wizooní

bïo náa.» ⁴⁰ O o Yeesu bía nɔn wo yi: «Í so yí bía yí nɔn foñ le ká fo dó ũ sïi miï, á fo ò mi le Dónbeenĩ cùkú beenĩ le?» ⁴¹ A ɓa wãa bïinía le huee léra. O o Yeesu yòó dá mí yahó ho wáayi, ò o bía: «Í Maá, í wee dé ũ bārákà, lé bïo fo tà jí í floró. ⁴² Í zū le fo wee jí í cón fεεε, εε ká í wee bío làa fo bïo kà wán ɓa nùpua na kínía miï kà bïo yi, bèra a na ɓa tà le lé ũnén tonkaa mi bïo bon.» ⁴³ Bïo ó o Yeesu bía hñn bióní so wó, ó o bía pónpón: «Lazaare, ɓuee lé.» ⁴⁴ O o Lazaare na lá húrun ɓuee ló, ká a zení là a níní bá lè há nín-kéníwà, á yahó pon yi. O o Yeesu bía: «Mí fee wo, à díá le o lén.»

*Ba zúifùwa júnása le mí ì na a Yeesu ɓa à ɓúe
(Matiye 26.1-5; Maaki 14.1-2; Luki 22.1-2)*

⁴⁵ Bïo ɓa *zúifùwa na ɓuara a Mari cón mɔn bïo ó o Yeesu wó, á ɓa cèrèε dó mí síá wo yi. ⁴⁶ Ká ɓa t̄ahũ á ɓa nùwã yen ɓúí wà vaá yú ɓa *Farizíεwa, á lá bïo ó o Yeesu wó á fεεra nɔn ɓa yi. ⁴⁷ A ɓa Farizíεwa lè le *Dónbeenĩ yankarowà júnása á von mí ninzàwa *làndá t̄úíá fεεrowà na ká à ɓa kúaa mín wán, á bía nɔn mín yi: «Wa ɓènt̄ín ko à wa wé bïo ɓúí. O n̄i mu sòobáa wee wé mu yéréké ɓiowa dàkhíina. ⁴⁸ Ká wa díá ó o wee wé mu, á ɓa nùpua ɓúenɓúen híá yèrè má à dé mí síá wo yi. A ho Oroomusa júnása á à híní ì fi wa *Dónbeenĩ zĩ-beenĩ, á à ɓúe wa n̄ipomu j̄úhũ.†» ⁴⁹ A ɓa n̄i-kéní na ɓa le Kayiifu, yía lé le Dónbeenĩ yankarowà j̄úhũso beenĩ le lúlúure mu yi, á bía nɔn ɓa yi: «Mí yí zū bïo ɓúí mu yi. ⁵⁰ Mí so yí zū le warén cón á mu s̄aaaní ò o nùpue n̄i-kéní hí wa n̄ipomu ɓúenɓúen

† **11:48** Ho p̄ahũ mu yi, ká ho Oroomusa p̄ánká wi ɓa zúifùwa wán.

bïo yi à mu bè yi fennáa le?» ⁵¹ O Kayiifu mu yí bía hã bíoní mu míten. Ká bïo ó o lé le Dónbeenĩ yankarowà ñúhũso beenĩ le lúlúure mu yi, lé bñn nɔn ó o wee fɛɛ le Dónbeenĩ ñi-cúa kà sii, le o Yeesu ko ò o hí mín ñipomu bïo yi. ⁵² Mu yínɔí bán mí dòn bïo yi. O mún ko ò o hí, à le Dónbeenĩ zàwa búenbúen na saawaa wi ho ðímíjǎ búenbúen yi, ò o vá kúee mín wán, à wé lè mu ñipomu dà-kéní.

⁵³ Lé bñn bïo yi, á 6a zúifùwa ñúnása bía tò mu wán mu zòñ le mí ì na a Yeesu 6a à búe. ⁵⁴ A lé bñn nɔn ó o Yeesu wáa yí máa hɛɛ 6a zúifùwa tǎhú à 6a mi, ò o wà van ho lóhó búí na 6a le Efarayiimu, hã 6ó le dùure yi, á vaá kará bñn lè mí ñi-kenínia.

⁵⁵ Hen ká 6a zúifùwa sánú na 6a le Paaki wà bueé dǎ, à 6a cèrɛɛ léka à fèn va ho Zeruzalɛmu, á vaa ceé míten à dàñ díráa ho sánú mu. ⁵⁶ Ba nùpua wee cà a Yeesu, á wee tùaka mín yi le Dónbeenĩ zǐ-beenĩ lún yi le o Yeesu mu á à yí ì buen ho sánú ðiiníi lée, tàá o máa buen. ⁵⁷ Mu ù wé à le *Dónbeenĩ yankarowà ñúnása lè 6a *Farizíɛwa á nɔn le ñii le ká yǎ zū hen na ó o Yeesu wi yi, à 6ànsò buee bío mu, à mí wǐ wo.

12

O Mari kúaa ho ñiló na sǎmu sí o Yeesu zení wán (Matiye 26.6-13; Maaki 14.3-9)

¹ Bïo á ho *Paaki sánú díró ká hã wizooní bïo hèzín, ó o Yeesu búara ho Betanii lóhó, hen na ó o Lazaare wee lé yi, yǎ ó o vèenía. ² Ba wee dí ho sánú o Yeesu bïo yi bñn, ó o Maate wee na ho ðínló 6a nùpua yi. Bía là a Yeesu páanía kará ho ðínló ñúhũ yi ó o Lazaare wi tǎhú.

³ O o Mari buan ho ñiló na sãmu sí á yàwá here liitere sanká màní, hĩa wó lè mu bïo búí na 6a le náàrè mí ñii yi, á buée kúaa o Yeesu zení wán, á bñía sùukaa lè mí ñún-vãní. A ho ñiló sãmu hñɔn sú le zii mu búenbúen. ⁴ O o Yeesu ñi-kenínia ñi-kení na 6a le Zúdaa Isikariote, yia á à dé wo ò na, á wãa bía: ⁵ «Lée webio ñɔn 6a yí yèérarãa ho ñiló mu lè wén-hãani khiá-tín, á yí ñɔn 6a ñi-khenia yi?» ⁶ O Zúdaa bía bñn yínɔn bïo 6a ñi-khenia bïo here wo yi, ká lé bïo ó o lé o kɔnlo. Ba 6un6ua-wárí na wi o cɔn ó o wee lén dí. ⁷ Ká a Yeesu màhá bía: «O hĩa mu á ù día. Ho ñiló mu ó o lá bàrá pan lè í sãnia wíokaró hã nùuló bïo yi. ⁸ Ba ñi-khenia á à keñ làa mia féeε, ká ínén wón máa keñ làa mia féeε.»

⁹ Ba minka *zúifùwa ñá le o Yeesu wi ho Betanii yi, á 6a wà van bñn. Mu yínɔn o Yeesu bïo yi mí dòn 6a vannãa, 6a mún wi 6a vaa mi a Lazaare na ó o Yeesu vèenía. ¹⁰ A le *Dónbeení yankarowà ñúnása mún wãanía tò le mí ì na a Lazaare 6a à búe ¹¹ lé bïo á mu lé o Lazaare mu vèeró bïo yi á 6a zúifùwa cèrèε wee yèrè má dé mí sia o Yeesu yi.

*O Yeesu zoró ho Zeruzalεmu lóhó yi bïo
(Matiye 21.1-11; Maaki 11.1-11; Luki 19.28-40)*

¹² Mu tá na lée tɔn, á 6a minka zãamãa na 6uara ho sãnú díró bïo yi, á ñá le o Yeesu wà buée zo ho Zeruzalεmu, ¹³ á 6a khó hã yùkúio vɔnna na 6a lée dérãa ho cùkú wo yi buan, à 6a wà lée sã a yahó. Ba wee bío bïo ká pñpñn: «Le ho cùkú à bïo sí le Dónbeení yi. Le o Nùhúso Dónbeení wé mu bè-tentewà làa yia bò o 6uen o yèni yi, o *Isirayεele béε.» ¹⁴ O Yeesu yòora a sùnpè-bòohú búí, làa bïo le Dónbeení bíoní vñahú bíarãa mu ká síi:

15 «*Sion lóhó n̄pomu, yí z̄ón d̄èè.
Loń, lé ũ b̄éè bò o buen,
o yòora a s̄unp̄è-bòoh̄ú.»

16 P̄āh̄ú na mu wee wé yi, ó o Yeesu n̄i-ken̄inia yí z̄úna mu kúará. Ká p̄āh̄ú na le Dónbeen̄i léra a Yeesu yèni yi, á 6a hácírí màh̄á 6uara b̄io le Dónbeen̄i b̄ion̄i v̄ūah̄ú b̄ía a d̄án̄i yi wán. A b̄io ho v̄ūah̄ú mu b̄ía, lé b̄ún̄ ó o b̄io wóráa.

17 B̄ia n̄onzon̄ p̄aan̄ia wi là a Yeesu p̄āh̄ú na ó o von o Lazaare á wón v̄èera ló le búure yi, bán búenb̄úen wee m̄i b̄io 6a m̄on t̄úia. 18 B̄io mún̄ n̄on 6a minka z̄āmáa léé s̄án̄a o yahó, lé b̄io mu yéréké b̄io na wee z̄éení le o ló le Dónbeen̄i c̄ón t̄úia na mà á 6a j̄á. 19 A 6a *Fariz̄iεwa w̄āa wee b̄io m̄in yi: «Mi yí m̄on mu le, mi yí dà d̄èè b̄úí máa wé. Ba n̄upua búenb̄úen wee yèrémá bè o yi.»

O Yeesu wee b̄io mí h̄úmú b̄io

20 B̄ia w̄a 6ueé 6uāan̄i le Dónbeen̄i ho Zeruzalεmu yi ho s̄án̄ú díró p̄āh̄ú á b̄ia ȳin̄on̄i *z̄úif̄ùwa b̄úí wi t̄lah̄ú. 21 Ba vá 6ueé 6ó a Filiipu na wee lé ho Kalilee k̄ōh̄ú lóhó na 6a le Betesayidaa yi, á b̄ía n̄on wo yi: «Wa wi à wa mi a Yeesu wán.»

22 O o Filiipu w̄āa b̄ía mu là a Andere, á 6a mí n̄uw̄ā j̄un w̄a vaá b̄ía mu là a Yeesu. 23 O o Yeesu b̄ía n̄on 6a yi: «H̄ia k̄a lé ho p̄āh̄ú na le Dónbeen̄i á à lén o *N̄upue Za yèni yi. 24 Le ĩ m̄i ho t̄úia na mia: Ká ho d̄in̄ló b̄èere á yí dù, á muk̄ān̄i yí hà á b̄io ká yí soora, á le è d̄in̄ k̄a. Ká le muk̄ān̄i hà, á b̄io ká soora, á le è ha h̄ā b̄ia na boo. 25 Ȳia hen̄ia mí muk̄ān̄i b̄io, wón á à v̄in̄i le. Ká ȳia yí máa c̄at̄i mí muk̄ān̄i b̄io h̄úuu ho d̄im̄j̄á na k̄a yi, wón á à yí le muk̄ān̄i binbir̄i na máa vé. 26 Ȳia wi ò o s̄a na m̄i, à wón bè m̄i. A hen na á ĩ wi yi, á ĩ ton-sá

mún ò kɛ́n yi. Yia wee sá na miì, wón á ì Maá á à dé ho cùkú yi. ²⁷ Bìo kà wán, á ì hácírí yáara. Lé mu yén á ì ì bío? I bío le ì Maá kǎní mi le lònbee na à yí mi há làà na kà wán léé? Εε ká lé bǔn bìo yi á ì ɲǎn buararáa. ²⁸ I Maá, zéení ũ cùkú le ɓa nùpua mi.» A tǎmu ɓúí sǎ ɲá ho wáayi á bía: «ǎ zéeníá ì cùkú, á ì pá à wíoka à zéení ho.» ²⁹ Ká ɓa zǎamáa na ðín bín ɲá mu, á ɓa le léé viohó và. Ba ɓúí ɓèn le léé tonkaro na ló ho wáayi bía làa wo.

³⁰ O o Yeesu bínía bía: «Mu yínǎn ìnén bǐo yi á mu tǎmu sǎ ɲánáa. Mu lé minén bǐo yi. ³¹ Bìo kà wán lé ho ðímíɲá na kà nùpua cítíró pǎahǔ. Lé bǐo kà wán á le Dónbeenì lùwáráa ho ðímíɲá na kà ɲúhǔso. ³² Ká ìnén ɓa khíi can le ɓùεεnì wán hoonía yòó fǎrá, á ì wé á ɓa nùpua ɓúenɓúen á à ɓuen ì cǎn.» ³³ O bía kà síi á zéeníánáa bǐo ó o ò híráa síi. ³⁴ A ɓa zǎamáa bía nǎn wo yi: «Wa zǔ le le Dónbeenì làndá vǔahǔ yi á mu bía le *Yia le Dónbeenì mǎn léra ko ò o kɛ́n bín féεε, á ũ wó kaka wee bíoráa le o *Nùpue Za ɓa ko ɓa ca le ɓùεεnì wán hooní yòo fǎrá? A wón Nùpue Za so ɓèn lé o yén?» ³⁵ O o Yeesu bía mǐten bǐo nǎn ɓa yi: «Mi yú mu khoomu, ká ho pǎahǔ na mu ù wé á yí túee. A bǐo mi yú mu khoomu, á mi wǎa wé varáka mu yi, à le tǐbírí hǐa yí yòoka mi wán. Mu bon, yia wee varáka le tǐbírí yi á yí máa mi bǐo wi o yahó. ³⁶ Mi tà dé mi sía yia lé mu khoomu yi, pǎahǔ na mi yú mu yi, à mi wé mu khoomu nùpua.»

Bìo ó o Yeesu bía hǎn bióní so vó, ó o khèra vaá sà mǐten ɓa yi.

Ba zúifùwa cèrèε pá pǎ a Yeesu bǐo

37 Bïo ó o wó mu yéréké bïowa cèrèè na wee zéení le o ló le Dónbeenĩ cǎn 6a mǎn mí cúee, ká 6a pá yí dó mí sĩa wo yi. 38 Mu wó ò o *Ezayii jii-cúa na ó o fεera, à jii sí. O bía:

«Núhũso, lé o yén yàá dó mí sii le bín-tente na wa wee bue yi?

A lé o yén ó o Núhũso zéeníà lè mí pànká?»*

39 Bïo nǎn 6a yí dà máa tàráa mu yi, lé bïo ó o Ezayii mu pá bínía bía:

40 «Le Dónbeenĩ wó á 6a ka lòn muiiwà, bèra a na à 6a wé yí mi.

Le wó á 6a yiwa tunka

bèra a na à 6a wé yí dàñ zūñ bïo á le wee wé.

Le wó kà sii bèra a na

à 6a yí dàñ yèrè má buen le cǎn à le wεé 6a.»†

41 O Ezayii bía hǎn bióní so lé bïo ó o mǎn ho cùkú na le Dónbeenĩ á à dé o Yeesu yi, ó o bía a bïo yi.

42 Εε ká 6a *zúifùwa ya-díwá mí bæere t̄iahũ, á 6a cèrèè jǎn pá dó mí sĩa o Yeesu yi. Ká 6a màhã yí máa tà bío mu wéréwéré, lé 6a *Farizíεwa bïo yi, à bán yí hè 6a lè 6a zúifùwa kàránló zii zoró. 43 Ba wa le yèni càró 6a nùpua cǎn á po le yèni càró le Dónbeenĩ cǎn.

Yia yí máa tà a Yeesu bioní bïo, wón jiihũ á à sí

44 O Yeesu bía bïo kà pǎnpǎn: «Yia dó mí sii mi, se yínǎn ínén ì dòn á bǎnso dó mí sii yi. Bǎnso dó mí sii yia tonkaa mi yi. 45 Yia mǎn mi, se lé yia tonkaa mi á bǎnso mún mǎn. 46 Inén ka lòn khoomu á buara ho ðímíjǎ yi, bèra a na ká nùpue léé nùpue na dó mí sii mi, à bǎnso yí keñ le tíbiri yi. 47 Ká a

* 12:38 Mi loñ Ezayii vūahũ 53.1 † 12:40 Mi loñ Ezayii vūahũ 6.10

6úi já í bióní ò o yí bò hã yi, á mu máa wé ínén lé yíá á à síiní bânso jùhũ. Mu bon, ínén yí wà buée síiní ho ðímíjǎ nùpua júná, ká í wà buée fení 6a. ⁴⁸ Yíá pǎ í bío, á yí máa tà í bióní yi, wón jùhũ á à sí. Hã bióní na á í bía lé hǎn á à síiní bânso jùhũ ho ðímíjǎ vé nònzòn. ⁴⁹ Lé bío á í yí bía lè í pánká. Ká a Maá na tonkaa mi, wón míten lé yíá nòn le jii mií, á zéenia bío á í ì bío binbirí lè 6a nùpua. ⁵⁰ Á í mún zũ le bío ó o wee na le jii à í hení na 6a nùpua yi, bũn wee na le mukǎnĩ binbirí na máa vé. Hã bióní na á í wee bío lé hǎa ó o Maá nòn le jii le í bío.»

13

O Yeesu sɛɛra mí nĩ-keninia zení

¹ Sǎni ho *Paaki sǎnú díró búaká, á bío ó o Yeesu zũna le mí léró ho ðímíjǎ yi à va mín Maá cǎn pǎahũ dǎn, á bía bío sǎ yi na wi ho ðímíjǎ yi ó o wa, ó o wíokaa zéenia le bío mí wa làa ba bǎn síi mía.

² O Yeesu lè mí nĩ-keninia lan wee dí ho ziihũ jii. A bũn, ò o *Satǎni wó ó o Yeesu dénaló bío wi o Zúdaa na lé o Simǎn Isikariote za síi yi wó. ³ O Yeesu zũ le o Maá dó mu bío búenbúen mí níi yi. O o mún zũ le mí ló le Dónbeenĩ cǎn, á bǎnía wà à va le cǎn. ⁴ O o wǎa líi hǎnòn ho ðínló jùhũ yi, á tɛra mí báká beenĩ, ò o lá le nín-kéní can lè mí kuio. ⁵ O o kúaa mu jumu le dɛɛ búii yi, ò o wee sɛɛ mí nĩ-keninia zení, à bǎnĩ sùuka lè le nín-kéní na ó o can lè mí kuio.

⁶ Bío o buée dǎn o Simǎn Piere, á wón bía nòn wo yi: «Núhũso, lé ùnén wi à ù sɛɛ ínén zení le?» ⁷ O o Yeesu bía nòn wo yi: «Bío á ínén wee wé bío kà wán á ùnén yí zũ kúará. Ɛɛ ká fo khíi zũn mu làa món.»

⁸ O o Piere bía: «Bùeé, ùnén máa sɛɛ í zení hùúu.» O o Yeesu bía nɔn wo yi: «Ká í yí sɛɛra ù zení, á ùnén làa mi máa páaní bïo búí yi.» ⁹ O o Simɔn Piere wáa bía: «Núhúso, ká mu ka kà, à ù yí sɛɛ í zení mí dòn, ká ù sɛɛ í níní lè í jùhú.» ¹⁰ O o Yeesu bía nɔn wo yi: «Yia súaa, wón bïo búenbúen wee ce. O hía le mí ì sɛɛ bïo, se mu lé o zení. Minén bán wee ce, ɛɛ ká mu yínɔn mi búenbúen.» ¹¹ O Yeesu zū yia á à dé o ò na, lé bɔn te bïo ó o le ba búenbúen yí máa ce.

¹² Bïo ó o sɛɛra ba zení vó, ó o lá mí báká beeni zã ò o bɔnía líí kará ho ðɔnló jùhú yi, ò o wáa wee bïo lè mí nì-kenínia: «Mí so zū bïo á ì wó kà kúará le?» ¹³ Mi wee ve mi làa nì-kàránlo, làa Núhúso, á mi tũíá sí, í lé o nì-kàránlo á lé o Núhúso. ¹⁴ Ká ínén hía sɛɛra minén zení, se minén mún ko mi wé sɛɛ mín zení. ¹⁵ Í wó mu zéenia làa mia, bèra a na, à minén mún wé wé mu làa mín, làa bïo á ì wóráa mu làa mia. ¹⁶ Le í mǐ ho tũíá na mia: Ton-sá na po mí jùhúso wón mia. O o tonkaro na po yia tonkaa wo, wón mún mia. ¹⁷ Bïo mi zū bɔn, ká mi wee wé mu, se mi júná sí.»

*O Yeesu le mí nì-kenínia nì-kéní á à dé mí ì na
(Matiye 26.20-25; Maaki 14.17-21; Luki 22.21-23)*

¹⁸ O Yeesu bía: «Mu yínɔn mi búenbúen á ì wee bïo bïo. Inén lé yia zū bía á ì hueekaa. ɛɛ ká bïo túara le Dónbeení bioní vūahú yi ko mu wé à jii sí. Mu túara kà síi: «Yia làa mi páanía dú í ðɔnló á bɔnía wee fi làa mi.»* ¹⁹ I wee bïo mu na mia bïo ká wán ká mu bïo mu ðɔn yí ðɔn, bèra a na ká mu khii ðɔn, à mi tà le ínén lé yia wi féɛɛ. ²⁰ Le í mǐ ho

* **13:18** Mi loń Lení vūahú (Psaumes) 41.10

tùíá na mia: Nùpue na khií òuan í tonkaro sese, se lé ínén á òanso òuan sese. A yíá òuan mi sese, se lé yíá tonkaa mi á òanso òuan sese.»

²¹ Bìo ó o Yeesu bíá hán bíoní so wó, ó o hácírí wíokaa yáara, ó o wáa bíá wéréwéré: «Le í mǐ ho tùíá na mia: Minén nǐ-kéní lé yíá á à dé mi ì na.»

²² A óa nǐ-kenínia wee lońka mǐn yi. Ba yí zǔ yíá ó o wee bío bío. ²³ Mu wee wé, ò o Yeesu nǐ-kenínia nǐ-kéní, yíá ó o wa, á kará bó a yi. ²⁴ Ó o Simón Piere bíá làa wón lè mí níi le o tùa o Yeesu yi le lé o yén ó o wee bío bío. ²⁵ Ó o nǐ-kenínii mu búera van là a Yeesu cón, á tùara a yi: «Núhúso, lé o yén fo wee bío bío?» ²⁶ Ó o Yeesu bíá: «Í zoó cǐ ho búurú, ká yíá á í nǎn ho yi, se wón lé orén.» Ó o Yeesu wáa lá ho búurú zoó cǎ á nǎn o Zudaa na lé o Simón Isikariote za yi. ²⁷ O Zudaa féeníi lè ho búurú, ó o Satáni dènía zon wo. Ó o Yeesu bíá nǎn o Zudaa yi: «Bìo fo le fo ò wé, à ũ wé fùa.» ²⁸ A óa nǐ-kenínia na ká tǐahú á nǐ-kéní woon yí zǔ bío nǎn ó o Yeesu bíaráa làa wo kà síi. ²⁹ Bìo ó o Zudaa óa óunbua-wáarí wi cón, á óa búii wee leéka le o Yeesu wi ò o bío le o vaa yà bío óa màkóo wi yi ho sǎnú bío yi. Tàá ká a Yeesu wi ò o Zudaa mu na bío búii óa nǐ-khenia yi. ³⁰ Bìo ó o Zudaa wáa fó ho búurú kà síi, ò o dènía hínǎn yòó ló. Mu wee wé à ho tá hún.

O Yeesu bín-ftnle búii na ó o bíá bío henía

³¹ O Zudaa léró mónǎn, ó o Yeesu bíá: «Hǎ laà na kà wán, ó o *Nùpue Za cùkú wee mi, ó o Nùpue Za mún wee zéení le Dónbeení cùkú. ³² [Ká a Nùpue Za wee zéení le Dónbeení cùkú] á le mún ñ wé ó o Nùpue Za cùkú mún ñ mi, á le è wé mu hen làa cǐinú. ³³ I nǐ-kenínia na á í wa làa sòobéε, ho pǎahú na á í ñ wé làa mia á yí túee. Mi khií wé è cà mi. εε

ká bïo á ï bía nɔn ɓa *zúífùwa yi, lé bɔn ɓàn síi á ï mún ñ bío á à na minén yi: Mi yí dà máa va hen na á ï wee va yi. ³⁴ Ì ï bío bín-finle ɓúi á à hení ì na mia: Mi wé wañ mín. Mi ko mi wé wañ mín, làa bïo á ï waráa mia bïo síi. ³⁵ Ká mi wa mín, á ɓa nùpua ɓúenɓúen màhá à zūr le mi lé ï ñ-kenínia.»

³⁶ O o Simɔn Piere tùara a yi: «Núhúso, lé wen á fo ò va yi?» O o Yeesu bía nɔn wo yi: «Hã làa na kà wán, á fo yí dà máa bè làa mi máa va hen na á ï wee va yi. Ká fo màhá khíi bè làa mi làa mɔndén.» ³⁷ O o Simɔn Piere bía nɔn wo yi: «Núhúso, lée webio nɔn á ï yí dà máa bè làa fo hã làa na kà wán? Ì tà à ï ì dé ï mukāñi na ũ bïo yi.» ³⁸ O o Yeesu bía: «Fo ò tà á à dé ũ mukāñi ì na ìnén bïo yi kénkén le? Le ï mï ho tũiá na foñ: Sãni o kò-béé wá, ká fo bía le fo yí zū mi hã cúa-tín.»

14

O Yeesu lé yia lé ho wǎhú

¹ O Yeesu bía nɔn mí ñ-kenínia yi: «Mi yí yáa mi yilera. Mi dé mi sía le Dónbeení yi, à mún dé mi sía mií. ² Wàn Maá zli á hã keenínia lùà cèrèé wi yi. Ká mu lá yí bon, se ï lá yí bía le ï vaá wíoka lùè á à ká làa mia. ³ Ká le lùè vaá wíokaa wó, á ï binií ɓueé fé mia, à mi vaa páani keení làa mi hen na á ï ì keñ yi. ⁴ Mi zū ho wǎhú na wee va hen na á ï wà à va yi.»

⁵ O o Toma bía nɔn wo yi: «Núhúso, bïo wa yí zū ũ veení, á wa à zūr ho wǎhú kaka?» ⁶ O o Yeesu bía nɔn wo yi: «Ìnén lé yia lé ho wǎhú, á lé ho tũiá poni ɓànso, lé ìnén le mukāñi binbirí wee lé cón. Nùpue yí dà máa va a Maá cón ká ɓànso yí ló ï wán.»

⁷ Ká mi lá zū mi, ó o Maá á mi mún n̄ zūr̄. Hã làa na kà wán, ó o Maá mi zū, á m̄n wo.» ⁸ O o Filiipu bía n̄n o Yeesu yi: «Núhũso, zéeni a Maá làa w̄n, á b̄n w̄ã à yí w̄n.» ⁹ O o Yeesu bía n̄n wo yi: «Éee! Filiipu, ìnén wi làa mia míana, à ù pá yí zū mi le? Yia m̄n mi, se b̄nso m̄n o Maá. Á fo t̄n le ì zéeni a Maá làa fo le we? ¹⁰ Á le fo yí tà le ìnén páania là a Maá ó o Maá páania làa mi lon? Hã b̄oní na á ì wee bío na mia á ìnén yí te. Hã b̄oní mu wee lé o Maá na wi làa mi c̄n. Lé orén wee wé bío ó o s̄i vá yi. ¹¹ Mi tà bío á ì bía n̄n mia yi le ìnén páania là a Maá ó o Maá páania làa mi. Ká b̄n mía à mi pá w̄ã tà mu bè-wénia na á ì wó á mi m̄n bío yi. ¹² Le ì m̄ ho t̄iá na mia: Yia dó mí s̄i m̄i, á b̄nso ò wé hã wárá na á ì wee wé b̄n s̄i. O yáá à wé h̄a po h̄n, lé bío á ì wee va a Maá c̄n. ¹³ Á bío búenb̄un na mi wé è fio ì yèni yi á ì wé, bèra a na ò o Maá yèni lé ìnén na lé o Za p̄nká yi. ¹⁴ Ká mi wé flora bío búí ì yèni yi, á ì wé mu.»

O Séenilo veere naló bio

¹⁵ «Ká mi wa mi, á mi wé è bè bío á ì henía n̄n mia yi. ¹⁶ Á ìnén á à fio o Maá yi, ó o na a Séenilo veere mia, ò o wé keñ làa mia f̄ééé. ¹⁷ O Séenilo mu lé le Dónbeen̄ Hácírí t̄iá poni b̄nso, dén na á ho ðím̄jása yí dà máa yí, lé bío á 6a yí máa mi le, á yí zū le. Minén bán zū le, lé bío le wi làa mia, á khií keñ mia.

¹⁸ «Ì máa día á mi máa wé lòn híiminí, ì ì b̄nì ì 6uen mi c̄n. ¹⁹ Hen làa c̄inú ká ho ðím̄jása máa mi mi, ká minén bán n̄ mi mi, lé bío á le muk̄n̄ binbir̄i wi m̄i á minén le muk̄n̄ binbir̄i mún n̄ wé yi. ²⁰ Ká mu p̄ah̄t̄ khií d̄n, á mi ì zūr̄ le ìnén páania là ì Maá, á minén páania làa mi, á ìnén

páanía làa mia. ²¹ Yia wee pa í bióní na á ì bò henía bío, á wee bè há yi, wón lé yia wa mi. I Maá á à wań yia wa mi, á ínén mún ñ wań bànsò, á wé è zéení ìten làa wo.»

²² O o Zúdaa, yia wi mí dòn làa Zúdaa Isikariote, bía nòn wo yi: «Fo ò wé kaka à zéení ùten làa wén ká fo máa zéení ùten lè ho ñmíjása?» ²³ O o Yeesu bía nòn wo yi: «Yia wa mi, wón wee bè bío á ì wee bío yi. I Maá á à wań bànsò, á ì Maá làa mi á à buen bànsò cón, á buéé kéń làa wo. ²⁴ Yia yí wa mi, wón yí máa bè í bióní yi. Há bióní na á ì wee bío kà yí ló ínén í beere yi. Mu lé í Maá na tonkaa mi á há ló yi.

²⁵ «Í bía bío kà nòn mia ho pãahũ na á ì wi làa mia. ²⁶ Eε ká a Séenílo na lé le Dónbeenĩ Hácírí, ñio ó o Maá Dónbeenĩ á à tonka í yèni yi, dén wé è kení mia lè mu bío búenbúen, á à bíní ì leéka mia lè mu biowa búenbúen na á ì bía nòn mia.

²⁷ «Í wee lén, ká í màhá a na ho héerà mia. I héerà lé hĩa á ì wee na mia. Ho wi mí dòn lè ho ñmíjása héerà. Mi yí le mi yilera yáa. Mi yí zón. ²⁸ Mi já à ì bía le í wee lén, ká í bíní ì buen mi cón. Mi lá wa mi, se bío á ì bía le í va a Maá cón á mi sĩa lá à wa bío yi, lé bío ó o Maá po mi. ²⁹ Í bía mu nòn mia há làa na kà wán, ká mu biowa mu wéró ñn yí ñn, bèra a na, ká mu khíi ñn, à mi wíoka dé mi sĩa mi. ³⁰ Í máa bíní máa bío bióní cèrèè làa mia, lé bío á ho ñmíjása na kà jũhũso wà a buen. O yí yú pánká í wán. ³¹ Eε ká ho ñmíjása ko ba zũn le í wa a Maá, á bío ó o bò henía nòn mi lè bún á ì wee wé. Mi lii híní, mi wa lén hen.»

O Yeesu lé ho èrészén v̄indèε binbiri

¹ O Yeesu bía: «ĭnén lé ho èrészén v̄indèε binbiri, ká ĭ Maá lé ho èrészén v̄indèε b̄anso. ² Ká lakahó na can mi ĩ à ho yí máa ha, ó o ò kúii ho. Ká h̄ia wee ha, h̄s̄n búenbúen ó o wee kí, à h̄a wíoka wé ha lè mí sòobéε. ³ Làa b̄un síi á minén d̄enía wee ce vó lòn lakara na ɓa kú ĭ k̄aránlò na á mi tà yi b̄io yi. ⁴ Mi páaní làa mi, á ĭ mún ñ páaní làa mia. Lakahó yí dà máa ha bia ká ho yí can le v̄indèε yi. Làa b̄un síi, ká minén mún yí páanía làa mi, á le Dónbeenĭ Hácírí b̄ia máa k̄eń mia.

⁵ «ĭnén ka lòn v̄indèε, ká minén ka lòn lakara. Yia páanía làa mi, á ĭnén páanía làa wo, á wón b̄anso á le Dónbeenĭ Hácírí b̄ia á à k̄eń yi c̄èrèε. ĭnén b̄io níi mía, á mi yí dà d̄eε woon máa wé. ⁶ Yia yí páanía làa mi ka lòn v̄indèε lakara na ɓa kúiora lée kúaará. Ká h̄a lakara mu hon à ɓa khuui h̄a bè mín wán à dé ho d̄h̄u yi c̄í. ⁷ Ká mi páanía làa mi, á wee bè ĭ b̄ioní yi sese, à b̄io mi wee c̄a, à mi fio, á mi ì yí mu. ⁸ Ká le Dónbeenĭ Hácírí b̄ia wi mia c̄èrèε se mu wee z̄eení le mi lé ĭ ñi-kenínia binbirí, á ɓa nùpua búenbúen á à mi ĭ Maá cùkú mu b̄io yi. ⁹ Làa b̄io ó o Maá waráa mi, lé b̄un b̄an síi á ĭnén mún waráa mia. Mi páanía làa mi, á mi ì wíoka à z̄ur̄i b̄io á ĭ waráa mia. ¹⁰ Ká mi wee bè b̄io á ĭ bò henía yi, se mi páanía làa mi á mi ì z̄ur̄i b̄io á ĭ waráa mia b̄io, làa b̄io ĭnén páanía là a Maá á z̄u b̄io ó o waráa mi, lé b̄io á ĭ bò b̄io ó o bò henía yi.

¹¹ «ĭ b̄ia b̄un ñon mia, bèra a na à ĭnén sí-wεε b̄an síi à k̄eń mia, à mi sí-wεε ñii sí. ¹² B̄io á ĭ ì hení á à na mia lé b̄io k̄a: Mi warí mín làa b̄io á ĭ waráa mia b̄io síi. ¹³ Nùpue na dà à warí mín b̄onlowà á à poń yia ñon mí mukāñi ɓa b̄io yi wón mía. ¹⁴ Ká mi wee bè b̄io á ĭ bò henía ñon mia yi, á mi ì wé wán b̄onlowà.

¹⁵ I wãa máa bĩnĩ máa ve mia làa ton-sáwá, lé bĩo ó o ton-sá yĩ zũ bĩo ba nũhũso wee wé. Mi lé wàn bõnlowà, lé bĩo á bĩo ó o Maá bía nòn miĩ búenbúen á ì fɛera nòn mia. ¹⁶ Minén yĩ léra mi. Inén lé yĩa hueekaa mia á tonkaa, à mi lén vaa wé hã wára na se, hĩa le Dónbeenĩ Hácírĩ bia wee mi yĩ, á bĩo á à mĩa, bèra à na ká bĩo mi wee flo o Maá cõn ì yèni yĩ à mi yĩ mu. ¹⁷ Bĩo á ì ì wíoka à hení á à na mia lé bĩo kà: Mi warĩ mín.»

Ho ðĩmĩnása jina a Yeesu lè mí nĩ-kentnia

¹⁸ «Ká ho ðĩmĩnása jina mia, à mi zũn le ba jina mi ló mia. ¹⁹ Ká minén lè ho ðĩmĩnása lá lée dà-kéní, á ba lá à warĩ mia làa bĩo ba waráa bĩo bĩo sã ba yĩ. Bĩo nòn á ho ðĩmĩnása jinanáa mia, lé bĩo á ì hueekaa mia á mi wi mí dòn làa ba. Mi bĩo wãa yĩ sã ho ðĩmĩnása yĩ. ²⁰ Mi liinĩ mi hácírĩ bĩo á ì bía nòn mia wán: «Ton-sá na po mi nũhũso wón mĩa.» Ká inén á ba beéra lò, á minén á ba mún ò beé lò. Ká ba bò bĩo á ì kàráanna làa ba yĩ, á ba mún ò bè minén kàránlò yĩ. ²¹ Eé ká lé inén bĩo yĩ á ba wé è beéráa mi lò, lé bĩo ba yĩ zũ yĩa tonkaa mi. ²² Bĩo á ì buara á bueé bía làa ba á ba pá, lé bũn nòn á mu bè-kohó bĩo wee mi léera ba yĩ. A bĩo kà wán, á ba wãa yĩ dà máa bío le mí yĩ zũ mu. ²³ Yĩa jina mi, se wón mún jina ì Maá. ²⁴ I lá yĩ wó wára na á nĩ-veere yĩ dà máa wé hũúu ba tĩahũ, á se bè-kohó bĩo máa mĩ máa léé ba yĩ. Eé ká bĩo ba mòn mu mí cúee, à ba pá jina inén, á jina ì Maá. ²⁵ Eé ká bĩo túara ba làndá yĩ á ko mu wé à jii sí: «Ba jina mi ká mu nũhũ jòn mĩa.»*

* **15:25** Mi loĩ Lení vũahũ (Psaumes) 35.19; 69.5

26 «O Séenílo khíi buen. Orén lé le Dónbeenĩ Hácirí tũíá poni bânso. I ì tonka a, ó o ò lé ĩ Maá cón á à buen. Ká a khíi buara ó o buee mĩ ho tũíá ĩ jii. 27 A minén mún wé è mĩ ho tũíá ĩ jii, lé bĩo mi wi làa mi hàrĩ ĩ tonló búakáro pãahũ.»

16

1 «Ĩ wee bío bũn na mia à mi yĩ bĩnĩ ĩ món. 2 Mi kàránló zĩnĩ zoró á ba khíi wé è hè làa mia. Hàrĩ pãahũ búĩ khíi dã, á bĩa wee búe mia pá à leéka le mí wee sá na le Dónbeenĩ yi kà sii. 3 Ba à wé mu lé bĩo ba yĩ zũ a Maá Dónbeenĩ, á mún yĩ zũ ĩnén 4 Ká ĩ wee bío mu làa mia bèra a na ká ba khíi hĩnɔn wee wé mu, à mi bĩnĩ leéka le ĩ bĩa mu nɔn mia. I tonló búakáro pãahũ, á ĩ yĩ bĩa mu làa mia, lé bĩo á ĩ lá wi làa mia.»

Le Dónbeenĩ Hácirí bè-wénia

5 «Hã làa na kà wán, á ĩ bĩnĩa wee va yĩa tonkaa mi cón, á mi tãhũ á nĩ-kénĩ kà yĩ tũara miĩ le lé wen á ĩ wee va yi? 6 Eε ká lé bĩo á ĩ bĩa mu nɔn mia lé bũn wee vá mia. 7 Ká mu bèn lé ho tũíá á ĩ mĩ á à na mia: Mu sũaanĩ minén cón à ĩ lén. Ká ĩ yĩ wà, ó o Séenílo máa buen mi cón. Eε ká ĩ van, á ĩ ì tonka a ó ò buen mi cón. 8 Ká a khíi buara, ó o buee zéení lè ho ðĩmĩjãsa le ba wee vĩnĩ mĩten mu bè-kora, làa bĩo téréna, lè le Dónbeenĩ cítii bĩo ðáńĩ yi. 9 O ò zéení le ba wó mu bè-kohó, lé bĩo ba yĩ dó mí sĩa miĩ. 10 O ò zéení le ĩ téréna bĩo á ĩ wee va a Maá cón á mi máa bĩnĩ máa mi mi bĩo yi. 11 Le Dónbeenĩ cítii bĩo ðáńĩ yi, o ò zéení le le Dónbeenĩ ðènía cítio ho ðĩmĩjã na kà jũhũso á sĩnĩa jũhũ.

12 «Bìo cèrèè á ĩ lá wi à ĩ bío na mia, ká ĩ ðĩnĩ máa bío mu lé bĩo mu here po mia. 13 Ká le Dónbeenĩ

Hácírí tũíá poni bânso khíi 6ueé dãn, á le è wé á mi ì zũn le Dónbeenĩ tũíá poni 6úen6úen. Hã bioní na le è bío máa lé lerén mí bεεre cón. Ká bïo le ɲá ĩ cón 6úen6úen lé bũn á le khíi bío, á à bue bïo ko à mu 6uen bío. ¹⁴ Le è zéení ĩ cùkú lé bío le è lá bío á ĩ le le zéení á à bue è na mia. ¹⁵ Bïo bïo sã a Maá yi 6úen6úen bío sã miĩ, lé bũn nɔn á ĩ wee bíoráa mu na mia le le è lá bío á ĩ le le zéení 6úen6úen á à bue è na mia.»

Mi yara sèró món mi s̄a á à wa

¹⁶ «Hen làa c̄inú ká mi máa mi mi, ká c̄inú bũn món á mi ì b̄iní ì mi mi.» ¹⁷ O o ñĩ-kenínia nùwã yɛn wee bío mín yi: «Bìo kà kúará léé webio coon? O bía: «Hen làa c̄inú ká mi máa mi mi, ká c̄inú bũn món á mi ì b̄iní ì mi mi» làa bío ó o b̄inía bía: «Bìo á ĩ wee va a Maá cón.» ¹⁸ Ho c̄inú na ó o wee bío bío kúará léé webio? Wa b̄ɛnt̄ɛn yi zũ bío ó o wee bío.»

¹⁹ Bïo ó o Yeesu zũna le 6a wi 6a tũa wo yi, ó o bía nɔn 6a yi: «Bìo á ĩ bía le hen làa c̄inú ká mi máa mi mi, ká c̄inú bũn món á mi ì b̄iní ì mi mi, lé bũn bío yi á mi wee tũakaráa mín yi le? ²⁰ Awa, le ĩ m̄i ho tũíá na mia: Mi khíi wé è wá ká mi ì zúnzúrá ká ho d̄im̄ɲása bán wee zãmaka. Mi yara khíi sè, èé ká mi yara sèró mu màhã á à yèrèmə à wé le s̄i-wεε. ²¹ Hen ká a hãa wee te à mu wé le lònbee o wán hón p̄ahũ so yi. Ká a ton vó, ò o s̄i wa, lé bío ó o yú a kúnkúza. O wé nɔnsã le lònbee na yú a yi. ²² Minén mún bío ka kà. Bío kà wán, á mi yara sò, èé ká ĩ b̄iní ì mi mia, hón p̄ahũ so ká mi s̄a á à wa. Dén s̄i-wεε so á nùpue máa hè yi làa mia. ²³ Ká dén wizonle so khíi dãn, á mi máa b̄iní máa tũa miĩ làa bío 6úí. Le ĩ m̄i ho tũíá na mia: Bío 6úen6úen na mi khíi fio o Maá cón ĩ yèni yi ó o ò na mia. ²⁴ Mi

lá ðìn yí flora bïo búí ì yèni yi. Mi wé fio, á mi ì yí, bèra a na à mi sí-wεε jii sí.

²⁵ «Í wà hã wàhio á bíaráa bïo kà búenbúen non mia. Ká pãahũ búí khíi dã, ká í máa wé è wà wàhio máa na mia. Í khíi wé è bío bïo ciran o Maá wéréwéré á à na mia. ²⁶ Ká hón pãahũ so khíi dãn, á mi wé è fio o Maá Dónbeenĩ yi ì yèni yi. Í máa bío máa na mia le ì wé è fio o Maá mu yi mi bïo yi. ²⁷ Mu bon. O Maá Dónbeenĩ mí bæere wa mia, lé bïo mi wa mi á tà le ì ló a cón bïo bon á buara. ²⁸ Í ló a cón á buara ho ðímíjã yi. Bïo kà wán, á ì wee lé ho ðímíjã yi á à bíní ì va a Maá cón.» ²⁹ O o ñi-kenínia bía non wo yi: «Ó, o! Fo màhã wãa wee bío làa wεn wéréwéré ká fo máa wà wàhio. ³⁰ Bïo kà wán, á wa wãa zũ le fo zũ mu bïo búenbúen. Ú màkóo mía à ù pa le o búí tùa foñ. Bũn lé bïo non á wa tà le fo ló le Dónbeenĩ cón bïo bon.» ³¹ O o Yeesu bía non ba yi: «Mi tà mu hã laà na kà wán le? ³² Εε ká ho pãahũ lua, ho yàá buée dãn vó, ká mi ì kénná á à lén mĩn júná yi á à díã mi ì dòn. Εε ká í mía ì dòn, o Maá Dónbeenĩ wi làa mi. ³³ Í bía bũn búenbúen non mia bèra a na à mi yí ho hээрà mi páaníló làa mi bïo yi. Mi lò ò be ho ðímíjã pánkã-sũmáa níi yi, εε ká mi hení mi síã, lé ì dàina hã.»

17

O Yeesu floró na ó o wó

¹ Bïo ó o Yeesu bía kà síi vó, ó o hóníã mí yahó ho wáayi, ò o bía: «Í Maá, ho pãahũ dãn. Wé zéení ínén na lé ù Za cùkú, bèra a na à ínén bèn mún wé zéení ùnén cùkú. ² Fo non ho pánkã miĩ ba nùpua búenbúen wán bèra a na à ì dàñ nanáa le mukãñ binbirĩ na máa vé bĩa búenbúen na fo kàràfáa miĩ

yi. ³ Le mukānī binbirī na máa vé lé à 6a zūn ūnén na lé le Dónbeenī binbirī na 6àn síi mía, à zūn ínén Yeesu *Krista na fo tonkaa. ⁴ I wó á 6a nùpua mən ū cùkú ho tá wán ho tonló na fo le í sá á í sá á ho nīi sú bio yi. ⁵ I Maá, bïo kà wán, á ū wé le í bīnī yí ho cùkú ū nīsánī, hĩa á í yú lè ho yahó ká bïo búu dīn yí léra.» ⁶ «Í zéénía ū bïo lè 6a nùpua na fo hueekaa ho dīmínása tlahū á kàràfáa miī. Ba bïo sã fon, ká fo kàràfáa 6a miī, á 6a bò ū bioní yi. ⁷ Bïo kà wán á 6a zū le bïo búenbúen na fo nən miī á ló ūnén ū bæere cón. ⁸ Mu bon. Hã bioní na ū nən miī lé hĩa á í fɛera nən 6a yi. A 6a tà hã yi. A 6a zūna kénkén le ínén ló ū cón buara, á tà le ūnén lé yĩa tonkaa mi.

⁹ «Í yí máa fio fon ho dīmínása búenbúen bio yi. Bĩa fo kàràfáa miī lé bán á í wee fio bio yi, lé bio 6a bïo sã fon. ¹⁰ Bĩa búenbúen na bïo sã miī á bio sã fon, á bĩa búenbúen na bïo sã fon á mún bio sã miī, á í cùkú wee mi 6a yi. ¹¹ Inén bīnía wee buen ū cón, í wãa máa keí ho dīmíná yi, ká 6arén bán wi ho yi. I Maá na 6àn síi mía, pa 6a yi lè ū pánká, hĩa fo nən miī, bèra a na à 6a wé le dà-kéní làa bïo á ūnén làa mi lé le dà-kénínáa. ¹² Bïo á í hĩa wi làa ba, á í wó á 6a bò bio á ūnén karáa yi, ū bïo na fo le í zéení. I pan 6a bïo á harí nī-kéní yí vūnun, ká mu yínɔn yĩa ko ò o ví, bèra a na à bïo túara le Dónbeenī bioní vūahū yi à nīi sí. ¹³ Hã laà na kà wán á í bīnía wee buen ū cón, ká bïo á í pá wi ho dīmíná yi, á í wee bío hã bioní na ká búenbúen, bèra a na à 6arén mí bæere yí le sí-wɛɛ na á í yú á le nīi sú 6àn síi. ¹⁴ Ū bioní á í fɛera nən 6a yi. Ká ho dīmínása màhã nina 6a, lé bio 6a bio yí sã ho dīmíná yi làa bio á ínén bio yí sánáa ho yi. ¹⁵ I yí le ū lén 6a ho dīmíná yi, ká ū màhã kání 6a o *Satāni nīi yi. ¹⁶ Ba bio yí sã ho

đímíjǎ yi làa bǐo á ínén bǐo yí sǎnáa ho yi. ¹⁷I Maá, wé à ǎa bǐo sǐ foñ búenbúen ũ tǔiá poni pánká yi. Mu bon, ũ bioní lé ho tǔiá poni. ¹⁸Bǐo fo tonkaa làa mi ho đímíjǎ yi, lé bǔn á ĩ mún wee tonkaráa ǎarén ho yi. ¹⁹Inén ĩ bεεre nǎn ĩten foñ búenbúen ǎa bǐo yi, bèra a na à ǎarén ǎèn mún na mítén foñ búenbúen ũ tǔiá poni pánká yi.

²⁰«ĭ yí máa fio foñ ǎia dó mí sǎa miǐ bǐo yi mí dòn. Ká ǎia á à dé mí sǎa miǐ ǎa bioní pánká yi, á ĩ mún wee fio bǐo yi. ²¹I wee fio foñ bèra a na à ǎa búenbúen wé le dà-kéní. I Maá, làa bǐo á ũnén páanía làa mi, á ínén páanía làa fo, mún wé le ǎarén páaní làa wen, bèra a na à ho đímíjǎsa zǔn le lé ũnén tonkaa mi. ²²Bǐo fo wó ũ cùkú wee mi miǐ, lé bǔn ǎàn síi á ĩ mún wó ũ cùkú mu wee mi ǎa yi, bèra a na à ǎa wé lé dà-kéní làa bǐo á ínén làa fo léé dà-kénínáa. ²³Mu bon, ínén páanía làa ba, á ũnén páanía làa mi. Bǔn wó bèra a na à ǎa páaníló làa wen jii sí, à ho đímíjǎsa zǔn le lé ũnén tonkaa mi, á fo wa ǎa làa bǐo fo waráa mi. ²⁴I Maá, ǎia fo kàràfáa miǐ á ĩ wi à ǎa kɛn hen na á ínén ñ kɛn yi, bèra a na à ǎa mi ĩ cùkú, ho cùkú na fo dó miǐ lé bǐo fo wara mi ká ho đímíjǎ đĩn yí léra. ²⁵I Maá na téréna, ho đímíjǎsa yí zǔ fo, ká ínén wón zǔ fo, á ǎia fo kàràfáa miǐ zǔ le lé ũnén tonkaa mi. ²⁶I zéení ũ bǐo làa ba á ǎa zǔ fo. I pá à wíoka wé è zéení mu làa ba, bèra a na à bǐo fo wa le ínén, à dén waminí so mún wé mi ǎarén yi, à ínén làa ba páaní.»

O Yeesu wiiro bio
(*Matiye 26.47-56; Maaki 14.43-50; Luki 22.47-53*)

¹ Bïo ó o Yeesu flora wó, ó o Yeesu lè mí nì-kenínia hínòn ló lée wà, á vaá káa ho Sedoron bonconí. Vĩnsia buahó búí wi bín ó o vaá zon yi làa ba. ² O Zudaa na à dé o ò na zū ho lahó mu. Lé bïo ó o Yeesu lá dàn buen bín lè mí nì-kenínia. ³ Ho *Oroomu dásíwá kuure lè ba parowà na ba yankarowà núnása lè ba *Farizíewa tonkaa, lé bán ó o Zudaa mu wáa dú yahó buararáa hã vĩnsia buahó mu yi. Ba nùpua mu buan hã flntéena, lè hã kãaní na ba zánia, lè hã fio sía. ⁴ Bïo ó o Yeesu zū bïo á à sá a yi búenbúen, ó o vá buéé bó ba yi, ò o tùara: «Lé o yén mi wee cà?» ⁵ A ba bía nòn wo yi: «Lé o Yeesu, o Nazareete nni.» O o Yeesu le mu lé mínén. Bún wee wé ká a Zudaa na dó a nòn wi bín làa ba. ⁶ Bïo ó o Yeesu bía le mu lé mínén, á ba ló lè mí món á lée lùiorá. ⁷ O o Yeesu tùara ba yi mu cúa-nun nii le lé o yén á ba wee cà. A ba le lé o Yeesu, o Nazareete nni. ⁸ O o Yeesu bía nòn ba yi: «Í mà mu nòn mia le mu lé ínén. A bïo mu lé ínén mi wee cà, á mi wáa día bía kà le ba lén.» ⁹ O Yeesu bía bún bèra a na à le bíoní na ó o bía à jii sí: «Bia á ũ kàrafáa mií, á hàrí nì-kéní á í yí vĩinía.» ¹⁰ Mu wee wé ò o Simòn Piere buan ho khà-tóní. O o dèenía dò ho, á hà lè le *Dónbeení yankarowà nùhúso beení ton-sá nín-tiání jikãahú kúio. O ton-sá mu yèni ba le Malekuusi. ¹¹ O o Yeesu bía nòn o Piere yi: «Dé ũ khà-tóní mí lóorè yi. Fo wee leéka le í máa tà le lònbee na á í Maá le le yí mi lon?»

Ba buan o Yeesu vannáa o Aana cón
(*Matiye 26.57-58; Maaki 14.53-54; Luki 22.54*)

¹² A 6a dásíwá lè mí jùhũso, lè 6a *zúifùwa júnása parowà wáa wĩira a Yeesu á can. ¹³ A yĩa 6a 6uan wo vannáa cǎn ho yahó lé o Aana. O Aana mu lé o Kayiifu 6àn hio báa. Wón Kayiifu so lé le *Dónbeenĩ yankarowà jùhũso le lúlúure mu yi. ¹⁴ Lé orén hĩa zéenia 6a zúifùwa júnása, le mu sũaaní ò o nùpue nĩ-kéní hí mu nĩpomu 6úen6úen bĩo yi.

O Piere pǎ le mí yínǎn o Yeesu nĩ-kenínii

(Matiye 26.58, 69-70; Maaki 14.54, 66-68; Luki 22.55-57)

¹⁵ O Simǎn Piere lè mí nĩnza nĩ-kenínii 6úí bò a Yeesu mǎn. O nĩ-kenínii mu lè 6a yankarowà jùhũso zũ mín. Lé bũn nǎn ó o dàrina yòó zonnáa 6a yankarowà jùhũso zĩ-beenĩ lún yi là a Yeesu. ¹⁶ O o Piere wón dǎn ho khũuhũ ho zũajii. Ká a nĩ-kenínii na so, yĩa lè le Dónbeenĩ yankarowà jùhũso zũ mín, wón bĩnía yòó ló á lée bía là a ton-sá hĩa na pan ho zũajii, ò o fó a Piere zonnáa. ¹⁷ O o ton-sá hĩa na lá pan ho zũajii wáa tũara a Piere yi: «Ũnén so yínǎn o nĩ mu nĩ-kenínii 6úí le?» O o Piere bía: Ƴ yínǎn o nĩ-kenínii 6úí. ¹⁸ Bĩo le tènĩ wi, á 6a ton-sáwá lè 6a parowà zǎnía hã hĩa wee huee, ó o Piere mún páanía wee huee làa ba.

O Aana túakaa o Yeesu yi

(Matiye 26.59-66; Maaki 14.55-64; Luki 22.66-71)

¹⁹ Le Dónbeenĩ yankarowà jùhũso wee tũa o Yeesu yi, là a nĩ-kenínia bĩo làa bĩo ó o wee kàrán lè 6a nùpua dǎnĩ yi. ²⁰ O o Yeesu bía nǎn wo yi: «Ƴ bía mu wéréwéré 6a zãamáa yahó. Pãahũ lée pãahũ, á Ƴ lá wee wé kàrán 6a nùpua 6a zúifùwa kàránló

zíní yí lè le *Dónbeenĩ zĩ-beenĩ lún yí, hen na 6a zúifùwa wee wé kúee mín wán yí. Í yí sà íten yí wóráa bío 6úí. ²¹ Lée webio nɔn fo wee tũaráa mií? Tũa bíá pá í bíoní yí. Bán zũ bío á í bíá.»

²² Bío ó o Yeesu bíá búñ, á 6a parowà ñi-kéní 6úí na dín o ñisáńí dó a sáahó yí, ò o bíá nɔn wo yí: «Lé làa búñ á ù ko à ù bío sínáa le Dónbeenĩ yankarowà ñúhũso le?» ²³ Ó o Yeesu bíá nɔn wo yí: «Ká í bíá khon, à ù zéení hen na á í bíá khon yí. Ká í 6èn bíá se, á lée webio nɔn á fo vɛnanáa mi.» ²⁴ Ó o Aana wáa le 6a 6ua a Yeesu varáa le Dónbeenĩ yankarowà ñúhũso beenĩ Kayiifu cǎn ká a pá can.

O Piere tɛn pǎ le mí yínɔ́n o Yeesu ñi-kenínii

(Matiye 26.71-75; Maaki 14.69-72; Luki 22.58-62)

²⁵ Búñ wee wé ká a Simɔn Piere pá wi ho lahó dà-kéní na ó o lá wi yí á wee huee ho dǎhú. Ó o 6úí bíá nɔn wo yí: «Ũnén so yínɔ́n o ñi mu ñi-kenínii 6úí le?» Ó o Piere pǎ ò o bíá: «Ínén yínɔ́n o ñi-kenínii.» ²⁶ Búñ món á le *Dónbeenĩ yankarowà ñúhũso beenĩ ton-sá ñi-kéní na te mín làa yĩá ó o Piere hà ñikǎahú kúio á bíá nɔn wo yí: «Í so yí mɔn fo là a ñi mu há vɛnsɛa 6uahó yí le?» ²⁷ Ó o Piere tɛn pǎ mu. Mí lahó yí ó o kò-béε wá.

Ba 6uan o Yeesu vannáa o Pilaate cǎn

(Matiye 27.1-2, 11-14; Maaki 15.1-5; Luki 23.1-5)

²⁸ Ba *zúifùwa ñúnása wáa fó a Yeesu o Kayiifu cǎn vannáa o *Oroomu ñi *Pilaate zĩ-beenĩ yí, yĩá ho Oroomu béε bàrá ho Zudee kǎhú ñúhú wán. Mu wó há tá-tĩa yí. Bíá bò là a Yeesu mí béεre yí zon le zĩi yí. Lé bío 6a wi 6a 6ua míten sese le Dónbeenĩ

yahó à díráa ho Paaki sánú ká 6a wee ce. ²⁹ Lé bǔn te bǐo ó o Pilaate lóráa 6a cǔn ho khǔuhǔ á lée tǔara 6a yi: «Lé mu yén á mi le o nǐi mu wó khon bǐo yi?»

³⁰ A 6a bía: «O lá yí wó yí khon se wa yí 6uan wo yí 6uararáa ũ cǔn.» ³¹ O o Pilaate bía: «Mi bǐnǐ lén làa wo. Mi vaa cítí o à héha lè mi làndá.» A 6a bía: «Mi yí nǎn nǐi wɛn le wa 6úe nùpue.» ³² Mu wó ká sǐi à le biónǐ na ó o Yeesu bía á zééníánáa bǐo o ò híráa sǐi, à nǐi sǐi.*

³³ O o Pilaate wǎa yèrémáa yòò zon le zǐ-beenǐ yi ò o le 6a 6ua a Yeesu 6úee zoráa. Bǐo ó o Yeesu 6úee zon ó o tǔara a yi: «Lé ũnén lé 6a zúífùwa bée le?»

³⁴ O o Yeesu bía nǎn wo yi: «Fo zǔna mu ũten bía lée, tàá lé 6a 6úí bía í bǐo nǎn fon?» ³⁵ O o Pilaate bía: «Ínén so lée zúífù le? Mǐn sǐi nùpua lè mǐn yankarowà núnása lé bía dó fo í nǐi yi. Lée webio á fo wó?»

³⁶ O o Yeesu bía nǎn wo yi: «Í béeñǐ bǐo yí sǎ ho ðímǐná na ká yi. Ká mu bǐo lá sǎ ho ðímǐná na ká yi, se í nùpua lá à híñí ì fi há fio à í yí yí yí zo 6a zúífùwa núnása níní. Ée ká 6úee, ínén béeñǐ yínǎn ho ðímǐná na ká béeñǐ.» ³⁷ O o Pilaate bía nǎn wo yi: «Á fo lé o bée lon, tàá?»

O o Yeesu bía nǎn wo yi: «Lé ũnén ũten bía mu, í lé o bée. Í 6úee ton ho ðímǐná yi à zéení ho tǔiá poni lè 6a nùpua. Yia bǐo sǎ ho tǔiá poni yi wón wee nǐi bǐo á í wee bío.» ³⁸ O o Pilaate tǔara a yi: «Tǔiá poni lée webio?»

(Matiye 27.15-31; Maaki 15.6-20; Luki 23.13-25)

Bǐo ó o bía bǔn wó ó o tǐn ló lée yú 6a zúífùwa á bía nǎn 6a yi: «Ínén cǔn ó o nǐi mu yí wó yí khon bǐo woon yi. ³⁹ Hen ká ho *Paaki sánú sansan dǔn, à mi

* **18:32** Hen ká 6a zúífùwa le mí ì 6úe o nùpue, à 6a lèeka a lè há huaa. Ká ho Oroomusa le mí ì 6úe o nùpue, à 6a 6úee wo ho kùrùwá wán.

le 1 lén o kàsó nǐ búí díá. Awa, á mi wi à 6a zúífùwa béé lé yǎ à ǐ díá le?» ⁴⁰ A 6a wee bío na a yi ká 6a wǎamaka: «Bùéé! Yí díá wón. O Barabaasi lé yǎ á ũ lén díá.» O o Barabaasi nǎn hǎa lé o nǐ-kǎanii.

19

¹ O o *Pilaate wǎa nǎn le nǐi 6a dásíwá yi le 6a 6ua a Yeesu lée ha le hǎ làbàaní. ² Ba dásíwá mu tá ho kírí le hǎ kíkara á dó a nǐhǔ yi, à 6a zǐnǐa wo le ho kán6un muhǔ.* ³ Ba wee 6uee dǐn o yahó ká 6a bío: «*Zúífùwa béé, Foó!» Ká 6a à dé o sáarà yi.

⁴ O o Pilaate tǐn zoó ló mí zǐ yi, á lée bíá nǎn 6a zúífùwa yi: «Àwa, ǐ bíá le 6a 6ua a 6uee léráa à mi zǔn le ǐnén cǎn o nǐi mu yí wó yí khon bío woon yi.» ⁵ O Yeesu 6a wǎa 6uan lóráa ho khǔuhǔ, ká hǎ kíkara kírí wi o nǐhǔ yi, á mún zǎ ho kán6un muhǔ. O o Pilaate bíá nǎn 6a zúífùwa yi: «Lé o nǐi mu na wǎa.» ⁶ Bío 6a yankarowà núnása le 6a parowà mǎn o Yeesu á 6a wee bío pǎnpǎn: «Búéé wo ho *kùrùwá wán! Búéé wo ho kùrùwá wán!» O o Pilaate bíá nǎn 6a yi: «Minén mi béere wǎa fé o vaa búéé ho kùrùwá wán. ǐnén cǎn ó o nǐi mu yí wó yí khon bío woon yi.» ⁷ A 6a zúífùwa bíá nǎn wo yi: «Warén làndá yi, ó o nǐi mu ko le ho búeró lé bío ó o le mí lé le Dónbeenǐ Za.»†

⁸ Bío 6a bíá ká wíokaa zǎnǐa o Pilaate làa sòobéé. ⁹ O o wǎa bò mín là a Yeesu yóó zon le zǐ-beenǐ yi, á

* **19:2** Ba bá-zàwa le 6a nǐ-beera lé bíá yánkaa dà hǎ sǐ-muna wee zǐ. Hǎ yàwá fù here. Hǎ kíríwá na wó le ho sǎnú 6a wee wé kúee 6a bá-zàwa núná yi à zéenináa 6a bá-zàmu pánká bío. Ká bío 6a wi à 6a zǎnǐa a Yeesu yi, á 6a yú ho kán6un muhǔ búí á 6a lá zǐnǐa làa wo á dó hǎ kíkara kírí o nǐhǔ yi. † **19:7** Mi loǐ Levii nùwá vǔahǔ (Lévítique) 24.16

zoó tùara a yi: «Lée wen ùnén wee lé yi?» Ó o Yeesu yí dó mí jii wo yi. ¹⁰ Ó o Pilaate wãa bía nòn wo yi: «Éee! Lé ìnén á fo le fo máa bíoráa le? Fo so yí zū le ũ díaró tàá ũ búεεró ho kùrùwá wán bàn pànká wi ìnén cón le?» ¹¹ Ó o Yeesu bía nòn wo yi: «Fo yí dà máa yí pànká ìnén wán, ká le Dónbeenĩ yí nòn ho foñ. Lé búñ nòn á yia dó mi ũ níi yi wékheró bùaa á po ùnén wékheró.»

¹² A lá búñ jii wán ó o Pilaate wãa wee cà bïo ó o ò díaráa o Yeesu ó o ò lén. Ká 6a zúifùwa wíokaa wee bío pónpón: «O nni na ká á fo díá ó o wà se fo yínón ho *Oroomu béε bàn bónlo. Núpue na le mí lée béε se wón wee penka lè ho Oroomu béε.» ¹³ Bïo ó o Pilaate já hñn bíoní so, ó o le 6a 6ua a Yeesu léráa ho khũuhũ à vaá dñní ho lahó na 6a le «Lún na hã hue-penlenwà bá yi.» Mu heberemu 6a le «Kabataa.» Lé hñn lahó so ó o Pilaate lée kará yi mí cítii fliníi. ¹⁴ Mu wó le wizonle na lée hñní ì wé 6a ho *Sabaa zon, ho *Paaki sánú díró pãahũ, ká le wii yòó fará. Ó o Pilaate wãa bía nòn 6a zúifùwa yi: «Lé mi béε na.» ¹⁵ A 6a wee bío pónpón: «Búe o! Búe o! Búεε wo ho kùrùwá wán.» Ó o Pilaate bía: «Mí wi à ï búεε mi béε ho kùrùwá wán kénkén le?» A le *Dónbeenĩ yankarowà òúnása bía nòn wo yi: «Wa béε búí mía ká mu yínón ho Oroomu béε.» ¹⁶ Ó o Pilaate wãa dó a 6a níi yi le 6a búεε ho kùrùwá wán.

O Yeesu húmú

(Matiye 27.32-56; Maaki 15.21-41; Luki 23.26-39)

A 6a dásíwá wãa fó a Yeesu. ¹⁷ Ba nòn o *kùrùwá wo yi, ó orén mí bæere pã á lóráa ho lóhó món, ho lahó na 6a le «Nún-6òkuee» yi. Mu heberemu á 6a

wee ve ho lahó mu làa «Kolokota.» ¹⁸ Lé hón lahó so ba búaa wo yi ho kùrùwá wán. Ba mún búaa ba nùpua nùwã ñun búí há kùrùwáwá wán làa wo. O ñi-kéní wi là a nín-tiáni, ká a ñi-kéní wi là a nín-káahó, ó orén zoó wi ho ñahú. ¹⁹ O Pilaate nòn le ñii le ba túa bío kà yòo búεε o Yeesu ñúhú yi ho kùrùwá wán: «Yeesu, NAZARÉETE ÑII, ZÚÍFÙWA BÉε.» ²⁰ Ba *zúífùwa cèrèε kàráanna bío túara a Yeesu ñúhú yi, lé bío ho lahó na ba búaa wo yi yí nàyi lè ho lóhó, á mu mún túara lè mu heberemu lè mu latenmu, lè mu kerεekimu.‡ ²¹ A le Dónbeení yankarowá ñúnása wà buara a Pilaate cón á buéé bía nòn wo yi: «Fo lá yí ko à ù túa <zúífùwa béε>, ká ù túa <o nùpue mu le mí le ba zúífùwa béε.>» ²² O o Pilaate bía: «Bìo á ï túara á à ñín làa bío mu ñinnáa.»

²³ Bío ba dásíwá búaa o Yeesu wó, á ba nùwã náa na búaa wo sankaa o sí-zínia á ká a báká na ba tá á bíiminí mía yi. ²⁴ Á ba dásíwá wee bío mín yi: «Mí yí le wa lèεka ho à sankaráa ho. Mí wa wé le ñún-síni bío à zúínáa yí ho ò sí yi.» Mu wó ká síi à le Dónbeení bíoní vūahú bío na túara à wé à ñii sí: «Ba sankaa í sí-zínia, á wó le ñún-síni bío à zúínáa yí á ï dà-zíni dà-kéní búí sá yi.»§ A bñn lé bío ba dásíwá bèn wó.

²⁵ Bĩa ñín bó a Yeesu kùrùwá yi, lé bòn nu, lè bòn nu bòn hínló, là a Mari, o Kolopaasi bòn háa, á séení a Mari na wee lé ho lóhó na ba le Makadala yi. ²⁶ Bío ó o Yeesu mòn mín nu, á mòn mí ñi-kenínii na ó o wa à wón ñín bòn nu ñisáni, ó o

‡ **19:20** Mu heberemu lé ba zúífùwa bòn bíoní, á mu latenmu lé ho Oroomusa bòn bíoní, ká mu kerεekimu dén lé le bíoní na ba dà wee bíoráa làa mín. Mu túara lè há bíoní bío ñin mu à ba búenbúen ñan mu wé kàran. § **19:24** Mí loñ Lení vūahú (Psaumes) 22.18

Yeesu bía nɔn mín nu yi: «Hǎa mu, lé ũ za na.»
 27 O o bía nɔn o nǐ-kenínii mu yi: «Lé mǐn nu na.» A
 wǎa lá hón pǎahǔ so ɲii wán, ó o nǐ-kenínii wǎa fó
 a á vaá buan.

28 Bǔn mǎn, ó o Yeesu wǎa zǔ le mu bǐo
 búenbúen ɲii sú, ó o bía bǐo kà: «Nu-hǎní dà mi»*, à
 síinínáa le Dónbeenǐ biónǐ vǔahǔ biónǐ ɲii. 29 Mu
 wee wé à dɛɛ búí bàrá sùaràa bǐn á sú là ho dǐvén
 bè-ɲia†, á ɓa dásíwá lá le dɛɛ na wee kǔiní mu
 ɲumu á cú le vǐndè-za búí na ɓa le *izoo pu bǔɛɛnǐ
 yi á zǐra ho dǐvén bè-ɲia yi yòó dá a Yeesu yi. 30 Bǐo
 ó o Yeesu yèera mu, ó o bía: «Mu bǐo búenbúen ɲii
 wǎa sú.» Bǐo ó o bía bǔn, ó o búera mí ɲúhǔ ò o
 húrun.

31 Mu wó le wizonle na lée hǐnǐ ì wé ho *Sabaa
 zoñ, à bǐo á hón Sabaa so lée Sabaa beenǐ‡, á
 ɓa zúifùwa ɲúnása yí wi à ɓa día bǐa ɓa búaa hǎ
 kùrùwáwá wán. A ɓa ɓueé fíora a Pilaate le o bío
 le ɓa fí ɓa zení à ɓa hí fùafùà à ɓa liiní ɓa. 32 A
 ɓa dásíwá wǎa ɓueé fù ɓa nùwǎ ɲun na ɓa búaa o
 nǐsǎa zení, 33 A ɓa le mí ì loñ ò o Yeesu húrun. Lé
 bǔn te bǐo ɓa yí fùráa o Yeesu zení. 34 Ká ɓa dásíwá
 nǐ-kení mǎhá pá cú a dòkóní là mí cànɓúá. A le
 cǎni là mu ɲumu dèɛnǐa ló bǐn. 35 Yǐa mà mu bǐowa
 mu tǔiá á mɔn mu mítén. Bǐo ó o wee mǐ bon. O zǔ
 kénkén le bǐo mí wee mǐ lé ho tǔiá poni. O wee mǐ
 mu tǔiá bèra a na à minén mún dé mi sía o Yeesu
 yi. 36 Mu bon. Mu wó kà bèra a na à bǐo túara le
 Dónbeenǐ biónǐ vǔahǔ yi à ɲii sí: «Hàrí o hǔule dà-

* **19:28** Mi loñ Lení vǔahǔ (Psaumes) 69.22; 22.16 † **19:29** Ho
 dǐvén bè-ɲia fù lé ɓa nǐ-khenia là ɓa dásíwá bè-ɲunii. Ho yàwá sí.
 ‡ **19:31** Ho Sabaa beenǐ: Ho Sabaa mu wi mí dòn là hǎ Sabaawa
 na ká lé bǐo ho lù mín yi là ho Paaki sǎnú.

kéní á yí fù.»^{§ 37} A mu mún pá bíníá túara: «Ba à fá mí yïo yïa 6a cú wán.»*

O Yeesu nùuló bïo
(*Matiye 27.56-61; Maaki 15.42-47; Luki 23.50-56*)

³⁸ Bïo á bïn wó khíina, ó o Zozεεfu na wee lé ho Arimatee lóhó yi á vaá flora a *Pilaate le o na le níi mí yi le mí lá a Yeesu sáníá vaá nùu. Orén mún lé o Yeesu ñi-kenínií búi, ká a màhá lá yí wi à mu zún lé bïo ó o wee zón 6a *zúifùwa júnása. O o Pilaate nòn mu níi wo yi. O o Zozεεfu wáa bueé lá a Yeesu ñi-hínmu. ³⁹ O o Nikodεεmu, yïa híá buara a Yeesu cón ho tïnàahũ búi yi, á mún buara. O buan mu bïo búi na sámu sí na wó lè ho mífiré á lúnkaa làa bïo 6a le alowεεsi á buararáa. Mu búenbúen yú há kiloowa bóní làa píru. ⁴⁰ O orén là a Zozεεfu páaníá lá a Yeesu ñi-hínmu à 6a kúaa mu bïo mu ho nùuló dèe wán á bá là a Yeesu ñi-hínmu, làa bïo 6a zúifùwa wee wé nùnúa mí ñi-hía. ⁴¹ Vinsíá buahó búi wi hen na 6a búaa o Yeesu ho *kùrùwá wán ñisání á bú-finle búi wi yi á nùpue dín yí nùuna yi. ⁴² Lé dén 6a dó a Yeesu yi, lé bïo mu zòn à 6a zúifùwa wee wíoka mítén á lée híní ì wéráa ho Sabaa, à le búure mu mún sùaráa yi bïn.

20

O Yeesu vèera
(*Matiye 28.1-10; Maaki 16.1-8; Luki 24.1-12*)

¹ Ho dimaasi zòn yïnbií bùiríi, ó o Makadala Mari wà van le búure wán. Mu wee wé ká ho tá pá ka yùíi. O o Mari mən à le hue-beeni na lá pon

§ 19:36 Mi loí Lení vūahũ (Psaumes) 34.20 * 19:37 Mi loí Zakari vūahũ 12.10

le búure jii á héra. ² O o lùwa vaá yú a Simôn Piere là a ñi-kenínii na ó o Yeesu wa, á bía nɔn ɔa yi: «Ba léra a Núhúso le búure yi, á wa yí zū hen na ɔa dó a yi.» ³ O o Piere là a ñi-kenínii na so wáa wà van le búure jii. ⁴ Ba mí nùwã jùn wee lùwí ká a ñi-kenínii na so màhã dàn lùwí po a Piere, ó o vaá dɔn ló a. ⁵ O o zoó búεera lora le búure yi, ó o mɔn ho nùuló dèε à le díá, ká a màhã yí zon. ⁶ O o Simôn Piere jɔn o mɔn ɔueé dɔn, á wón yòó zon le búure yi, á zoó mɔn ho nùuló dèε à le díá. ⁷ O mún zoó mɔn le nín-kéní na lá pon o yahó yi à le bun sese bàrá mí dòn, dén yí páania yí bàrá lè ho nùuló dèε. ⁸ O o ñi-kenínii na lá ɔueé dɔn ho yahó màhã yòó zon. Bío ó o mɔn mu ká, ó o tà le o Yeesu vèera bío bon. ⁹ Mu bon. Le Dónbeení bióní vūahú bía le o Yeesu ko ò o vèe, ká ɔa ñi-kenínia lá ñin yí zū le bióní mu kúará. ¹⁰ Bún mɔn á ɔa ñi-kenínia nùwã jùn bínia kšíɔn.

*O Yeesu zéenia miten là a Makadala Mari
(Matiye 28.9-10; Maaki 16.9-11)*

¹¹ Ká a Mari wón bínia ɔuara ɔueé ñin le búure jii wee wá. O wee wá ká a búεε loñ le búure yi. ¹² O o mɔn le Dónbeení tonkarowà na ló ho wáayi nùwã jùn na zã hã sí-poa. Ba kará ho lahó na ó o Yeesu ñi-hínmu lá wi yi. O ñi-kéní kará làa hen na ó o jùhú lá dó yi, ò o ñi-kéní kará làa hen na ó o zení lá dó yi. ¹³ A ɔa tonkarowà mu wee tùa o Mari yi: «Háa mu, léε webio nɔn fo wee wáráa?» O o Mari bía nɔn ɔa yi: «Ba ɔueé léra í Núhúso á í yí zū hen na ɔa dó a yi.» ¹⁴ Bío ó o Mari bía bún vó, ó o yèrémáa kšíi mɔn o Yeesu ò o ñin. Ká a màhã yí zūna a. ¹⁵ O o Yeesu wee tùa wo yi: «Háa mu, léε

webio nɔn fo wee wáráa? Lée wée á fo wee cà?»
 O o Mari wáa wee leéka le lé o vɛnsia buahó b̄anso
 wee tùa mí yi, ó o bía: «Hen ká lé únén buée lera
 a Yeesu mu à ù zéení hen na fo dó a yi làa mi, á ï
 vaá lá a.» ¹⁶ O o Yeesu von wo: «Mari!» O o Mari
 d̄enía zūna a, ó o von o Yeesu lè mu heberemu:
 «Arabunii!» Mu kúará le: «Nì-kàránlo.» ¹⁷ O o Yeesu
 bía nɔn wo yi: «Día mi. I d̄in yí yòora ï Maá c̄n.
 Lén vaa yí b̄ia dó mí s̄ia m̄i búenb̄uen, b̄ia lé wàn
 zàwa, à b̄io na ba yi le ï wee yòò ï Maá Dónbeen̄i na
 mún lé m̄in Maá Dónbeen̄i c̄n.» ¹⁸ O o Makadala
 Mari mu wáa wà vaá bía b̄io kà nɔn ba ñi-ken̄inia
 yi: «I m̄on o Nùh̄uso!» O o Mari lá b̄io ó o Yeesu bía
 á f̄era nɔn ba yi.

O Yeesu zéenia m̄iten lè mí ñi-ken̄inia

(Matiye 28.16-20; Maaki 16.14-18; Luki 24.36-49)

¹⁹ Ho dimaasi kéní kéní mu zon̄ z̄ih̄ũ, ó o Yeesu
 ñi-ken̄inia kúaa m̄in wán le z̄i b̄ui yi. Ba pon
 h̄a wonna búenb̄uen á dóka, lé b̄io ba z̄ana ba
 *z̄uíf̄uwa j̄únása. Ȳio buée t̄i, ò o Yeesu buée d̄in
 ba t̄lah̄ũ, ò o bía nɔn ba yi: «Le ho h̄erà k̄en̄ làa
 mia.» ²⁰ B̄io ó o bía b̄un vó, ó o zéenia mí n̄iní lè mí
 dòkóní làa ba. A ba ñi-ken̄inia s̄ia wan làa s̄ob̄éé
 b̄io ba m̄on o Nùh̄uso b̄io yi. ²¹ O o Yeesu t̄in b̄in̄ia
 bía nɔn ba yi: «Le ho h̄erà k̄en̄ làa mia. B̄io á ï Maá
 tonkaaráa mi ho d̄im̄iná yi, lé b̄un b̄an s̄ii á ïn̄en
 mún ñ tonkaráa mia.» ²² B̄io ó o bía b̄un vó, ó o
 p̄èera mí j̄ii s̄ons̄amu kúaa ba wán ò o bía: «Mi yí
 le Dónbeen̄i Hácírí. ²³ Hen ká mi wé tà séra n̄upue
 lée n̄upue bè-kora día nɔn wo yi, á le Dónbeen̄i
 mún ñ s̄én b̄anso bè-kora á à día. Ká mi wé p̄á le
 mi máa s̄én n̄upue lée n̄upue bè-kora máa día, á le

Dónbeenĩ mún máa sén wón òanso bè-kora máa díá.»

O Yeesu zéenia míten là a Toma

²⁴ Pãahũ na ó o Yeesu òueé zéenia míten là mí nĩ-kenínia, ká 6a nĩ-kéní lá mía bín. O yèni 6a le Toma, 6a mún wee ve o làa Hénbéní. ²⁵ A 6a nĩ-kenínia na ká bía nɔn wo yi le mí mɔn o Nũhũso. O o Toma bía nɔn 6a yi: «Ká ínén yí mɔn hã hĩa fãani o níní yi, á yí bò í nín-kíza hã wán, á yí bò í níi o òòkóní fɔnló wán, á í máa tà mu.»

²⁶ Ho dimaasi na sã bín, á 6a nĩ-kenínia tĩn kúaa mí wán le zĩi yi ká a Toma wi làa ba. A 6a pon hã wonna á dóka. O o Yeesu tĩn 6uara òueé ðĩn 6a tĩahũ, ò o bía nɔn 6a yi: «Le ho héerà keń làa mia.»

²⁷ O o bía nɔn o Toma yi: «Buee bè ũ nín-kíza í níní fãani wán loń, à bè ũ níi ðòkóní fɔnló wán. Wãa yí bíní yí titika, ká ũ tà le í vèera bío bon.» ²⁸ O o Toma bía nɔn o Yeesu yi: «Fo lé í Nũhũso á lé í Dónbeenĩ.»

²⁹ O o Yeesu bía nɔn wo yi: «Fo dó ũ s̄i miĩ lé bío á fo mɔn mi. Ká bía màhã dó mí s̄ia miĩ à 6a yí mɔn mi bán júná s̄i.»

³⁰ O Yeesu pá bíní wó yéréké bíowa cèrèè á 6a nĩ-kenínia mɔn ká mu yí túara ho vũahũ na ká yi.

³¹ Bío túara ká léé bío na à na à mí ðàn tà le o Yeesu lé *Yia le Dónbeenĩ mɔn léra, le o lé le Dónbeenĩ Za bío bon, à bío mi ì dé mi s̄ia wo yi, à mi yí le mukãń binbirí orén pànká yi.

21

O Yeesu wioka zéenia míten là mí nĩ-kenínia

¹ Bũn mɔn, ó o Yeesu bíní zéenia míten là mí nĩ-kenínia. Bũn wó ho Tiberiade vũ-beenĩ jii. Bío ká lé bío ó o zéenia là míten làa ba. ² Wizonle 6úi,

ó o Yeesu nǐ-kenínia búí páanía wi. Ba lé o Simōn Piere, là a Toma na ba wee ve làa Hénbéní, là a Natanayeele na wee lé ho Kalilee kōhú lóhó na ba le *Kanaa yi, là a Zebedee zāwa, là a Yeesu nǐ-kenínia nùwā n̄un búí. ³ O o Simōn Piere bía n̄on bía ká yi: «Í ì lén vaá pa ba cewà.» A ba le mí ì bè làa wo. A ba wáa zon ho woohú wà, á vaá pan fée ho tá t̄on à ba yí fò hàrí ceza yà-kéní.

⁴ B̄io ho tá wee t̄i, à b̄un ò o Yeesu b̄ueé d̄in mu n̄umu n̄ii. Ká a nǐ-kenínia màh̄á yí zūna a. ⁵ O o Yeesu von ba tùara yi: «Wàn b̄onlowà, mi yú cewà le?» A ba bía n̄on wo yi: «Wa yí fò d̄è.» ⁶ O o bía n̄on ba yi: «Mí wáa lèe mi zùán dé lè ho woohú nín-tiání á mi ì yí ba cewà.» A ba lèera ho zùán dó á vá le mí ì h̄oní yòó dé ho woohú yi, á ba h̄onía san lé b̄io ho sú lè ba cewà. ⁷ O o nǐ-keníni na ó o Yeesu wa wáa bía n̄on o Piere yi: «Yia d̄in kà lé o Nùh̄uso.»

B̄io ó o Piere n̄á le o lé o Nùh̄uso, ó o lá mí báká na ó o lá t̄era á z̄á ò o yéran zon mu n̄umu yi wee lé o Yeesu c̄n. ⁸ Ba nǐ-kenínia na ká bán pa ho woohú vá lè ba cewà na ba v̄un c̄èr̄èe b̄ueé lóráa. Ba lá yí n̄ayi lè le b̄onb̄oore, ba à yí lòn m̄eterewa khim̄ani síi làa de. ⁹ B̄io ba lée d̄in á ba m̄on h̄a donf̄uaa à ba cezàwa bò h̄a wán, á m̄on ho búurú. ¹⁰ O o Yeesu bía n̄on ba yi: «Mí lén ba cewà na mi v̄un bùaa ȳen búí buennáa.» ¹¹ O o Simōn Piere yòó zon ho woohú ò o vá ho zùán lè ba cewà lée día. Ce-beera búará-h̄enun làa píru làa bùaa t̄in lé b̄ia ló ho zùán mu yi, à ho pá yí fáara. ¹² O o Yeesu bía n̄on ba yi: «Mí b̄uee dí.» Ba búenb̄uen á yia henía mí síi tùara a Yeesu yi le o lé o ȳen wón mía. Ba zū le mu lé o Nùh̄uso. ¹³ O o Yeesu vá b̄ueé bó ba yi, ò o lá ho búurú lè ba cezàwa sankaa n̄on ba yi. ¹⁴ B̄io

kà lé mu zen cúa-tín ká a Yeesu wee zéení míten lè mí nǐ-kenínia o vèeró mǎn.

Bǐo ó o Yeesu bía nǎn o Piere yi

¹⁵ Bǐo ǎa dú vó, ó o Yeesu tùara a Simǎn Piere yi: «Zǎn za Simǎn, fo wa mi po bǐo á bǐa ká waráa mi le?» Ó o Simǎn le: «Ūuu, Núhũso, fo zũ le ǐ wa fo.» Ó o Yeesu bía nǎn wo yi: «Wé pa bǐa bǐo sǎ miĩ bǐo làa bǐo ó o pi-pa wee wé paráa mí pia bǐo.» ¹⁶ Ó o Yeesu bǐnǐa tùara a yi mu cúa-ɲun níi: «Zǎn za Simǎn, fo wa mi le?» Ó o Simǎn le: «Ūuu, Núhũso, fo zũ le ǐ wa fo.» Ó o Yeesu bía nǎn wo yi: «Wé pa bǐa bǐo sǎ miĩ bǐo làa bǐo ó o pi-pa wee wé paráa mí pia bǐo.» ¹⁷ Ó o Yeesu pá bǐnǐa tùara a yi mu cúa-tín níi: «Zǎn za Simǎn, fo wa mi le?» A mu bóonǐa a Simǎn Piere yi lé bǐo ó o Yeesu tùara a yi mu cúa-tín níi le o wa mí le. Ó o bía nǎn o Yeesu yi: «Núhũso, fo zũ bǐo búenbúen. Fo zũ le ǐ wa fo.» Ó o Yeesu bía nǎn wo yi: «Wé pa bǐa bǐo sǎ miĩ bǐo làa bǐo ó o pi-pa wee wé paráa mí pia bǐo. ¹⁸ Le ǐ mi ho tũiá na foñ: Bǐo á fo hǐa lé o yàró ká ũ wee ca ũ kuio ká ũ lén va hen na á ũ sǐi vá yi. Ká fo khíi kǐna po bǐo kà, á ũ wé è ben ũ bàra á nǐ-veere ɓueé ca ũ kuio mu á à ɓua fo ò varáa hen na á fo yí wi á ũ va yi.» ¹⁹ Ó o Yeesu bía hǎn bioní so à zéenínaa bǐo ó o Piere á à hǐráa sǐi á à dérǎa ho cùkú le Dónbeení yi. Bǐo ó o bía hǎ bioní mu vó, ó o le o Piere bè mí yi féeé.

²⁰ Ó o Piere yèrémǎa khíi mǎn o nǐ-kenínii na ó o Yeesu wa ò o bò ǎa yi. O lé yǐa nǎnzoñ ɓúera van là a Yeesu cǎn ká ǎa kará ho dǐnló ɲúhũ yi á tùara a yi: «Núhũso o, lé o yén á à dé fo ò na?» ²¹ Bǐo ó o Piere wǎa mǎn o nǐ-kenínii mu, ó o tùara a Yeesu yi: «Núhũso o, á wón na kà bǐo ɓèn khíi wé kaka?» ²² Ó o Yeesu bía nǎn o Piere yi: «Hen ká ǐ wi ò o keń

bɪn à ĩ bɪnɪ ɓuee yí, se bɪn wáa yí ciran fo. Unén díá à ũ bè miĩ.» ²³ Dén bionɪ so bɪo yi, á bɪa tà a Yeesu bɪo wáa wee héε bío le o nɪ-kenínii mu máa hí. O o Yeesu nɔ̀n yí bɪa là a Piere le o nɪ-kenínii mu máa hí. O bɪa le: «Hen ká ĩ wi ò o kɛnɪ bɪn à ĩ bɪnɪ ɓuee yí, se bɪn wáa yí ciran fo.»

²⁴ Wón nɪ-kenínii nɪ-kéní kéní so lé yɪa mà bɪo wó kà tũiá, á túara mu. Á wa mún zũ le bɪo ó o mà, á bon. ²⁵ O Yeesu pá bɪnɪa wó bɪo cèrèε. Ká ɓa lá le mí ì tɛ mu yi lè mí dà-kéní kéní á à túa, á hã vɔ̀nna na mu ù túa yi á kúeenii lá máa yí lé hã booró.

Dónbeenì páaní fīnle vūahũ
New Testament in Buamu (UV:box:Buamu)

copyright © 2012 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Buamu

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2012, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Buamu

© 2012, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-22

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files
dated 30 Dec 2021
331a1641-e36a-5300-8cb1-c9476fce9bf